

MUSEUM VIVUM

SBORNÍK VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM ■ ROČNÍK II ■ 2006

MUSEUM VIVUM

SBORNÍK VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM ■ ROČNÍK II ■ 2006

VALAŠSKÉ MUZEUM V PŘÍRODĚ
V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA

MUSEUM VIVUM

SBORNÍK VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS

CONSEIL INTERNATIONAL DES MUSEES

CZECH REPUBLIC

II. ročník
Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

Rožnov pod Radhoštěm
2006

Vydáno za finančního příspěví ICOM.

INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS
CONSEIL INTERNATIONAL DES MUSEES
CZECH REPUBLIC

MUSEUM VIVUM

SBORNÍK VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

II. ročník

Vydalo: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

Odpovědný redaktor: Ing. Vítězslav Koukal, CSc.

Výkonný redaktor: Mgr. Daniel Drápala, Ph.D.

Redakční rada: Mgr. Daniel Drápala, Ph.D., PhDr. Sylva Dvořáčková, prof. PhDr. Zdeněk Jirásek,

Ing. Vítězslav Koukal, CSc., PhDr. Jan Krist, PhDr. Jiří Langer, CSc., PhDr. Ivan Plánka,

doc. PhDr. Jiří Šouša, PhDr. Jaroslav Štika, CSc., Mgr. Jiřina Veselská, Mgr. Radoslav Vlk, Ph.D.

České jazykové korektury: Mgr. Pavlína Chovancová

Příspěvky recenzovali: Mgr. Daniel Drápala, Ph.D., PhDr. Jiří Langer, CSc., PhDr. Jiří Lapáček,

PhDr. Karel Pavlišťík, Mgr. Jiřina Veselská

Redaktor ACTA MUSAEORUM AGRICULTURAE: Mgr. Radoslav Vlk, Ph.D.

Anglické překlady resume: Vlastimil Čich

Obálka a grafická úprava: sumec+ryšková

Osvit: AZ Propress s.r.o.

Tisk: Kartis + Co. s.r.o.

Náklad: 300 ks

ISBN 978-80-239-8984-7

Kontakt: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm,

Palackého 147, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, www.vmp.cz

**1 ■ PREZENTACE FOLKLORU A ZVYKOSLOVÍ
V MUZEÍCH V PŘÍRODĚ**

Daniel Drápala ■ K POSLÁNÍ MUZEÍ V PŘÍRODĚ
PŘI PREZENTACI TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY
■ 7

Josef Jančář ■ PROMĚNY PREZENTACE LIDOVÉ
KULTURY V NÁRODOPISNÝCH MUZEÍCH
V PŘÍRODĚ ■ 15

Vladimíra Jakouběová ■ PREZENTACE TRA-
DIČNÍCH LIDOVÝCH OBŘADŮ A ZANIKLÝCH
TECHNOLOGIÍ – DLASKŮV STATEK ■ 21

Ilona Vojancová ■ ZKUŠENOSTI S PREZENTACÍ
ZVYKOSLOVÍ A FOLKLORU ■ 33

Anna Kiripolská ■ MÚZEUM SLOVENSKEJ DEDI-
NY AKO PRIESTOR AKTIVIZOVANÝCH FORIEM
PREZENTÁCIE TRADIČNEJ KULTÚRY ■ 41

Penka Koleva ■ PRESENTATION OF OLD-TIME
TECHNOLOGIES IN THE ETHNOGRAPHICAL
OPEN-AIR MUSEUM ETARA ■ 47

Jan Maćkowiak ■ „JAK PRACOWAŁY WOŁY...” ■ 51

Ivana Sieberová ■ PREZENTACE FOLKLORU
A ZVYKOSLOVÍ VE VLASTIVĚDNÉM MUZEU
DR. HOSTAŠE V KLATOVECH ■ 55

Luboš Smolík ■ AKTIVITY KLATOVSKÉHO MU-
ZEA V LETECH 1990–2005 – EXPOZICE LIDOVÉ
ARCHITEKTURY V CHANOVICÍCH ■ 59

Jana Tichá ■ ROŽNOVSKÉ SLAVNOSTI VE
VALAŠSKÉM MUZEU V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ
POD RADHOŠTĚM ■ 63

2 ■ STUDIE A MATERIÁLY

Václav Michalička ■ ROLE TROUDNATCE KOPY-
TOVITÉHO V LIDOVÉM PROSTŘEDÍ ZÁPADNÍCH
KARPAT A REKONSTRUKCE TECHNOLOGIE
ZPRACOVÁNÍ VE VALAŠSKÉM MUZEU V PŘÍ-
RODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM ■ 69

Eva Románková ■ MASOPUSTNÍ TRADICE
V OBCÍCH VALAŠSKA SENICE A FRANCOVA
LHOTA ■ 79

Daniël Drápala ■ DESÁTNICTVO ZEMSKÝCH
PORTÁŠŮ V ČELADNĚ ■ 95

Tomáš Hamrlík ■ K DĚJINÁM ZVĚROKLESTIČ-
SKÝCH SPOLKŮ ■ 115

Petra Kalábová ■ DŘEVĚNÉ STODOLY NA JIHO-
VÝCHODNÍ MORAVĚ ■ 149

Vladimír Rolinc ■ KONTROLNÍ SROVNÁVACÍ
METODA 2005. PŘÍSPĚVEK K NEVYŘEŠENÝM
PROBLÉMŮM DÍLA KLAUDIA PTOLEMAIA „GEO-
GRAFIKÉ HYFÉGĚSIS“ ■ 161

3 ■ LITERATURA

WIOSNA EUROPEJSKICH MUZEÓW NA WOL-
NYM POWIETRZU (JARO EVROPSKÝCH MUZEÍ
V PŘÍRODĚ) ■ J. Veselská ■ 185

MUZEJA V PŘÍRODĚ ■ Z. Cvikl ■ 187

LUBOMÍR PROCHÁZKA – MARTIN STECKER:
LIDOVÁ ARCHITEKTURA NA SEDLČANSKU ■
J. Veselská ■ 188

MOŽNOSTI VYUŽITÍ ČASOPISU VĚCI A LIDÉ
PRO KATALOGIZACI SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ
■ L. Korejtková ■ 189

VÝBĚROVÁ ANOTOVANÁ BIBLIOGRAFIE ČASO-
PISU VĚCI A LIDÉ ■ L. Korejtková ■ 202

4 ■ OSOBNOSTI

PhDr. JAROSLAVA ZASTÁVKOVÁ JUBILUJE
■ M. Brandstetrová ■ 219

VALAŠSKÉ MUZEUM V PŘÍRODĚ, MOJE PRVNÍ
„ŠTACE“ ■ J. Štika ■ 221

JIŘÍ LANGER ■ D. Drápala ■ 226

5 ■ NAHLÉDNUTÍ DO SBÍREK VALAŠSKÉHO
MUZEJA V PŘÍRODĚ

DÝMKY VYBÍJENÉ PERLETÍ VE SBÍRKÁCH
VALAŠSKÉHO MUZEJA V PŘÍRODĚ ■ V. Michalič-
ka ■ 238

ARCHIV ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY
VE SBÍRKÁCH VALAŠSKÉHO MUZEJA V PŘÍRO-
DĚ ■ J. Zastávková ■ 240

ZVLÁŠTNÍ A SPECIFICKÉ VE SBÍRKÁCH VA-
LAŠSKÉHO MUZEJA V PŘÍRODĚ – O SOUBORU
BALKÁNSKÝCH ZBRANÍ DAROVANÝCH MUZEU
PH.MR. FRANTIŠKEM KLAUDOU ■ M. Roček ■
245

ROŽNOVSKÝ REKTOR JOSEF RUND TAKÉ
VE SBÍRKÁCH VALAŠSKÉHO MUZEJA V PŘÍRO-
DĚ ■ J. Tichá ■ 256

POZŮSTALOST SOUROZENCŮ JAROŇKOVÝCH
VE FONDECH VALAŠSKÉHO MUZEJA V PŘÍRO-
DĚ ■ R. Prejlová ■ 264

TRANSFER TEXTILNÍHO SBÍRKOVÉHO FONDU
VALAŠSKÉHO MUZEJA V PŘÍRODĚ ■ L. Drápalová
■ 267

6 ■ ACTA MUSAEORUM AGRICULTURAE

Zdeněk Tempír ■ Vítězslav Koukal ■ VZNIK
A VÝVOJ MEZINÁRODNÍ ASOCIACE ZEMĚDĚL-
SKÝCH MUZEÍ ■ 271

Vítězslav Koukal ■ SLOŽENÍ JEDNOTLIVÝCH
PŘEDSEDNICTEV, SEKRETARIÁTŮ, SEKRETÁ-
ŘŮ, REDAKTORŮ, REDAKČNÍCH RAD A ČEST-
NÝCH ČLENŮ AIMA 1966–2008 ■ 279

STATUT MEZINÁRODNÍ ASOCIACE ZEMĚDĚL-
SKÝCH MUZEÍ AIMA ■ 286

STATUTES OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION
OF AGRICULTURAL MUSEUMS – AIMA ■ 289

STATUTS DE L'ASSOCIATION INTERNATIONALE
DES MUSÉES D'AGRICULTURE AIMA ■ 293

Roy Brigden ■ THE NEW MUSEUM OF ENGLISH
RURAL LIFE ■ 297

Jan Mačkowiak ■ INTERNATIONAL MUSEUM
OF AGRICULTURE AND AGRICULTURAL-FOOD
INDUSTRY IN SZRENIAWA ■ 300

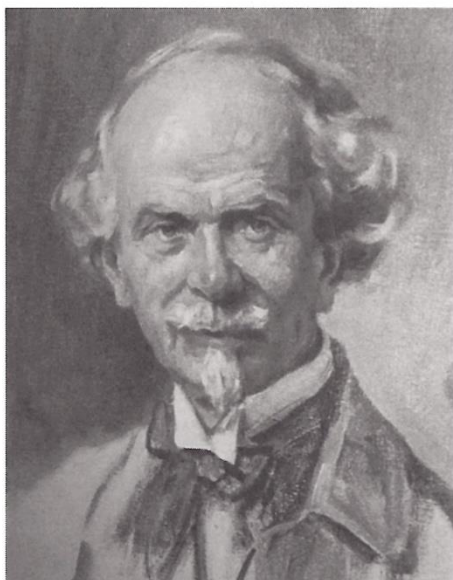

K POSLÁNÍ MUZEÍ V PŘÍRODĚ PŘI PREZENTACI TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY

Daniel Drápala

Již od počátku existence muzeí v přírodě, jakožto svébytné formy etnografického muzejnictví, bývá pravidelně na odborných fórech nastolována problematika nejnepohodnějších způsobů prezentace tradiční lidové kultury ve specifickém prostředí muzeí v přírodě. Je běžné, že se nad tímto tématem střetávají různé metodologické přístupy, které přisuzují těmto muzeím různé role. Spektrum názorů bývalo a je poměrně široké a ohlédneme-li se do minulosti, nebylo tomu jinak.

Jedno z častých témat odborných diskuzí se dotýkalo problematiky aktivizačních programů, jejich příhodnosti a funkce v rámci muzeí v přírodě. Názory na to, zda a do jaké míry mají být součástí jejich běžného fungování ukázky rukodělné výroby, hudebního a tanečního folkloru, zvykoslovných a obřadních příležitostí, se pochopitelně proměňovaly. Je přitom příznačné, že základní ideovou koncepci zastánců bohatě strukturovaných prezentačních aktivit formuloval již v první třetině 20. století spoluzakladatel nejstaršího muzea v přírodě ve střední Evropě Bohumír

Bohumír Jaroněk – jeden z tvůrců myšlenky živoucího muzea

Jaroněk. „*Museum v přírodě jest žijícím organismem, ... kde se konají lidové slavnosti a zvyky, kde prostě všechen po předcích zděděný... život se trvale udržuje a kde bude zhuštěno vše, co dovede evokovat zanikající obraz venkovského života.*“

Kritici myšlenky označované dnes obecně jako *museum vivum* – tedy živé či spíše živoucí muzeum – mohou jistě Bohumíru Jaroňkovi a celé zakladatelské generaci vyčítat absenci odborného vzdělání, které často nahrazovali nadšením a obdivem k lidové kultuře. Jaroněk však nezůstal osamocen ve své představě, jak by mělo muzeum v přírodě fungovat, ostatně sám zakladatel švédského Skansenu Artur Haselius se snažil o totéž. Téměř třicetitisícová návštěvnost jím uspořádaných svatojánských slavností i dalších pořadů je toho neklamným důkazem.

Koncepční otázky o poslání muzeí v přírodě se snažily v 70. a 80. letech 20. století řešit konference *Museum vivum I.* a *Museum vivum III.*, které připravilo Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Rad-

hoštěm (jako tehdejší metodický garant muzeí v přírodě v české části Československa). Nabídky tehdy nejen dostatečný prostor k formulování základních postulatů a teoretických východisek, ale i prezentaci vlastních zkušeností a přístupů.

Od poslední konference uplynula již téměř dvě desetiletí. Během nich se výrazně změnilo společenské i ekonomické poměry, v nichž dnes muzea v přírodě fungují. Markantními proměnami prošla také sama etnologie. V neposlední řadě se transformoval i přístup k formám prezentace tradiční lidové kultury. Co bylo ještě před dvaceti lety představováno jako objevné, náleží dnes k samozřejmé součásti fungování většiny muzeí v přírodě a návštěvník ani odborník se již nepozastavuje nad jejich zvláštností či novotou. Nové poměry umožnily představit i některé dříve tabuizované složky lidové kultury. Patří jistě k dějinným paradoxům, že ne jeden kritik poměrů panujících dříve v západoevropských muzeích v přírodě se stal v nových poměrech aktivním původcem podobných kroků v našem prostředí.

Účastníci mezinárodní vědecké konference *Museum vivum III.* v roce 1988, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Obchůzka Lucky Valašskou dědinou při programu Vánoce na Valašsku, fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Mláčení obilí ve stodole z Velkých Karlovic (areál Valašské dědiny), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

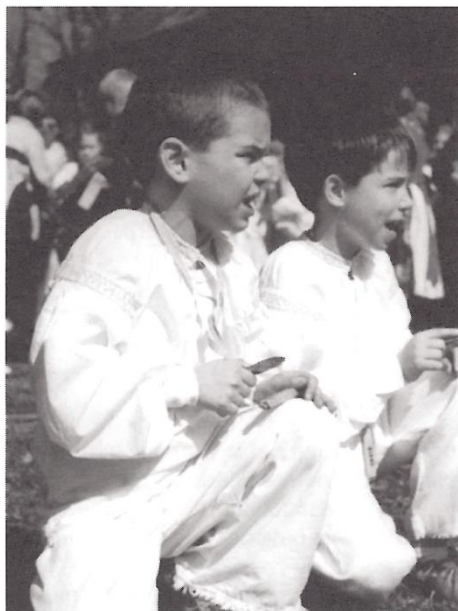
Muzeum v přírodě dnes není našťastí jen kulisou pro folklorní vystoupení, jak tomu často bývalo v minulosti. Trend posledních let se snaží přiblížit jevy z oblasti duchovní, sociální a hmotné kultury jejich přirozenému prostředí. Návštěvník tak může prožít v muzeu masopust i vánoční koleďování, zhlédnout lámání lnu a ochutnat dožínkové koláče z nové mouky. Propojení jedinečného prostředí s odborným zájemím a sbírkovými kolekcemi vytváří ideální podmínky pro důvěryhodnou a přitom pravdivou formu prezentace lidové kultury, takovou formu, která není jen efektní, líbivá a vytvořená pouze na základě romantizujících představ o tom, jak krásný a idylický byl život na dřívějším venkově či maloměstě.

Prostřednictvím reálného prostředí a konkrétních životních osudů jsme schopni rekonstruovat život předcházejících generací, představit radosti i strasti, člověka pracujícího i bavícího se. Přesto ani to nebude brzy stačit. Cílem muzea v přírodě by neměl být jen pasivně „konzumující“ návštěvník. Je zapotřebí, aby nímáI nabídnutý obraz minulých dob nejen zrakem. Bezprostřední zážitek, zapojení do některých složek prezentované kultury, autentická vzpomínka – to jsou prvky, které mohou a budou opakovaně lákat návštěvníka. Pochopitelně, že nelze uplatnit aktivní spolupráci s návštěvníkem do všech typů prezentace v muzeu v přírodě. Jakýkoli

podobný krok musí být promyšlen, postaven na reálném základu, aby se nestalo fraškou a nežádoucím divadlem, které by se vzdalovalo původnímu záměru.

Osmdesát let existence Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm jistě představuje nejvhodnější příležitost k navázání na odborná setkání z dřívějších let. Proto byla také ve dnech 7. a 8. září 2005 uspořádána ve spolupráci s Evropským svazem muzeí v přírodě, ICOM a Folklorním sdružením v Rožnově pod Radhoštěm mezinárodní vědecká konference *Prezentace tradiční lidové kultury v muzeích v přírodě*. Téma bylo zvoleno nejen s odkazem na slova jednoho ze zakladatelů rožnovského muzea. Dvoudenní odborné fórum bylo koncipováno především jako příležitost k výměně zkušeností mezi jednotlivými institucemi i jejich pracovníky. Jeden z cílů spočíval také ve formulování nových problémů a základních okruhů, s nimiž se muzea v přírodě na prahu 21. století potýkají.

Stále výrazněji se totiž ukazuje, že se i ony stávají významným aktérem na poli turistického ruchu a kulturního dění regionu. Ve změněných poměrech se již nemohou automaticky spoléhat na trvalý příliv turistů, školních výletů a organizovaných zájezdů. Pasivita se jim naopak může stát osudnou. Běžný člověk je přesyacen nabídkami nejrůznějších zábavních a kulturních

10

Otloukání píšťalek při jarním velikonočním programu ve Valašském muzeu v přírodě, fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

akcí. Není víkendů či prázdninového dne, aby místa v bližším i vzdálenějším okolí nenabízela nejrůznější lákadla. A přesto můžeme říci, že zájem návštěvníků o lidovou kulturu a potažmo i o muzea v přírodě, i přes občasný výkyv, přetrvává. Nebylo by to ovšem možné bez nebyvalého nasazení všech muzejních pracovníků.

Snaha srozumitelně přiblížit v prostředí muzea v přírodě rozmanité historické souvislosti života předchozích generací vyžaduje nemalé úsilí. Všichni z nás si přitom uvědomují nebezpečí, které spočívá v přílišném nakročení muzea vstříc zájmům a požadavkům veřejnosti. Nové programy, netradiční pojetí prezentace, inovované expozice, moderní formát aktivizačních programů – to vše v posledních patnácti letech obohatilo nabídku většiny našich muzeí v přírodě. Mimoděk však vyvstává poněkud provokativní otázka. Lze nacházet neustále nové podněty, jimiž bychom mohli přilákat návštěvníka? Kde je hranice

jejich nabídky? A co nového ještě můžeme návštěvníkům poskytnout? Tradiční lidová kultura a její projevy přece nejsou nikdy nekonečnicí studnicí inspirace. Nehrozí muzeím v přírodě, že jednoho dne zevšední nebo – ve snaze o přilákání co největšího počtu návštěvníků – nepřekročí pomyslný Rubikon a dostanou se na roveň zábavních parků? Vývoj posledních let jednoznačně ukázal, že ani v nových poměrech se neumenšuje jejich primární poslání jako paměťové instituce. Neobejdeme se tak bez akcentace a aplikace odborných znalostí, na nichž každé muzeum v přírodě musí stavět své aktivity. Stejně důležitou se jeví sebereflexe samotných muzejníků. Nové společenské a hospodářské podmínky sice otevřely netušené možnosti prezentace, zároveň však stále výrazněji vyžadují pevný vnitřní regulativ, který napomáhá udržovat muzeum v přírodě a všechny formy jeho aktivit na únosné hranici.

Muzea v přírodě se pochopitelně musejí smířit s tím, že návštěvníci nebudou do jejich areálů přicházet jen za prostým poučením. Stále výrazněji se u nich uplatňuje tendence vnímat muzeum v přírodě jako místo k relaxaci. Do budoucna proto budeme muset stále intenzivněji využívat předností, kterými se tato specifická forma etnografického muzejnictví vyznačuje. Je to především jedinečnost přirozeného prostředí, v němž můžeme srozumitelnou formou představit všechny složky tradiční lidové kultury v širších souvislostech. Jev či sbírkový předmět zde není vytažen z kontextu a umístěn spolu s popiskou do vitríny. Naopak – je interpretován jako součást živoucího prostředí. Krojové součástce, řemeslnické pomůcky či hudebnímu nástroji je dán prostor pro jejich autentickou výpověď. Dostávají zcela novou dimenzi právě v těch souvislostech, kdy může návštěvník jejich funkci vztáhnout ke konkrétní životní situaci. Tím, že jevy sociální, duchovní i materiální kultury vztahujeme k člověku, stává se nám lidská bytost opět středobodem veškeré muzejní prezentace.

I pro 21. století, století, v němž myšlenka muzea v přírodě završí dvousetletou existenci, je tedy neméně aktuální a platnou základní definice muzea v přírodě jako instituce usilující o interpretaci života a kultury lidu v minulosti formou specializované expozice ve volné přírodě, obsahující prostorové, časové a společenské souvislosti. Tedy zcela v souladu se slovy Bohumíra Jaroňka přiblížit „... reálný, živý obraz někdejšího života... Tance, lidové obřadnosti, veselí a hry nedají se však v muzejích uschovat. Žijí jen, jsou-li zatančeny a znovu prožity...“

LITERATURA

BRANDSTETTROVÁ, M. – LANGER, J.: *Věřohodnost a pravdivost prezentování lidové kultury v expozicích muzea v přírodě*. Národopisné aktuality 17, 1980, s. 321–327.

BUZEK, L.: *Faktor zvaný člověk v muzeu v přírodě*. In: Rožnovská konference. Místo a poslání muzeí v přírodě v socialistické kultuře. Ostrava 1979, s. 84–87.

CZAJKOWSKI, J.: *Živé muzeum?* In: Museum vivum I. Konference muzeí v přírodě 28.–30. 9. 1983. Rožnov pod Radhoštěm 1985, s. 15–24.

DRÁPALA, D.: *Muzea v přírodě – prostředník mezi lidovou kulturou a školou*. In: Lokálna a regionálna kultúra po roku 1989. Nitra 1998, s. 7–16.

DRÁPALA, D.: *Idea živého muzea na prahu 3. tisíciletí*. In: CIMA XIV. International Congress of Agricultural Museums. Rožnov pod Radhoštěm 2004, s. 155–157.

DRÁPALA, D.: *Dílo lásky a úcty*. Národopisná revue 15., č. 3, 2005, s. 178–183.

DRÁPALA, D.: *Valašské muzeum v přírodě na prahu třetího milénia*. Museum vivum. Sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm 1, 2005, s. 27–44.

DRÁPALA, D.: *Muzea v přírodě v systému prezentace tradiční lidové kultury*. In: Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury. Sborník příspěvků z 21. strážnického symposia konaného ve dnech 15.–16. března 2006. Strážnice 2006, s. 218–234.

FROLEC, V.: *Lidový obřad v muzeu v přírodě*. In: Museum vivum III. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 30–36.

JARONĚK, B.: *Živé muzeum Valašska*. Valašské Meziříčí 1930.

JIRÁKOVSKÁ, V.: *Zimní jarmark 1986 v Rožnově pod Radhoštěm*. Národopisné aktuality 24, 1987, s. 212–213.

KUNZ, L.: *Hudba a scénické výjevy v programové činnosti muzeí v přírodě*. In: *Museum vivum III*. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 51–55.

LANGER, J. – SOUČEK, J.: *Metodická a teoretická východiska pro výstavbu muzeí v přírodě*. Národopisné aktuality 16, 1979, s. 77–80.

LANGER, J. – SOUČEK, J.: *Aktivizační programy muzeí v přírodě*. Národopisné aktuality 23, 1986, s. 73–81.

LANGROVÁ, J.: *Problematika pedagogické práce ve Valašském muzeu v přírodě*. In: *Spolupráce muzeí a galerií se školami a mládeží*. Praha – Teplice 1978, s. 72–77.

Národopisná muzea v přírodě. Teoretická a metodická východiska k realizaci. Rožnov pod Radhoštěm 1981, 56 s.

PAVLIŠTÍK, K.: *Amatérské folklórní soubory v aktivizačním programu muzea v přírodě*. In: *Museum vivum*. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 83–85.

SOUČEK, J.: *Limitující faktory aktivizačních programů ze zvykosloví a folklóru*. In: *Museum vivum III*. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 45–50.

SOUČEK, J. – MÁČEL, O.: *Od myšlenky k realizaci expozice lidových zemědělských staveb ve Strážnici*. Národopisné aktuality 11, 1974, s. 33–35.

ŠPÉT, J.: *Smysl a společenské potřeby aktivizační prezentace v muzeích*. In: *Museum vivum I*. Konference muzeí v přírodě 28.–30. 9. 1983. Rožnov pod Radhoštěm 1985.

ŠPÉT, J.: *Aktivizační činnost v muzeích*. In: *Museum vivum III*. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 11–17.

ŠTIKA, J.: *Stav a problémy výstavby muzeí v přírodě v ČSR*. In: *Rožnovská konference. Místo a poslání muzeí v přírodě v socialistické kultuře*. Ostrava 1979, s. 33–46.

ŠTIKA, J.: *Museum vivum*. In: *Museum vivum I*. Konference muzeí v přírodě 28.–30. 9. 1983. Rožnov pod Radhoštěm 1985, s. 25–32.

ŠTIKA, J.: *Folklór a obyčej jako jedna z aktivit muzea v přírodě*. In: *Museum vivum III*. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 18–26.

VESELSKÁ J.: *Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm 1925–2005*. Rožnov pod Radhoštěm 2005.

VESELSKÁ J. – DRÁPALA, D.: *Programy Valašského muzea v přírodě určené školní mládeží – východiska, ohlasy, perspektivy*. *Acta musealia*. Supplementa 2003. Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola. Zlín 2003, s. 53–55.

VOJANCOVÁ, I.: *Prezentace jevů duchovní kultury v Souboru lidových staveb a řemesel Vysočina*. In: *Museum vivum III*. Materiály z konference konané 6.–8. X. 1987. Rožnov pod Radhoštěm 1988, s. 56–60.

SUMMARY

MISSION OF THE OPEN-AIR MUSEUMS IN THE TRADITIONAL FOLK CULTURE PRESENTATION

Problems of the most suitable presentation of traditional folk culture have been posed from the very beginning of existence of the open-air museums. The spectrum of attitudes used to be and is relatively wide and looking back to the past we can see that it had not been otherwise. One of the common themes of those discussions has been concerned with problems associated with activation programs, with their function and convenience.

The conferences *Museum vivum I.* and *Museum vivum III.*, which had been prepared by the Wallachian Open-Air Museum in 1970's and 1980's, endeavoured to solve the conceptual questions of the open-air museum mission. At that time, they offered not only a sufficient space for the basic postulates and theoretical resources, but also for presentation of one's own experience and methods.

There have elapsed 20 years since the last conference. During those years the social and economic conditions have been changed significantly and so have the access to the forms of the traditional folk culture presentation. Nowadays, the Open-Air Museum is not just a scene for the folklore performances any more. The open-air museum should not be oriented on the passively "consuming" visitor only.

The 80th anniversary of the Wallachian Open-Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm was a suitable occasion for organization of the International Conference Presentation of Traditional Folk Culture in the Open-Air Museums. The two-day expert forum was conceived above all as an occasion for the experience exchange between the particular institutions and between their workers. One of its goals also consisted in formulation of new problems and basic circles of problems that the open-air museums at the beginning of the 21st century shall wrestle with.

It is still more significantly turned out that those museums become a significant factor in the tourism and in the regional cultural events. New programs,

unconventional conception of presentation, innovated expositions, modern format of the activation programs – this all enriched an offer of most of our open-air museums. However, there is arisen a somewhat provocative question. Is it possible to find all the time new stimulations, with which we could attract visitors? Where are limitations of the open-air museum offer? And what new can we still offer to our visitors? The traditional folk culture and its manifestation are not after all neverending spring of inspiration. Are not the open-air museums endangered that they would lose one day their attractiveness for visitors?

It is clear that the open-air museums shall accept that their visitors will not come to their areas not only for the plain information. Therefore we shall utilize in the future still more intensively the advantages of this specific form of the ethnographic museology.

PROMĚNY PREZENTACE LIDOVÉ KULTURY V NÁRODOPISNÝCH MUZEÍCH V PŘÍRODĚ

Josef Jancář

Abychom lépe pochopili smysl a cíl prezentace lidové kultury v národopisných muzeích v přírodě, je užitečné si uvědomit kořeny, z nichž vychází tento fenomén, v současném postmoderním období stále přitažlivější.

Rychle postupující industrializace v 19. století smazávala nemilosrdně doklady tradičního způsobu života venkova. Tento proces probíhal v Evropě v období formování novodobých národů, opírajících svůj rozvoj nejenom o pokrok soudobé průmyslové výroby, ale i o rolnictvo, které bylo – odolností vůči jazykové asimilaci

15

Areál vinohradnických staveb v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Strážnici, fotoarchiv Národního ústavu lidové kultury

Prezentace jevů duchovní kultury v prostředí Muzea jihovýchodní Moravy ve Strážnici, fotoarchiv Národního ústavu lidové kultury

a udržováním regionálních specifik svého života – důležitým předpokladem úspěchu národních hnutí. Také proto byla způsobu života venkova a jeho kultuře, pro niž se všeobecně ujal pojem lidová, věnována stále větší pozornost, zejména její dokumentaci a prezentaci. Dokládají to první sbírky lidových písní a slovesných projevů nebo různé zprávy a články o lidových zvycích a krojích, jak to dokládá například práce Richarda Jeřábka *Počátky národopisu na Moravě*. Patří k nim i reportáže Jana Nerudy ze Světové výstavy ve Vídni v roce 1873 o předvádění tradiční řemeslné výroby, lidového bydlení a lidového odívání jednotlivých států, prezentujících na výstavě svůj technický pokrok. Neruda píše: „Poblíž hrdé hlavní budovy výstavní,

za potokem Heustadlem, postavili celou osadu selských domů. Myšlenka to pikantní. Jak když při bohaté tabuli dají se na talíře také kousky samožitného, černého chleba – každá ruka pak po nich sahá. Také zde ty selské domky těšily se návštěvě co nejhojnější...“ Zmiňuje se o tom, že některé domy byly obydleny, ale obyvatelé v nich žili jen „jako“. Nerudovo moderní chápání expozice lidových krojů bylo na svou dobu vcelku moderní: „Poučnou kuriozitou jsou zároveň ty ethnografické loutky... Je to sice velmi hezké, když poznáme pod rotundou kroje moravské, v norském oddělení kroje norské, v ruském kroj Kirgizů a taškentského žida... ale prostě bidlo také na ten kroj stačí, nepotřebujem celých hloupých loutek. Fantazii nepomáhají, spíš jí vadí. Hledí se dodat mrtvému materiálu klamu života, sahá se tím nad meze a účel, činí se něco, co vždy je směšné.“

Je všeobecně známo, že Nerudou zmíněná „osada selských domů“ inspirovala Artura Hazelia k vybudování prvního národopisného muzea v přírodě v okrajové části

Stockholmu, zvané Skansen, veřejnosti zpřístupněného v roce 1891. Přední člen výboru Národopisné výstavy československé a ředitel Národního divadla František Adolf Šubert po návštěvě stockholmského Skansenu napsal, že muzeum ve volné přírodě: „... je přímo ideální národopisný ústav, ponechávající svému dílu přísný ráz vědecký, využívající přece při tom různých vábidel, zábav a zábavychtivosti obecenstva za stálý a nejvydatnější prostředek k udržování jeho interusu na díle národopisném, i k dobývání prostředků peněžných.“ Pro zkušenosti s budováním národopisného muzea v přírodě zajel na počátku 20. století do Stockholmu i jeden z budovatelů Valašského muzea v přírodě, Alois Jaroněk.

V průběhu první poloviny 20. století, a zejména po druhé světové válce, vznikly v Evropě desítky malých i velkých národopisných muzeí v přírodě, jejichž přehled podal Jerzy Czajkowski v roce 1984 v knize *Muzea na wolnym powietrzu w Europie*. V našem prvním národopisném muzeu

Řemeslný jarmark v Holaršovicích, fotoarchiv Národního ústavu lidové kultury

v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, se v roce 1958 uskutečnila první celostátní porada o ochraně lidových staveb. Od té doby se národopisci začali intenzivněji zabývat teoretickými i praktickými otázkami budování národopisných muzeí v přírodě. Přispěla k tomu i rezoluce ICOM z roku 1956, nevládní organizace UNESCO pro muzea, která doporučila budování takových muzeí jako významnou formu záchrany památek lidového stavitelství. Do těchto diskusí zasáhla i nevládní organizace UNESCO pro architektonické památky a sídla, ICOMOS, jejíž celosvětová konference k otázkám ochrany lidové architektury se uskutečnila v roce 1971 v tehdejší Československu. Přednesené referáty a závěrečná rezoluce byly publikovány ve sborníku *Monumentorum tutela*, vydávaném Státním památkovým ústavem v Bratislavě. Představitelé památkové péče z mnoha zemí světa zde dospěli k závěru, že každá země má morální povinnost a mezinárodní odpovědnost zachovat památky lidového stavitelství. Architekti památkové péče však upozornili, že ochrana památek lidového stavitelství se má uskutečňovat přednostně in situ, a jenom v případě nebezpečí zániku nebo znehodnocení památky v původním prostředí může být za formu ochrany pokládáno i přenesení objektu do národopisného muzea v přírodě.

Určitá rozdílnost názorů pracovníků památkové péče (především historiků umění), a pracovníků muzeí (především národopisců), tkví v metodologicky odlišném přístupu k péči o hmotné doklady národní paměti. Slohová architektura nebo hmotné doklady v muzeích jsou objekty našeho bezprostředního poznávání minulosti. Jsou to však jen symboly, jimž je třeba výkladem, vhodnou instalací nebo jiným způsobem vdechnout život, který nenávratně uplynul, jak to vystihl Ernst Cassirer: „*Historické poznání je odpovědí na určité konkrétní otázky, odpovědí, kterou musí dát minulost, avšak otázky samy klade a diktuje současnost, naše duchovní zájmy a naše současné morální a společenské potřeby.*“

Jedním ze základních principů ochrany architektonických památek je jejich neoddělitelnost od prostředí svého vzniku a jejich soudobá aktivní využitelnost. Tento princip lze jen obtížně uplatnit při ochraně lidových staveb. Roubený dům krytý šindelem nebo hliněný dům krytý slámou se stal už na konci 19. století synonymem chudoby a nízkého společenského postavení majitele. Od té doby docházelo při přestavbě většiny vesnic nutně k likvidaci nevyhovující zástavby, a výrazně se často změnilo i původní prostředí objektů. (Jistě existují výjimky, jako jsou například

Interiérová instalace v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Strážnici, fotoarchiv Národního ústavu lidové kultury

turisticky atraktivní jihočeské Hološovice). Nechce-li moderní společnost nechat beze stopy zaniknout svědectví o svých kořenech, o způsobu života a kultuře generací rolnického obyvatelstva jednotlivých regionů, je umístění lidových staveb nebo jejich rekonstrukce a jejich vybavení původním zařízením v národopisných muzeích v přírodě jednou z reálných cest k poznávání naší minulosti.

Zásady budování národopisných muzeí v přírodě se u nás od uvedeného hodnocení Františka Adolfa Šuberta příliš neliší. Změnila se však prezentace lidových tradic rozšířením vědecko-dokumentačních, vzdělávacích a kulturně výchovných aktivit těchto muzeí. Jejich budovatelé si musí být vědomi, že jde o uměle komponova-

ARCHIV ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY VE SBÍRKÁCH VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ

Inspirace lidovou výtvarnou kulturou byla základem činnosti Ústředí lidové umělecké výroby (ÚLUV) v Praze s pobočkami v Brně a Uherském Hradišti. Spojením práce etnografů, výtvarníků a výrobců vznikaly výrobky, které výrazně ovlivňovaly vkus své doby. Pracovníci ÚLUV shromáždili i velké množství odborné, výtvarné a fotografické dokumentace týkající se nejen výroby, ale i ostatních aspektů lidského života.

Se změnou společenských podmínek po listopadové revoluci 1989 se změnily také podmínky výrobců a organizace, která je dosud zaměstnávala, ztratila význam a po-

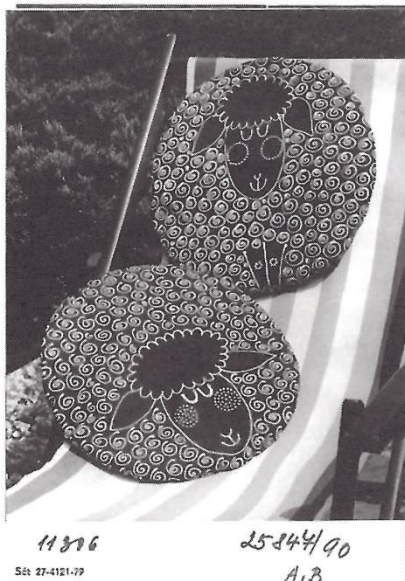
stupně došlo k její likvidaci. Nastala otázka, kam s cennou dokumentací? Z rozhodnutí ministerstva kultury se materiály české oblasti přesunuly do Národopisného oddělení Národního muzea v Praze a materiály převážně z Moravy, Slezska a Slovenska byly uloženy ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Rožnovské muzeum poskytlo tomuto vpravdě pokladu důstojné podmínky a takové zpracování, aby mohl sloužit ke studiu a inspiraci současníkům, ke kterým tyto bohaté prameny stále promlouvají živým jazykem.

Dokumentační materiály uložené v Uherském Hradišti byly předány do Rožnova p. R. ve dvou etapách. Písemnosti a fotografie v roce 1993, zbytek (část fotografií, kraslice, modrotiskařské formy) v září roku 1997.

V roce 1994 se začalo na základě projektu, který muzeum předložilo ministerstvu kultury, se zpracováváním dokumentace a obrazových materiálů. Zároveň se vy-

240

OBRÁZKOVÝ ARCHIV ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY

11376

25.11.1990

A13

SE: 27-4121-79

Věk:

Polštářky - beránci

TECHNICKÝ POPIS:

modrotisk

Míra:

Autor - výrobce:
Rubínová

Ø 40 cm

Místo výskytu:

Kraj: Jihomor.

Okres: Uh. Hradiště

Obec:

Zaznamenal: Váňová

Autor fotografie:

Drgová

č. neg. 11 306

Poznámka:

VO : 67,50

MD : 90,-

Ukázka karty výrobku ÚLUV, archiv ÚLUV

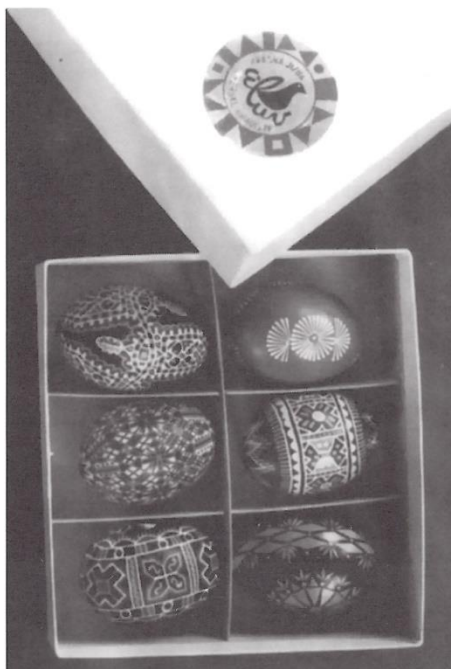
řešilo i uložení tohoto bohatého fondu. Zpracování se ujala odborná pracovnice oddělení dokumentace bývalého ÚLUV PhDr. Jaroslava Zastávková.

Po nutném utřídění a rozboru archivovaných fondů byly katalogizovány. Od poloviny roku 2002 jsou materiály vkládány do počítačové databáze na základě programu vytvořeném PhDr. Jiřinou Langhammerovou a firmou BACH. Zároveň byly skenovány výšivky z Rožnovska a Zubří.

Převzaté materiály byly roztríděny podle původu, obsahu a zaměření na následující fondy:

- HRUBÝ PRŮZKUM (1957–1961)
Šumperk, Krnov, Místek, Bruntál, Opava, Vsetín, Valašské Meziříčí, Prostějov, Gottwaldov (Zlín), Valašské Klobouky, Nový Jičín, Litovel, Český Těšín, Jihlava, Rýmařov, Kyjov, Brno-Bučovice, Břeclav, Hodonín, Veselí na Moravě, Chodsko, Praha-Votice, Hradec Králové, Náchod.
- PRŮZKUMY obsahující písemné materiály zahrnující menší regiony než okres a týkající se Čech, Moravy a Slezska.

Hrubé průzkumy poskytly historický přehled daného okresu, soupis muzejních materiálů z oborů lidové výroby a řemesla, rozhovory s informátory, kresby a fotografie. I když jejich kvalita odpovídá tomu, že je zpracovávali studenti s malými odbornými zkušenostmi, byl nashromážděn cenný materiál o lidové výrobě, který je dnes již nemožné získat, protože chybí řemeslníci i pamětníci. Shromážděná fakta dávají obrázek o aktuálním stavu lidové výroby v letech 1951–1961 i z dob dřívějších a jsou nedocenitelným studijním materiálem. Kompletní soubor hrubých průzkumů Čech a Moravy je uložen v Národopisném oddělení Národního muzea v Praze s českou částí dokumentace ÚLUV.

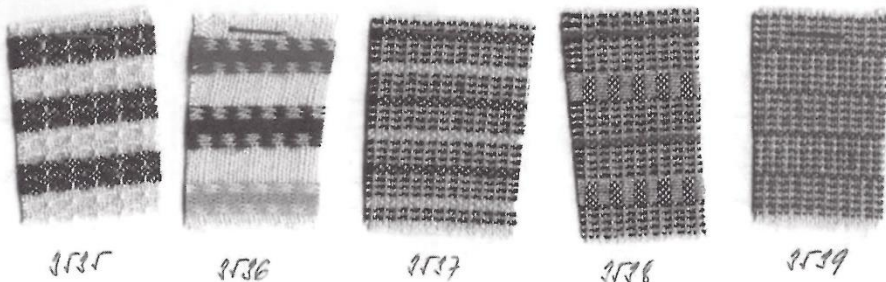

Výrobky z produkce ÚLUV, archiv ÚLUV

- TECHNOLOGIE
Podstatnou část tvoří dokumentace pracovních postupů stručně doplněná slovem k danému tématu. Zahrnuje různé obory:
- Svatební koláč z Ostrožské Lhoty;
- Pletení na rámu (text a vzorník v materiále);
- Slovácké kraslice;
- Kamenina;
- Místopis a tvarosloví lidové výšivky – oblast Kunovice;
- Místopis a tvarosloví hornácké výšivky na plátně;
- Zpracování a využití choroše;

- Figurální a zoomorfní motivy v hrnčině a majolice;
 - Místopis a tvarosloví štípaného dřeva;
 - Lidové pečivo ze Sklenova;
 - Kraslice – Ostrožská Nová Ves;
 - Zdobné techniky dřeva – nábytek;
- STUDIJNÍ MATERIÁLY měly sloužit hlavně pro potřeby vývoje ÚLUV. Soustředily inspirační materiály pro výtvarníky k tvorbě výrobků prodávaných v Krásných jibách. Podstatnou část tvoří fotografie z časopisů a knih i fotografie výrobků ÚLUV. Fotografie jsou doplněny stručným textem.

242

148

Výrobek
Sátová tkanina
 Materiál
 Techn. údaje
výška 1 m z upravené tkaniny 320-340
š. 146 cm

Ceníkové číslo 61408
 Čís. cenového rozměru 282/61
 Čís. vývoj. vzoru 2535, 2536, 2537, 2538, 2539
 Datum schválení výtvarnou komisí květen 1954
 Datum schválení cenovou komisí 17.8.64/1.2.65
 Plánované množství výrobků 600 m

Kalkulace: 1. Materiál	28,--
2. Kooperace	
3. Mzdy	2,50
4. Dílenská přírážka	27,50
5. Celopod. přírážka	50,--
6. Ztráty ze zmetků	úprava 4,--
7. Zvláštní náklady	PC 24,--
8. Celkem	126,50
9. Zisková přírážka	úprava 4,50
10. Velkoobchodní cena	131,00
11. Daň z obrátu	22,50
12. Obchodní srážka	8,50
13. Maloobchodní cena	100,--

Středisko OS P-ro
 Pracoviště 363-bialcova
 Vývojar n. Hynek
 Poznámka

Ceníková karta a vzorník, archiv ÚLUV

Vzorník ornamentu, archivu ÚLUV

- VZORNÍKOVÉ KNIHY jsou z hlediska využitelnosti a původnosti materiálu nejcenějším fondem. Vedle fotografií obsahuje i materiálové vzorky (výšivky, textil aj.), kresby a některé články z časopisů a knih. Tato část dokumentace byla pro svou závažnost zpracována v první řadě.
- FOTOARCHIV ÚLUV
Obsahuje negativy 1–17 475. Vedle negativů jsou zde i skleněné desky (322–402), kinofilmy (11 378–11 517), barevné negativy (1–202) a barevné diapozitivy (001–055). Důležité jsou karty s pozitivami zobrazených předmětů, pracovních záběrů, postupů výroby, výrobků tradičních i podle návrhů ÚLUV, fotodokumentace výstav ÚLUV atd. Četně jsou zastoupeny ceníkové karty, které vedle fotografií obsahují i vzorky tkanin, údaje o pracovišti, délce zpracování, mzdě a vývojovém pracovníkovi.

Výrobek z produkce ÚLUV, archiv ÚLUV

- OSTATNÍ DOKUMENTACE je souborem různých materiálů z Moravy a Slovenska. Jsou zde např. vzorky textilu ze Slovenska, otisky modrotiskařských forem z různých muzeí, výroba a návrhy ÚLUV atd.

243

Materiály jsou velmi cenné už tím, že jsou shromážděny na jednom místě. Přes svou rozmanitost i různorodost poskytují obraz o ÚLUV své doby (1954–1990). Údaje zde obsažené jsou často unikátní, protože kontinuita vývoje v této oblasti byla dvakrát přerušena (zrušením soukromých dílen v roce 1954 a zrušením ÚLUV 1990). Najdeme zde mnoho srovnávacích údajů, technologických záznamů (např. rekonstrukce valašského textilu – vlněnky, pajky, vsetínky) a další materiály.

Shromážděný a dnes již z velké části zpracovaný fond je bohatým studijním materiálem pro všechny, kteří se lidovou výrobou zabývají a chtějí se o ní opravdu mnoho dozvědět.

Jaroslava Zastávková

SUMMARY

ARCHIVES OF THE CENTRE OF ARTISTIC WORK IN COLLECTIONS OF THE WALLACHIAN OPEN-AIR MUSEUM

Activity of Centre of the Folk Artistic Work (ÚLUV) in Prague with branches in Brno and Uherské Hradiště was inspired by the folk visual culture. In connection with works of ethnographers, artists and producers, there had been fabricated products, which distinctively influenced a taste of that period. The ÚLUV workers also gathered a great amount of the expert, artistic and photographic documentation concerning not only the production, but also the other aspects of human life. In the 1990's, this organization was liquidated and archives of its Moravian branch has been transferred to the Wallachian Open-Air Museum, where is gradually treated so that it may serve for research and inspiration.

244

Fund of the abolished Centre of the Folk Artistic Work, which is deposited in the Wallachian Open-Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm includes nowadays e.g.:

- a) The text documents with description of the traditional handicraft production in Moravia in the period 1951 – 1961 and in the earlier years;
- b) Documentation of the operation procedures (e.g. knitting on a frame; Moravian Slovak Easter eggs; stoneware; figural and zoomorphic motives in pottery and majolica; morphology of cleft timber; folk bakery from Sklenov; wood decorative techniques – furniture;
- c) Sampler books (they are the most valuable fund in terms of the material efficiency and originality, beside the photos, it also contains the material samples – embroideries, textile, drawings and some articles from reviews and books;
- d) Photographic collections.

Collected and nowadays from a great part processed fund is a rich research material for everybody, who deals with the folk production and wants to be informed about it.

ZVLÁŠTNÍ A SPECIFICKÉ VE SBÍRKÁCH VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

O souboru balkánských zbraní
darovaných muzeu
Ph.Mr. Františkem Kloudou

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm představuje pro veřejnost instituci, která dokumentuje a prezentuje život lidu na valašském venkově. Jeho prezentační formy, specifické pro muzea v přírodě, se snaží zobrazit původní nálezové situace ve vhodně vybraném prostředí Dřevěného městečka, Valašské dědiny a Mlýnské dědiny. Avšak depozi-táře muzea ukrývají také mnohé sbírkové předměty, které nedokumentují vývoj venkovského prostředí. Velká část takovýchto sbírek přešla do muzea buď odkazem, či darem. Podobně tomu bylo i v případě souboru balkánských zbraní, na které chci v této souvislosti poukázat.

Pro muzea v přírodě je otázka vlastnictví zbraní v jejich sbírkových fondech zvláštní problematikou. K lidovému prostředí jistě patří tzv. chladné zbraně, sloužící jak k podpoře chůze v nesnadném kopcovitém terénu, tak k ochraně lidí, hospodářských zvířat či majetku, ale také k práci. Takovými zbraněmi byly například obušky, hole či nože různých typů a velikostí. Ovšem lidové prostředí zná samozřejmě také zbraně určené k boji. Typickým příkladem této skupiny je upravené hospodářské nářadí, proslavené z dob selských bouří. Narovnané kosy na kosisku, okované cepy, vidle, sekery, selské šavle – to vše sloužilo jako nebezpečné zbraně.

Ph.Mr. František Klouda, archiv Valašského muzea v přírodě

V případě tzv. palných zbraní může muzeum dokumentovat pro svoji sběrnou oblast myslivectví, lov, nebo dokonce pytláctví.

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm však získalo do svých sbírek i soubor palných a chladných orientálních zbraní, zastoupený šavlemi typu šamšír, jatagany, balkánskými pistolemi a puškami. Tato akvizice je spjata se jménem Ph.Mr. Františka Kloudy.¹

František Klouda se narodil 2. ledna 1877 v Rožnově pod Radhoštěm rodičům Františku Kloudovi c. k. bernímu úředníkoví, původem ze Strážnice, a Barboře Kloudové, za svobodna Muchové, dcery rožnovského gruntovníka Emanuela Muchy. Studia absolvoval ve Valašském Meziříčí na Vyšším státním gymnáziu, kde začal studovat v roce 1888. Svá studia ukončil v roce 1893 a nutno dodat, že

246

nepatřil zrovna k pilným studentům.² Jeho až podprůměrné studijní výsledky můžeme přičíst na vrub rodinným problémům.³ Rozepří s otcem se již nezbavil. Jako jakýsi katalyzátor emocí v rodině působila jeho milovaná matka. Po gymnaziálních studiích začal studovat farmacii na Karlo-Ferdinandově univerzitě, kterou úspěšně dokončil dne 23. července 1900 a získal tak titul Magistr pharmacie.⁴ Již za dob vysokoškolských studií se u něho projevovala cestovatelská touha a utvářel se jeho vnitřní svět mladého intelektuála, který prahl po poznání.

V roce 1900 probíhala v Paříži světová výstava a František Klauda pocítil nutnost se této události zásadního kosmopolitního formátu zúčastnit – být v centru dění. Narazil však na finanční potíže a nesouhlas ze strany otce. Zmiňované problémy mu však nezabránili v tom, aby si splnil svůj velký sen a do Paříže nakonec přece jen odcestoval.⁵ Po studiích začal pracovat jako lékárník v Praze a poté v Úpici v Podkrkonoší.⁶ Ani jemu se však nevyhnula 1. světová válka – narukoval 5. ledna 1916 a sloužil až do jejího konce. Ve vojenských službách pak zůstal až do roku 1920 jako vedoucí filiálního skladiště.⁷ Po skončení své vojenské kariéry se stal správcem zemské režijní lékárny v Opavě, kde pracoval až do 30. listopadu 1928, poté získal koncesi na vlastní lékárnu v Praze-Bubenci v Dostálově ulici, kterou vedl již jako penzista.⁸ K provozování však potřeboval značný úvěr, cca 250 000 K, který se díky jeho nadprůměrným obchodním schopnostem dařilo hravě splácet a lékárna skvěle prosperovala.⁹ Františku Klaudovi se však postupně sčítaly jeho roky a čas důchodového odpočinku se pomalu blížil. Ve svých 62 letech se z Prahy stěhoval do Rožnova pod Radhoštěm. Na jaře roku 1939¹⁰ se ubytoval v domě v Čechově ulici č. 505, kde žil až do konce svého života, tj. do 20. května 1941.

Sbírký Františka Klaudiv v rožnovském bytě v Čechově ulici, archiv Valašského muzea v přírodě

O jeho cestovatelské vášni jsme již hovořili v souvislosti s návštěvou Světové výstavy v Paříži. Pro Františka Klaudu to však nebyl pouze jakýsi mladický výstřelek – odcestovat do tehdejšího světového kulturního centra navzdory mínění rodičů. Cestovatelská touha ho neopustila po celý život. Do konce 30. let 20. století cestoval po Francii, Apeninském poloostrově, ocitl se také na Balkáně. Jeho cestovatelské sny ho přiváděly také do zemí severní Afriky a na polární výpravu po Špicberkách, k jeho lýtosti však tyto projekty zrealizovány nebyly.

František Klauza nebyl pouze cestovatel, byl také vášnivý sběratel. To dokládá jeho členství ve Valašském musejním a národopisném spolku, jehož byl rovněž přispěvovatel. Jeho horečná aktivita vedla k tomu, že mu bylo 15. března 1939 ve spolku uděleno čestné členství.¹¹ Život, který vedl, byl bezesporu odrazem tehdejších intelektuálních a společenských elit. Postavení lékárníka již samo o sobě neslo společenskou prestiž, kterou František Klauza ještě více zvyšoval svou sběratelskou a cestovatelskou vášní. Pro tyto své koníčky jistě neváhal František Klauza sáhnout hluboko do kapsy. A tak si vlastní finanční situaci vylepšoval úspěšným obchodováním s cennými papíry.¹²

Sběratelská činnost Františka Klauzy byla pozoruhodná, podařilo se mu nashromáždit 793 předmětů, které umístil do svého bytu, a formou kabinetu je prezentoval nejbližšímu okruhu svých přátel. Seznamy jím nashromážděných předmětů dokládají jeho široký sběratelský zájem. Ve Valašském muzeu v přírodě se nalézají soubory nábytku, keramiky, stříbra, výtvarného umění, užitého umění, trofejí, ale také zbraní. O tom, jak významnou sbírku v regionu František Klauza sestavil, může svědčit i fakt, že poválečné muzeum, které spravoval muzejní spolek, ji zařadilo vedle Jaroňkova muzea a přenesených budov v parku jako třetí prezentační pilíř své činnosti.¹³

Část kolekce zbraní z Klauzovy sbírky, archiv Valašského muzea v přírodě

Zbraně tvořily značnou část sbírky Františka Klauzy. V muzeu se však již nachází pouze zlomek toho, co sběratel nashromáždil. Jeho sběratelské nadšení bylo korunováno sbírkou čítající bezmála 150 kusů zbraní. Byly v ní zastoupeny zbraně střelné i chladné, provenience domácího, ale také exotického charakteru. Jeho sbírka zbraní soustřeďovala daleko větší počet exponátů, než se dnes nachází ve sbírkách Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Pro zajímavost uvedme, že se ve sbírce nalézaly indické, perské, africké, japonské a také indonéské typy zbraní.

Soustředění se na ryze odborný charakter muzea, které dokumentuje vývoj lidu na Valašsku, vedlo k tomu, že se drtivá část sbírek militárií předala jiným muzeím (pře-

devším v roce 1964 Náprstkově muzeu) a část byla také z popudu nadřízených orgánů prodána do výkupů se starožitnictvím Antiqua (rok 1966). Proto v současné době tvoří sbírky muzea pouhých 90 evidovaných sbírkových předmětů ve skupině zbraň, myslivost.

Část sbírky zbraní Valašského muzea v přírodě tvoří také soubor balkánských a tureckých zbraní, které si s sebou mohl František Klauđa přivést ze své cesty po Černé Hoře, kterou absolvoval v roce 1906.¹⁴ Ve fondech Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm se nalézají dva jatagany¹⁵ – chladné zbraně s jednobřitě broušenou čepelí bez záštity, ohýbající svou čepel směrem k ostří. Takový tvar čepel umožňoval provádět zvláště nebezpečné seky, které po dopadu na cíl způsobovaly hluboké rány. Jataganem se dalo také bodat, ale tento způsob boje nebyl převládající. Jako držadlo slouží přínýtovaná část stehenní kosti z ovce.¹⁶ Zbraň je typická pro oblast Turecka a Balkánu, který byl po dlouhá staletí ovládnut osmanskými Turky. Zbraň se „... do své dnešní formy vyvinula v 17. století, pravděpodobně v návaznosti na řecko-římský válečný nůž zvaný *má-chaira*.“¹⁷ Existují varianty honosných jataganů, které jsou zdobeny leptem na čepeli, intarzií a tausií – vkládáním zlata, stříbra, mosazi, drahých kamenů a užíváním slovnoviny a rohoviny.

Jatagan (inventární číslo ZF 64001).

Celková délka 71,9 cm; délka čepel 56,9 cm; délka rukojeti 15 cm; šířka čepel 34 cm; tloušťka čepel 0,7 cm. Váha zbraně 918 g. Na čepeli je leptem zobrazený nápis v arabštině. Čepel má po obou stranách dvojitý drobný žlábek. Na druhé straně čepel je desetistranná hvězda (uvnitř doplněna spirálkou), umístěná uvnitř kruhu. V hvězdě je spirálka.

Jatagan (inventární číslo ZF 64000).

Celková délka 72 cm; délka čepel 59 cm; délka rukojeti 13 cm; šířka čepel 33 cm;

tloušťka čepel 0,6 cm. Váha zbraně 0,641 kg. Na čepeli je leptaný rostlinný motiv. Na druhé straně arabský nápis.

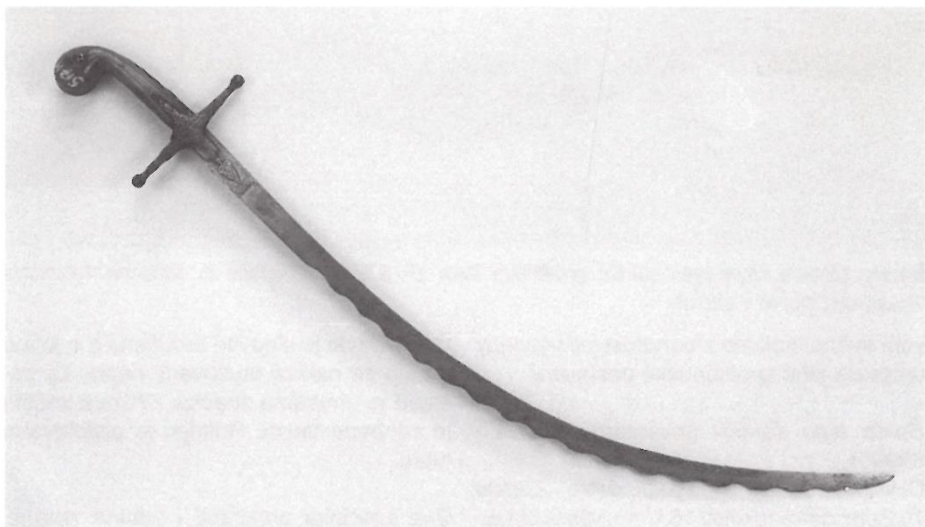
Dalším typem tzv. chladné zbraně, patřící do sbírek Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, je orientální šavle typu šamšír. Jde opět o sečnou zbraň orientální provenience. V evropském prostředí se šavle začínají používat v pravidelných armádách až od 18. století.¹⁸ Naproti tomu se na Předním východě se zbraní, která má jednosečně prohnutou čepel, bojuje již přes jedno tisíciletí. „*Moderní výzkumy považují za místo vzniku šavle střední Asii.*“¹⁹ Pro boj s touto zbraní se vyvinul zcela specifický šermířský systém perské a turecké šavlové školy, který se posléze modifikoval a v různých technických posunech transformoval v bojové systémy, které používali Poláci, Maďaři a v pozdější době také Francouzi a Italové. Značné zahnutí čepel šamšíru umožňovalo dokonalý řez. Zručný šermíř pak mohl stavbu zbraně využít k úderům vedeným rubem čepel a dostat se tak za kryt svého soupeře a nebo pohybem zápěstí převrátit v průběhu seku čepelí vycházející klasickým sekem na rub – a přímo tak obejít kryt a dokončit útok bodem. K těmto technikám byla ideálnější šavle typu kilidž, která měla tzv. jelimán,²⁰ ovšem i se šamšírem se tak běžně bojovalo. V průměru dosahují čepel u takového druhu šavle – 76–89 cm a jsou poměrně úzké.²¹ Specifikem tohoto druhu zbraně je jejich silně zahnutá čepel. Avšak její zakřivení se výrazně zvětšuje až kolem poloviny celkové délky čepel. Do této vzdálenosti je čepel zahnutá mírně. Důsledkem specifického zahnutí čepel je to, že pochva šavle je na straně svého ústí asi do ¼–⅓ rozříznuta a to na straně tupé části. Na rozdíl od jataganu mají šavle záštitu, která je většinou křížová. Záštitný oblouk se nepoužíval, s výjimkou indických mutací. Rukojeť měla pistolový tvar. Tyto zbraně byly zdobeny podobně jako jatagany. Existují prostě bojové verze, ale také honosné kusy nedozírné ceny. Šavle se také používala jako odznak moci a posta-

Jatagan (inventární číslo ZF 64000), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Jatagan (inventární číslo ZF 64001), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Šavle typu šamšír (inventární číslo ZF 63995), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Detaily zdobení šavle typu šamšír (inventární číslo ZF 63995), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

vení svého majitele a bohatost její výzdoby určovala jeho společenské postavení.

Šavle typu šamšír (inventární číslo ZF 63995).

Celková délka 91,5 cm; délka čepel 76,3 cm; délka rukojeti 15,2 cm; výška oblouku 10,7 cm; šířka čepel 27,3 cm; tloušťka čepel 0,4 cm. Váha zbraně 0,619 kg.

Čepel šavle je vlnovitě broušena a u jejího hřbetu se nalézá tuzovaný nápis. Za záštitou je umístěna značka. Křížová záštita je zdobena tuzií. Rukojeť je pistolového tvaru.

Svá specifika prokazují i střelné zbraně. V našich sbírkách se nalézají dvě pistole a stejný počet pušek. Dle použití křesa-

dlových zámků katalánského typu a tvaru pažby pistole můžeme bezpečně datovat exempláře do 18.–19. století. Pušky orientálního typu, s typicky dlouhou hlavní, se vyskytují ve dvojím konstrukčním provedení zápalných mechanismů. A to katalánského a chemického (perkusního). Za zemi výroby zbraní můžeme považovat Černou Horu nebo Albánii. Ukazují na to specifické znaky, jako již výše zmíněný tvar hlavně a krátký úzký tvar pažby.²²

Puška (inventární číslo ZF 63997).

Celková délka zbraně 140,6 cm. Katalánský typ křesadlového zámku, válcový typ hlavně o délce 106,5 cm a průměr ráže 14 mm s hladkým vrtáním v hlavni. Ocelová damaskovaná hlaveň je zdobena dekorem. Mířidla – hledí s trojúhelníkovým zářezem; muška mosazná. Předpažbí je pobito mosazným plechem, na kterém je zobrazen rostlinný motiv. Na předpažbí jsou také umístěny kroužky pro řemen. Na levé straně u kohoutku se nalézá nápis M: O 1868, HT, pažba je zdobena technikou vkládání perleti ve tvaru lichoběžníku.

Botka pažby je okována slabým plechem, který je reliéfně zpracován. Zbraň je bez nabíjáku.

Puška (inventární číslo ZF 63996).

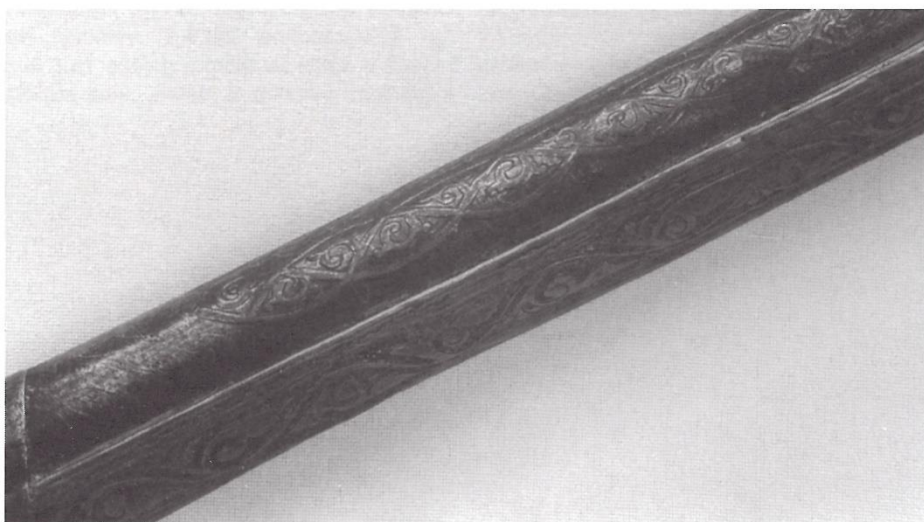
Celková délka zbraně 120 cm. Chemický (perkusní) typ zápalného zámku; zbraň má zadní hlavňový uzávěr, válcový typ hlavně o délce 85,7 cm a průměru ráže 14,65 mm s hladkým vrtáním v hlavni. Zbraň je opatřena mechanickým otevřeným mířidlem trojúhelníkového tvaru. Muška ocelová. V předpažbí jsou otvory pro řemen zdobené kostěnou intarzií. Zbrani chybí spoušťový oblouček, spoušť je robustní. Okolí spoušťového mechanismu je zdobeno dekorativními šrouby ve tvaru okvětí o průměru 0,5 cm. Pažba je krátká a úzká. Její šířka v opěrné části je pouhých 5,8 cm a je tvořena kostěnou botkou.

Pistole (inventární číslo ZF 63999).

Celková délka zbraně 53 cm; katalánský typ křesadlového zámku, válcový typ hlavně o délce 33,6 cm a \varnothing ráže 15,6 mm s hladkým vrtáním v hlavni. Jako mířidla

Puška (inventární číslo ZF 63996), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Puška (inventární číslo ZF 63997), celek a detail zdobení hlavně pušky, fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

(mosaz) je použita část dekoru u ústí hlavně, která vystupuje nad ostatní výzdobné atributy. Předpažbí a část hlavně je zakryto mosazným dekorem. Pažbu tvoří litý celomosazný dekorativní korpus. Pistole je bez nabíjáku.

Pistole (inventární číslo ZF 63998). Celková délka zbraně 51,5 cm; katalánský typ křesadlového zámku, válcový typ hlavně o délce 34,5 cm a průměru ráže 15,3 mm s hladkým vrtáním v hlavni. Ocelová damaskovaná hlaveň je zdobena

Detail zdobení pistole (inventární číslo ZF 63998), fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

dekorem. Mířidla – ocelové hledí zapuštěné v pažbě; muška ocelová vystupující z hlavně. Předpažbí je bohatě zdobeno technikou intarzie, vkládáním perleťových lichoběžníků do dřeva. Do lichoběžníků, tvořených ze čtyř segmentů, puškař zapustil posmaltovaný korálek modré barvy či červený skleněný korálek. Na pažbě je rovněž použita technika intarzie. Dekor je však pestřejší, kromě lichoběžníků jsou také použity geometrické obrazce kruhů, trojúhelníků a osmiúhelníků. Na hlavní se nachází značka výrobce. Nabíják je zlomený o délce 26,3 cm a největším průměrem 0,11 cm. Nabíják je materiálově kombinován ve složení dřevo – ocel.

ností tehdejšího Rožnova pod Radhoštěm. Díky jeho sbírkové aktivitě obohatily četné sbírkové předměty pod správu muzejního spolku a následně rozšířit sbírkové fondy Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Michal Roček

I když soubor balkánský zbraní tvoří v současné době již okrajovou kolekci ve fondech Valašského muzea v přírodě a zdánlivě „nepatří“ do sbírkové koncepce instituce, musíme si uvědomit, že je neodmyslitelně spjat s osobností Ph.Mr. Františka Klauudy. František Klauuda byl členem muzejního spolku a zajímavou osob-

POZNÁMKY

¹ DRÁPALA, D. – PREJDOVÁ, R. – SOBOTKA, R.: *Valašský Slavín*. Rožnov pod Radhoštěm 2006, s. 66–67.

² Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 05.

³ Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 04. František Klauďa si pak zvláště ve své korespondenci s matkou stěžuje na odtazitý přístup otce k jeho osobě.

⁴ DRÁPALA, D.: *Ph.Mr. František Klauďa*. Rukopis, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv.

⁵ Dopis matky Františkovi Klauďovi: „*Tata pořád se zlobí, že jsi jel na výstavu pařížskou že jsi měl šetřit peníze pro sebe.*“ – Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 01.

⁶ DRÁPALA, D.: *Ph.Mr. František Klauďa*. Rukopis, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv.

⁷ Dopis ze dne 6. října 1925, Opava – Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 01.

⁸ 31. května 1929, Brno – Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 01.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Dopis Karla Holana, vedoucího dopravy nákladů, z 24. března 1939, kdy smluvně domlouvá přepravu majetku Františka Klauďy z Prahy do Rožnova pod Radhoštěm. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 01.

¹¹ DRÁPALA, D.: *Ph.Mr. František Klauďa*. Rukopis, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv.

¹² František Klauďa obchodoval např. s akciemi

Železáren Rotava-Nýdek, Válcoven kovů, Báňské hutní společnosti, Poldiny huti, Rakovnických keramických a šamotových závodů v Rakovníku, Západočeských kaolinek, Pražské železářské společnosti, Českomoravské Kolen Daněk atd. Nevyhýbal se obchodu také s jednotlivými komoditami, jako bylo např. uhlí.

¹³ PAVELČÍK, J.: *Nová instalace Valašského muzea v přírodě*. Valašsko 3, 1954, č. 1, s. 51–54.

¹⁴ Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archiv, karton F V 01.

¹⁵ „*K pojmenování zbraně se používaly vlastně dva názvy, jatagan a handžár. Označení handžár se používalo v Jugoslávii, stejně jako u mohamedánů z balkánského poloostrova a Asie. Označení jatagan bylo běžné u severoafrických mohamedánů v Maroku, Alžiru a Egyptě.*“ – Tolik k problematice názvosloví WAGNER, E.: *Zbraně sečné a bodné*. Praha, 2004, s. 341.

¹⁶ KRŮŽEK, L. – ČECH, Z. J. K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*. Praha 1997, s. 98.

¹⁷ Tamtéž, s. 97–98.

¹⁸ BENEŠ, C.: *Chladné zbraně ve sbírkách našich muzeí II*. Hradec Králové 1977, s. 8.

¹⁹ KRŮŽEK, L. – ČECH, Z. J. K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*. Praha 1997, s. 249–250.

²⁰ Jelimán je tzv. falešné ostří, které bylo broušené na poslední 1/5–1/4 šavle.

²¹ KRŮŽEK, L. – ČECH, Z. J. K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*. Praha 1997, s. 248.

²² BENEŠ, C.: *Palné zbraně ve sbírkách našich muzeí*. Hradec Králové 1981, s. 34.

SUMMARY

PECULIAR AND SPECIFIC OBJECTS IN COLLECTIONS OF THE WALLACHIAN OPEN-AIR MUSEUM IN ROŽNOV POD RADHOŠTĚM

About a Collection of the Balkan Weapons, which
have been dedicated by PhMr František Klauda

Legacies and donations from collectors or museum supporters become one of the ways of the collection acquisitions. A specific component of the Walachian Open-Air Museum set of collections is a collection of weapons, which are a legacy of pharmacist and collector Ph.Mr. František Klaud. This interesting person came from Rožnov, where he returned in 1939 after his retirement. He became a member of the museum association, to which he handed down his collection. The current collection of weapons from the Klauda's inheritance is already just a fragment of the original collection that had been divided between the other museums or had been sold. Those are mostly the weapons that have been purchased during the Klauda's travel on the Balkans. From the field of the cold weapons, there are deposited in the museum yatagans with one-edge grind blade without protection (inventory no. ZF 64000 and ZF 64001), oriental sabres type „šamšír“ (inventory no. ZF 63995). As for the firearms, there are deposited two rifles of oriental type from Montenegro (ZF 63997 and ZF 63996) and pistol (inventory no. ZF 63998 and ZF 63999).

ROŽNOVSKÝ REKTOR JOSEF RUND TAKÉ VE SBÍRKÁCH VALAŠSKÉHO MUZEA

256

Ačkoliv se s organizovaným školstvím můžeme na Moravě setkávat již od vrcholného středověku, a to v podobě farních a městských škol, na školách v odlehlých horských oblastech Valaška jsme ještě v průběhu 19. století byli zvyklí – co se vzdělání týká – na kantory, jejichž kvalifikace se více méně kryla se znalostí čtení a psaní. Vysokoškolské vzdělání se u učitelů na nejnižších stupních nevyžadovalo. K prvním učitelům zde patřili písmáci, samouci či váleční vysloužilci, kteří učili po chalupách za stravu a jinak nejistý příjem zejména během zimních období. V létě se školy žáky nikdy nenaplnili, neboť děti pásávaly dobytek. Objevil-li se na valašském venkově absolvent latinských škol, působil spíše jako zjevení.

Přesto v polovině 18. století přichází na radnici městečka Rožnova na *VVsacstnie Slowautne a Opatrne Pany Mnohe Laskaje Pany Auřsady Spolau Czelaui Pocstiwau Obecs Miestecska Rosnowa* ponížená žádost Josefa Kristiána Runda *Strany Služby Rectorskeg*.¹ Ačkoliv učitelské povolání zřídka vykonávali synové z vyšších vrstev společnosti, o nesnázích kolem získání rektorského místa i pro tohoto měšťana z Místku svědčí jeho žádost, v níž jako uchazeč vypočítává všechny své znalosti a dovednosti, příslušné absolvované zkoušky a vyznává se i z neopominutelné „náklonnosti“ katolické církvi...z *Ohledau (!) meho naucženeho* [důmyslu] *Jakožto w Czwiczeni Mladeže, tak také w Slůžbie Czyrkewni, y we wssem k takowe Slůžbie potrřebne Specimina proukazati se zawazugi*.²

Náboženství, respektive jeho institucionalizovaná podoba, sehrálo ve vývoji školství významnou roli. Po humanisticky orientovaném 16. století s rozvinutým školstvím na Moravě a ve Slezsku, přichází třicetiletá válka a protireformační nálady 17., též 18. století, kdy pod následným tlakem každodenní praxe katolické církve ustupuje učitelova pedagogická vážnost a sám je vtahován spíše do role kostelního služebníka. V 16. století byl akademicky vzdělaný učitel na vesnici ještě roven knězi. Po Bílé hoře se kantor stává podřízeným faráře i jako učitel, v kostele jako kostelník a hudebník na kůru. A tak venkovský učitel 18. století často více kostelníčil, než by se věnoval výuce. Od školního učitele je v některých případech zapotřebí odlišit kantora při kostele, který je zaměstnancem kostela, věnuje se pouze hudbě, ale nevykonává pedagogickou činnost.

Ačkoliv staří kantoři reprezentovali v průběhu 17.–19. století zejména na venkově ojedinělou inteligenci, jejich sociální zázemí jim často nezajišťovalo patřičný respekt. Pro své vzdělání a zejména vedlejší výdělečnou činnost písařskou si jistou vážnost udržovali u širších lidových vrstev. S finančním ohodnocením to však již bylo složitější, neboť samotnému vzdělání se na venkově nepřikládala až tak velká váha a nadřízení kantorů sami často zájem o učitelskou činnost příliš neprojevovali. V pramenných materiálech nalézáme informace upřednostňující spíše jejich roli kostelního pomocníka. Vizitační zprávy učitelské povolání pomíjejí, jméno kantora často zcela schází; pojednávají o zajištění liturgických obřadů, o kvalitě hudby na kůru. Úzká provázanost, někdy až existenční závislost na církvi jako náboženské instituci učitele sesadila do podřízeného často až služebního postavení.

Až do tereziánských a josefínských reforem byl kantor *poddán církvi, obci a zámku*. Školní rektor byl přijímán farářem v dohodě s obecní radou, respektive s panstvím. Mezi učitelem a obcí se pak

uzavírala *smlouva*, jež představovala významný dokument zejména v otázkách odměny a podmínek odstoupení místa. Také rožnovští městští představitelé – v zastoupení purkmistra Matěje Maňáka a rychtáře Jana Porubského – uzavírají s Josefem Rundem k 1. listopadu 1765 dohodu, z níž se dozvídáme, že panu rektorovi k jeho předešlým *dwanasti Rynsky-mi gesstie osum Rynskych przidano gest, tak aby on wiecze Lepssy žiw Byti mohl ato sycze z ohledu Poniewadż se on w geho Powinostech rectorських Gak należi*(tě drží) *dyżby pak ale se przitrefilo źleby Tenż Pan Rector odsud Niekam ginam przigitj miel a przissel, Tehdy Tiech przidanych 8 Rr. Miesteczko zas pozustawuge*.³

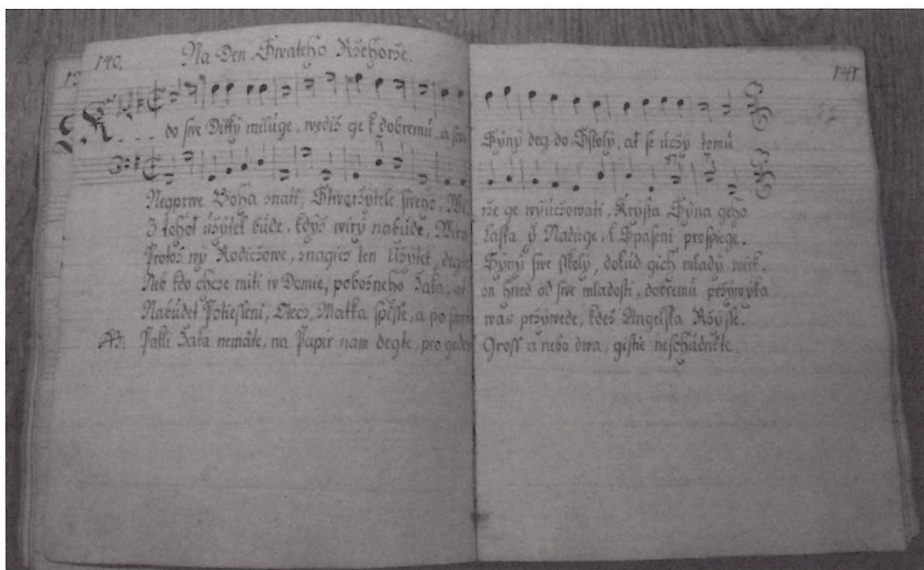
Pojmenování rektor/rektor (z latiny označující řídícího/ředitele/vládce) bývá na venkovských školách s nadsázkou užíváno jako titul jediného učitele. Častěji se setkáváme s označením kantor ve významu druhého/pomocného učitele, později v obecném smyslu učitele jako takového. V kostele řídil rektor kůr, kantor zpíval, později svou činnost dělil i mezi funkce obřadní jako ministrant, modlič či kostelník. S převažující úlohou církevního služebníka stoupá v jeho životě význam liturgického kalendáře se všemi jeho svátky a slavnostmi. Zdrojem jeho příjmu se stávají kolední občůzky, procesí, účast na poutích; nezbytnou se stává jeho účast na svatbách a pohřbech.

Je zajímavé, že právě protireformační období nastartovalo tzv. zlatou dobu rozkvětu kantorské hudby. Místo hudebníka bylo zejména v 18. století, kdy se úpadek školství stupňuje a většina z vyučujících živoří, poměrně atraktivní. Ačkoliv hudební vzdělání u učitelů nebylo ještě ani v 19. století podřízeno žádné systematické výuce, lze hovořit minimálně o jejich poloprofesionální úrovni.

Jako regenschori či varhaník kantor určoval, co se bude hrát v kostelech o mších během nedělí a svátků. Uměl pracovat

s notovým materiálem, shromažďoval a požíval opisy hudebnin pro potřeby kostelního kůru. Ačkoliv po něm nikdo nevyžadoval kompozici, nalezneme mezi kantory několik jedinců, jejichž přínos v rámci skladatelské činnosti dosáhl roviny vážného uměleckého projevu. Nejčastěji se však kantoři realizovali v úloze jakéhosi ‚písničkáře‘. Skládali převážně liturgické zpěvy; doklady o jejich autorské invenci na poli profánním scházejí.

Josef Rund, též vynikající varhaník, se zařadil mezi kantory, kteří se již od 16. století podíleli na sepisování kancionálů. V roce 1764 pořídil *t.t. Rectoris Scholae Rožnoviensis* česky psaný CANTIONALE SANCTIS o 171 stranách. Jedná se o soubor oslavných písní převážně duchovního charakteru, adresovaných především jednotlivým světcům. Písně jsou řazeny podle liturgického kalendáře, doprovází je pětilinková notace, popřípadě odkazy na nápěv či *obeczni notu*. Ačkoliv není zřejmé, zda-li se v tomto případě jedná o autorskou sbírku (kompoziční/textařskou) nebo doklad lokálního sběratelství hudebního folkloru, představuje pro nás kancionál mimo jiné též zajímavý hagiografický pramen, svědčící o rozdílné popularitě jednotlivých světců. Že k těm nejopěvovanějším patří svatý Florián – ochránce proti ohni, je pro chudou oblast valašských hor, prezentovanou převážně dřevěnou roubenou architekturou, zcela pochopitelné. Tento světec je zde obdařen i patrimoniem nad městem Rožnovem (s. 57n). Na mnoha místech je zmíněna *Matka Neswietiejssi Rodiczky* svatá Anna, k níž se Valaši obracejí o pomoc jako k ochránkyni svého kraje (s. 83n). Valaško jako zemědělská, respektive pastevecká, oblast je zastoupena svátky svatého Isidora, *Patrona Hospodarżuw* (s. 77), a svatého Vendelína, *Patrona proti Padu Dobytku* (s. 87). Učitelské povolání Rundovo se promítlo i na den svatého Řehoře, neboť *Kdo swe Ditky miluge, wedeż ge k dobremu a swe Syny deg do Sokoly, ať se uczy tomu* (s. 140). Nutnost prosebné modlitby, respektive přímluvné

258 Píseň ke svatému Řehoři v rukopise J. Runda *Cantionale sanctis*, ze sbírek Valašského muzea v přírodě

písně, je zde delegována taktéž potřebami každodenního života. Prostému člověku je tak poskytována naděje v *Czas Hromobiti, a Bauržky* (s. 128), *Czas Drahoty a Hladu, Aneb W chudobie Człowieka* (s. 130) nebo pro *Staw Manželsky* (s. 136). Oč důležitějším se nám tento pramen jeví, víme-li, nkolik podstatnou složku kantorova příjmu tvořilo zpívání, kantace a koledy během svátků světců a světic, účast na procesích, poutích, ale i například hodech.

Rundova tvorba na hudebním poli představuje zřejmě nejrozsáhlejší díl jeho písmácké tvorby, pro niž měl na Valašsku všechny kulturní a společenské předpoklady. Jako vzdělaný městský *ludimagister* se na ní podílel zřejmě nejen svou skladatelskou činností, ale též sběratelstvím. Rund nevybočoval z dobových řad, neboť jako jemu podobní se převážně soustředil na doprovázení náboženských úkonů. Již jasným dokladem autorské nepůvodnosti je jeho nedatovaný rukopis PISNICZKY PRZY WYPROWAZENI NEYSWIETEGSSY SVATOSTI OLTARZNI K NEMOCNYM. Jedná se o česky psaný 17stránkový sešit bez notace, oslavující v sedmi písních Ježíše

Krista. Jelikož Rundovo rožnovské působení spadá do období činnosti místního Růžencového bratrstva (rožnovský kantor je taktéž „veden na jejich výplatní listině“), můžeme předpokládat, že zmíněné dílko vzniklo na zakázku právě tohoto náboženského společenstva. Zajištění funerálních úkonů (svátost smíření a posledního pomazání, doprovod zemřelých členů na jejich poslední cestě, zádušní pobožnosti s přimluvami za vykoupení duší v očistci apod.) představovalo totiž zejména v období baroka jeho podstatnou složku.

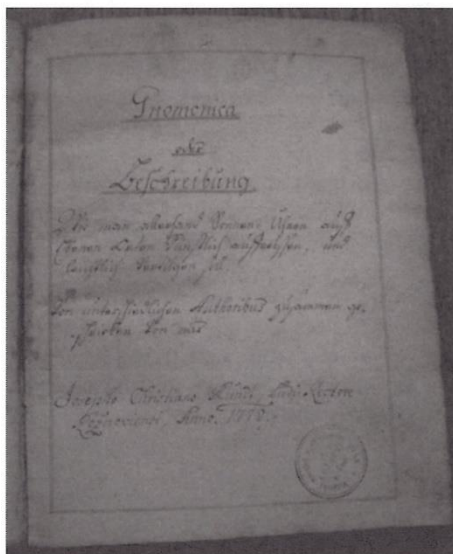
Ačkoliv se setkáváme s prvními zápisy lidových písní u kantorů až na sklonku 18. století, o komplexní sběratelské činnosti můžeme hovořit až ve století 19. (Guberniální sbírka v roce 1819). Josef Rund zaznamenal ještě před Karlem Jaromírem Erbenem, Františkem Sušilem či Juliem Feifalíkem řadu vánočních písní, převážně o výzvě a cestě pastýřů do Betléma a jejich darech. Písně jako *Zhůru pastuši, Hopsa, bratrové, k vám pospíchám, Podře, chlapci, k nám...* představují pravděpodobně jedny z nejstarších zápisů z oblasti Rožnovska. František Bayer (*1853, rož-

novský rodák, učitel, spisovatel a redaktor periodik Koledy a Komenského) je využil při vydání koled ve zpěvníku Slavia a v časopise Dalibor a jejich původ datuje rokem 1760.⁴ Jako základní pramen cituje vedle jiných materiálů Rundův KANCIONÁL s oddílem Pastorellae aneb písničky vánoční kolední, které se v domích zpívají a potřebovatí mohou. Bayer dodává, že ještě po stu letech jsou uvedené koledy živé mezi lidmi.

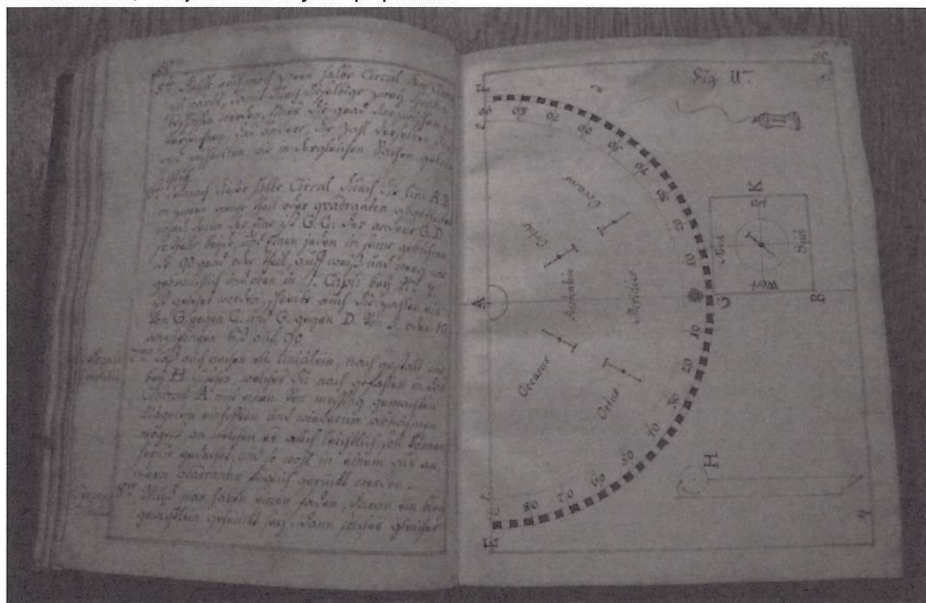
V otázkách zpěvu a hudby představuje kantor na venkově autoritu jedinečnou. Jako učitel s prvotním zájmem o hudební kulturu poskytoval svým žákům elementární hudební vzdělání. Lze předpokládat, že právě k Rundovým žákům můžeme zařadit i dalšího známého rožnovského kantora a varhaníka Františka Volka (*1769). Jeho kantorská tvorba spadá sice do období stále převažující chrámové hudby, vedle vloček ke mši a skladeb pro varhany však u něj můžeme nalézt také několik valašských písní světských.

Vzdělání hudební bylo u některých kantorů doprovázeno vysokým vzděláním humanitním, v již zřidkavých případech

i přírodovědným. V učitelově vzdělání se cenila zvláště znalost cizích jazyků. Ve starší době měla vážnost latina, v novější němčina, která představovala v našich zemích úřední řeč. Jako vysoce vzdělaný člověk byl Rund znamenitým

Titulní strana rukopisu J. Runda *Gnomonica*, ze sbírek Valašského muzea v přírodě

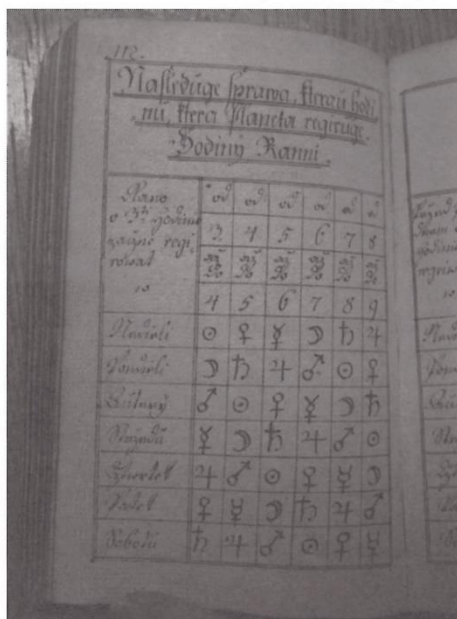
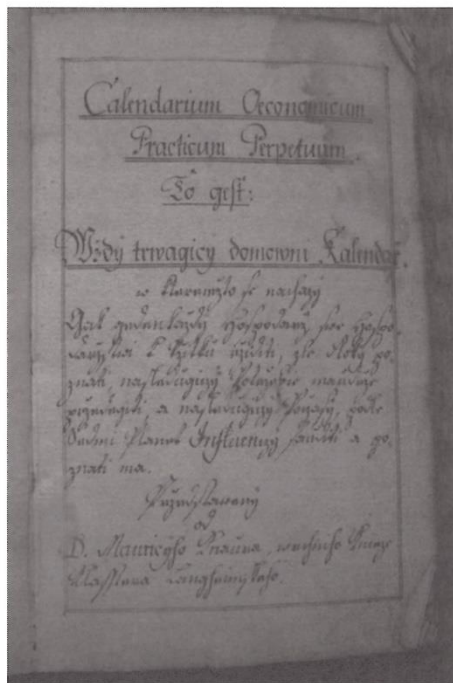

Z rukopisu J. Runda *Gnomonica*, ze sbírek Valašského muzea v přírodě

latiníkem, což mu jistě ulehčovalo komunikaci mimo jiné s církevními hodnostáři. Na počátku 20. století získal Valašský musejní a národopisný spolek v Rožnově pod Radhoštěm Rundův rukopis GNOMONICA ohne Beschreibung, jenž dle slov samotného autora, *von unterschiedlichen Authoribus zusammen geschrieben Von mir*, představuje práci spíše kompilačního charakteru. *Ludirectore Rožnoviensi* ho datuje rokem 1770 a na 349 stranách nám předkládá převážně v latinském a německém jazyce pojednání o umění zhotovování slunečních hodin, doplněné schematickými kresbami, grafy, tabulkami a rozбором kalendáře.

Od konce 18. století se ve školních fasích objevují též zmínky, zda učitel vyučuje německy, česky, popřípadě moravsky, nebo utrakvisticky, tj. česky i německy. Josef Rund uměl česky i německy. Zvládnutí obou zemských jazyků pro něj znamenalo nespornou výhodu. Němčina ve své době představovala jazyk vládnoucích a majetných vrstev, čeština však byla zapotřebí pro kontakt s nejširšími lidovými vrstvami venkova. V jedné z jeho knih (*Calendarium*, 1787) nalézáme dokonce poznámku o dialektologicky nejasném celku „moravština“ – *ostatní pak Wieczy gsau z rozličných Kniech wybrane, a w Moravský Gazýk wvedene*. Zde se zřejmě jedná o podobu českého jazyka srozumitelnou obyvatelům východní Moravy, popřípadě Slezska.

Můžeme-li v 18. století hovořit o osvětové činnosti učitelů na Moravě, je pro nás v případě Runda jejím dokladem právě jeho podivuhodná překladatelská činnost. Ve sbírkách Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm nalezneme výše zmíněné *CALENDARIVM OECONOMICVM PRACTICVM PERPETVVM* s podtitulem *Vždy trwagiczy domovní Kalendář*. Josef Rund ho začal sepisovat v roce 1787, rok poté, co ukončil svou učitelskou činnost, za účelem, aby *gedenkaždy Hospodarž swe Hospodaržstwi k Vžitku ržiditi, zle Roky poznati, nasledugjczy Potrzebie maudrže*

Titulní list a ukázka rukopisu J. Runda *Calendarium economicum practicum perpetuum*, fotografie D. Drápala, ze sbírek Valašského muzea v přírodě

pržedegiti, a nasledugicy Pocžasy, podle Sedmi Planet Influency saudití a poznati ma. Na 177 stranách se setkáme se zajímavým kompendiem astrologických měření (dle slov autora převzatých od *D. Mauricyho Knaura, wrchniho Knieze Klastera Langheimskeho*) infiltrovaných do hospodářského roku, horoskopů, astronomických pozorování, křesťanské liturgie, židovského kalendáře a jiných.

Nebývalo vždy obvyklé, aby byl učitel v 17. a 18. století považován za vážnou osobu. Teprve tereziánské a josefínské reformy dokázaly pozdvihnout funkci rektora na úroveň obecné úcty. Josefu Rundovi se jako rožnovskému rektorovi podařilo v roce 1757 vstoupit mezi přední úředníky obce. Z děkanské vizitace vykonané o 7 let později se dozvídáme, že *ludimagister* bydlel již ve vlastním domě, který mu byl potvrzen obcí. Ta též obstarávala jeho údržbu. Vedle pole, jež od obce obdržel, pobíral od ní ještě (čtvrtletně?) 19 zl. 24 kr.⁵ Jelikož byl rožnovský kostel opatřen už zděným hudebním kůrem a varhanami a Rund byl znám jako vynikající varhaník, lze usuzovat, že příjem zahrnoval i varhannickou službu.

Stav církevní správy i stav školství, se-trávajícího stále pod vlivem církve, se podařilo podrobně zmapovat také v roce 1771, kdy byla z podnětu olomouckého biskupství podniknuta generální vizitace. 4. až 7. října byl kontrolován také děkanát meziříčský, který zahrnoval rožnovskou farnost. Údaje z Rožnova opět potvrzují *ludimagisterův* vlastní dům. Učitele si vydržuje obec se 6 vesnicemi a platí mu (čtvrtletně?) 19 zl. 52 kr., namísto chleba dále 2 zl. 48 kr. Vedle pole pro setí 1 *míry*/měřice (53,5l) ovsu mu přidělila navíc louku o výměře 1 *míry*/měřice. Od Bratrstva sv. Růžence dostával Rund 8 zl. ročně, od kostela plat 80 zl. 45 kr., *nomine festivalis* 3 zl. ročně, pohanky 3/4 *míry* /měřice, k tomu 8 *sáhů* (1 sáh = 3,41 m³) dřeva na otop a 15 kop vajec.⁶

O možném pozitivním společenském vlivu rožnovského rektora svědčí i fakt, že za jeho působení byla postavena vedle hřbitova nová zděná jednotřídní škola s jednou světnicí pro učitele, komorou, kuchyní a vzadu s učírnou; později přebudovaná na farní špitál. Nakolik však postačovala potřebě 681 žáků, kteří do ní příslušeli, zůstává otázkou. Josef Rund v ní už neučil, v roce 1786 totiž svou učitelskou činnost ukončil.

Jana Tichá

POZNÁMKY

¹ SOKA Vsetín, Archiv města Rožnov pod Radhoštěm 1541–1945, inv. č. 376, karton č. 5. Přijetí Josefa Rundta z Místku za rektora rožnovské školy a zvýšení jeho platu, 1750–1765.

² Tamtéž.

³ Tamtéž, Maculaie.

⁴ BAYER, F.: *Slavia*. Praha 1878, ř. 2, odd. 3.
BAYER, F.: *Valašská vánoční koleda*. Dalibor 2, 1874, č. 21.

⁵ ZA Olomouc, ACO, Děkanská matrika Valašské Meziříčí 1764, farní kostel Rožnov, inv. č. 248.

⁶ ZA Olomouc, ACO, Děkanská matrika Valašské Meziříčí 1771, farní kostel Rožnov, inv. č. 249. Dále RADIMSKÝ, J.: *Školství a postavení učitelů na Valašsku před 200 lety*. Valašsko X, 1966, s. 26–32.

LITERATURA

BAYER, F.: *Slavia*. Praha 1878, ř. 2, odd. 3.

BAYER, F.: *Valašská vánoční koleda*. Dalibor 2, 1874, č. 21.

KRAMOLIŠ, Č.: *Vlastivěda moravská II. Místopis Moravy III. Jičínský kraj. Rožnovský okres*. Brno 1907.

MATÝSEK, F.: *Doplňky k článku dr. J. Radimského „Školství a postavení učitelů na Valašsku před 200 lety“*. Valašsko 10, 1966, s. 33–35.

RADIMSKÝ, J.: *Školství a postavení učitelů na Valašsku před 200 lety*. Valašsko 10, 1966, s. 26–32.

SLAVÍK, B.: *Písemnictví na moravském Valašsku*. Olomouc 1947.

TROJAN, J.: *Kantoři na Moravě a ve Slezsku v 17.–19. století*. Brno 2000.

PRAMENY

Přijetí Josefa Rundta z Místku za rektora rožnovské školy a zvýšení jeho platu, 1750–1765. SOKA Vsetín – Archiv města Rožnov pod Radhoštěm 1541 – 1945, inv. č. 376, karton č. 5.

1764 děkanská matrika Valašské Meziříčí, farní kostel Rožnov. ZA Olomouc, ACO inv. č. 248.

1771 děkanská matrika Valašské Meziříčí, farní kostel Rožnov. ZA Olomouc, ACO inv. č. 249.

RUNDT, Josepho Christiano: *Gnomonica ohne Beschreibung*. Rožnov pod Radhoštěm 1770. Rkp. ze sbírek Valašského muzea v přírodě, inv. č. 63543.

RUNDT, Josephi Christ.: *Cantionale de Sanctis*. Rožnov pod Radhoštěm 1764. Rkp. ze sbírek Valašského muzea v přírodě, inv. č. 63544.

RUND, Jozef: *Calendarium Oeconomicum Practicum Perpetuum*. Rožnov pod Radhoštěm 1787. Rkp. ze sbírek Valašského muzea v přírodě, inv. č. 63541.

RUNDT, Josephi: *Pisnicžky pržy wyprowazeni Neyswietegssy Svatosti Oltaržni k Nemocznym*. S.l. s.d. Rkp. ze sbírek Valašského muzea v přírodě, inv. č. 63542.

SUMMARY

THE ROŽNOV RECTOR JOSEF RUND IN THE WALLACHIAN MUSEUM COLLECTIONS

In the Wallachian Museum collections, we can also find several manuscript collections originated from the Rožnov rector Josef Kristián Runda (the second half of the 18th century), who was a high-educated pedagogue, an excellent Latin teacher and a very good organist. In his functions of cantor, choirmaster and organist, he became a typical representative of the so-called golden age of the cantor music in Wallachia. The songbook *CANTIONALE SANCTIS* (1764) written in Czech (to what extent original?) with 171 pages represents a collection of panegyric songs of predominantly spiritual nature, which are addressed especially to the particular saints. Those songs are sorted according to the liturgical calendar accompanied by the five-line notation, eventually by the references to the tune or „obecni nota“.

Undated, clearly derived manuscript „PISNICŽKY PRŽY WYPROWAZENI NEYSWIETEGSSY SVATOSTI OLTARŽNI K NEMOCZNYM“, Czech written 17-page copy, without notation, celebrates Jesus Christ in seven songs. It had been probably made out to order of the Rožnov Rosary Brotherhood and reflects the period need to assure the spiritual funeral requests.

Wonderful edifying activities of teachers in Moravia and Bohemia in the 18th and 19th century, as for Josef Rund based on his excellent translation abilities, are documented by „CALENDARIUM OECONOMICUM PRACTICUM PERPETUUM. Vždy trwagicy domowni Kalendař“ (1787). It had been inspired by a need to help to the local farmers and shepherds. The 177-page book represents an interesting compendium of the taken-over astrological measurements infiltrated into the farming year, horoscopes, astronomical observation, Christian liturgy, Jewish calendar, etc.

Extent, to which the Rund's humanitarian education is supplemented also by his scientific interests, is documented by his German-Latin manuscript *GNOMONICA ohne Beschreibung* (1770). It is a promoting work of rather compilatory nature, which presents on 349 pages an elaboration about an art of the sundial fabrication, supplemented by the schematic drawings, diagrams, tables and by the calendar analysis.

POZŮSTALOST SOUROZEN- CŮ JAROŇKOVÝCH VE FONDECH ARCHIVU VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ

Nejvíce archiválií je spojeno s osobou BOHUMÍRA JAROŇKA (1866–1933), který bývá všeobecně považován za uměleckou hlavu rodiny. Byl ze sourozenců nejznámější a také nejčinnější v různých uměleckých spolcích a sdruženích. Archivní materiály k této významné regionální osobnosti jsou uloženy v kartonech s označením E01–E31:

Karton E01–E13: osobní a pracovní korespondence Bohumíra Jaroňka,

Sourozenci Jaroňkovi, archiv Valašského muzea v přírodě

Valašské muzeum v přírodě uchovává ve svém archivu poměrně obsáhlou pozůstalost sourozenců Jaroňkových coby zakladatelů muzea. Převážnou část archiválií tvoří korespondence jednotlivých členů rodiny, rodinné fotografie přátel a fotografie z cest. Zachovala se rovněž část deníků obou bratrů, materiály související s účastí bratrů na různých výstavách, řada drobných osobních dokladů a mnoho dalšího.

Karton E14–E15: archiválie tematicky související s aktivitami Bohumíra Jaroňka ve Sdružení výtvarných umělců moravských (zejména korespondence a podklady k výstavě SVUM v roce 1907),

Karton E16–E17: osobní doklady Bohumíra Jaroňka a jeho jiné drobné doklady osobního charakteru,

Karton E18: paměti a vzpomínky přátel,

Karton E19: životopisy a soupisy tvorby Bohumíra Jaroňka,

Karton E20: materiály týkající se úmrtí Bohumíra Jaroňka, především kondolence přátel, známých a spolupracovníků a také novinové výstřižky obsahující nekrology,
Karton E21: materiály z pozůstalosti mající souvislost s účastí Bohumíra Jaroňka na různých výstavách v letech 1898–1934,
Karton E22: články Bohumíra Jaroňka z různých novin a časopisů, jeho publikované kresby a také materiály k České Besedě – krajanskému spolku v Budapešti,
Karton E23: zahraniční časopisy uchovávané Bohumírem Jaroňkem,
Karton E24: reprodukce Jaroňkových děl, převážně na pohlednicích,
Karton E25 a E26: koncepty článků Bohumíra Jaroňka a články věnované jeho osobě,
Karton E27: stereografie z Jaroňkových studijních cest do zahraničí, především z Egypta,
Karton E28 a E29: různé materiály nashromážděné během několika studijních pobytů v zahraničí, fotografie z řady studijních cest, cestovní průvodci, propagační brožury, plány a mapky jednotlivých měst, pohlednice a jazykové učebnice,
Karton E30–E31: deníky, zápisníky a kalendářiky Bohumíra Jaroňka s osobními a pracovními poznámkami.

K osobě mladšího z bratrů – ALOISE JAROŇKA (1870–1944) – se vztahují archiválie uložené v kartonech nesoucí označení E32–E58:

Karton E32–E37: osobní, rodinná a pracovní korespondence Aloise Jaroňka,
Karton E38: korespondence Aloise Jaroňka se Sdružením výtvarných umělců moravských,
Karton E39–E41: vysvědčení, osobní doklady a jiné drobné doklady Aloise Jaroňka,
Karton E40: krátké vtipné veršované A. Jaroňka k různým příležitostem a materiály k rožnovskému recesistickému spolku zvanému Stůl upřímnosti,
Karton E42: blahopřání k 60. a 70. narozeninám Aloise Jaroňka od různých přátel, uměleckých a kulturních sdružení a dalších institucí,

Karton E43–E44: fotografie keramických prací, ceníky malířských a keramických potřeb z majetku Aloise Jaroňka,
Karton E45: zápisníky a kalendářiky s poznámkami Aloise Jaroňka,
Karton E57: různorodý materiál vztahující se k cestě Aloise Jaroňka do Skandinávie v srpnu 1909,
Karton E58: záznamy o keramické dílně Aloise Jaroňka,
Karton E47–E48: materiál k mnoha výstavám, kterých se bratři Jaroňkové účastnili, především katalogy těchto výstav.

O posledním členu sourozeneckého uměleckého tria, JULII JAROŇKOVÉ (1864–1945), toho víme, z dochovaných archivních materiálů, nejméně. Přímou k její osobě se vztahují materiály uložené pouze ve dvou kartonech a obsahující zejména osobní korespondenci Julie Jaroňkové:

Karton E49–E50: osobní korespondence a drobné doklady Julie Jaroňkové.

V následujících kartonech jsou uloženy různé písemné a fotografické materiály týkající se i ostatních členů rodiny (např. otce Františka Jaroňka) nebo společných rodinných či sourozeneckých záležitostí (rodinné fotografie, písemnosti k přestavbě domu atd.):

Karton E51: útržkovité písemnosti otce Františka Jaroňka staršího,

Karton E52: korespondence mezi jednotlivými členy rodiny,

Karton E53: listiny a doklady k majetkovým věcem rodiny Jaroňkovy, především doklady a účty k přestavbě domu na Čechově ulici č. 518 v Rožnově pod Radhoštěm,

Karton E54–E55: množství černobílých fotografií jednotlivých členů rodiny a příbuzných, fotografie přátel a známých, fotografie z pohřbu Aloise a Julie Jaroňkových,

Karton E56: knihy otisků I.–VI. s korespondencí bratří Jaroňků zasílanou v průběhu let 1913–1932 různým adresátům,

Karton E59–E60: dochované notové zápisy, katalogy výstav a nekompletní výroční zprávy syndikátu výtvarníků.

V současnosti tedy tvoří celý fond Jaroňci šedesát kusů kartonů různorodého písemného a fotografického materiálu s označením E01 až E60, což obnáší téměř deset tisíc inventárních jednotek uložených v archivu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Renata Prejlová

SUMMARY

INHERITANCE OF THE JARONĚK BROTHERS IN THE FUNDS OF THE WALLACHIAN OPEN-AIR MUSEUM IN ROŽNOV POD RADHOŠTĚM

The Wallachian Open-Air Museum keeps in its archives relatively large heritage of the Jaroněk brothers as founders of the Museum. The whole fund Jaroňci is saved in sixty pieces of carton boxes containing the disparate written and photographic material labelled as E01 to E60, which represents almost ten thousand inventory units. Prevalent part of the archival documents is correspondence and family photos, photos of friends and travel pictures. There has been also preserved a part of diaries of both the brothers, further the materials associated with participation of the Jaroněk brothers in the various exhibitions, many small personal documents, etc.

TRANSFER TEXTILNÍHO SBÍRKOVÉHO FONDU VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

Počátky textilní sbírky Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm lze spojit se sběratelskými zájmy muzejního spolku a sourozenců Jaroňkových, zakladatelů muzea. Jejich činnost nebyla vázána koncepcí tvorby určité sbírky. Do značné míry řídili svou shromažďovací práci podle kritéria stáří předmětu, výjimečnosti či jeho estetického vzhledu. To je patrné i ze skladby textilií, pořízených Jaroňky a spolkem, uložených dodnes ve fondu muzea.¹ Jedná se především o vyšívané součástky krojů² pocházející z různých lokalit. Poměrné zastoupení mají západní oblasti Slovenska a Moravské Slovácko a samozřejmě také Valašsko.

Změnu postupů tvorby textilní sbírky lze zaznamenat až v období 60. let 20. století. Byla podmíněna několika faktory. Mizející „starý svět tradiční kultury“ v důsledku průmyslnění a prudký rozvoj muzea v tomto období s sebou přinesly i potřebu zapojit vysokoškolsky vzdělané pracovníky mimo jiné schopné v terénu vyhledávat, dokumentovat, vyhodnocovat a prezentovat předměty vhodné pro muzejní sbírky. Utvořit tak řád tvorby dané sbírkové kolekce.

V následném období čtyřiceti let pak byla na základě odborné práce utvořena hodnotná národopisná textilní sbírka pro region Valašska (převážně Rožnovsko a Vsetínsko) a jemu přilehlé oblasti (Těšínsko, Kravaňsko, Moravské Slovácko). Kolekce čítá cca 20 000 inventárních a přírůstkových čísel (tj. cca 22 000 ks předmětů). Dělí se do dvou fondů – tzv. fondu

základního a fondu „C“. Oba tyto fondy se pak dělí do tří skupin – textil, textilní doplňky a textilní pomůcky. Ve sbírce jsou zastoupeny převážně oděvní součástky ať již krojové či civilní, obuv, textilní doplňky, bižuterie a šperky, vedle toho církevní textilie, bytový textil a pomůcky pro výrobu a zdobení textilií. Časově zahrnuje období od konce 18. století (zastoupeny jen výjimečně) po 60. léta 20. století.

Neustálý růst počtu sbírkových textilních předmětů si vyžádal několikrát stěhování do větších depozitářů. Textilie uložené původně ve správné budově byly stěhovány nejdříve do objektu tzv. Jaroňkovy galerie (dnešních konzervačních dílen) a poté – z nedostatku prostoru – do nového depozitáře v tzv. Kramolišově domě v Rožnově pod Radhoštěm. Avšak ani tento depozitář posléze prostorově ani lokačně nevyhovoval, a proto bylo v roce 2005 zahájeno další stěhování textilní sbírky do centrálního depozitáře Valašského muzea v přírodě ve Frenštátě pod Radhoštěm.

Ve zmiňovaných starých depozitářích byly textilie ukládány převážně svisle, tj. zavěšovány na šatních ramínkách v klasických dřevěných skříních. Pouze předměty, které nelze tímto způsobem zavěsit – jako např. punčochy, čepce, šátky, kojenecké a dětské oblečení, krajky, stuhy, obuv atd., ale i bytový textil – např. záclony, závěsy, přehozy apod. byly uloženy do polic. Stejným způsobem byly ukládány předměty zvláště cenné – roušky, úvodnice, vybrané rukávce, vyvazovačky atd. Vzhledem k tomu, že kapacita skříní nepostačovala, byly sbírkové předměty v některých z nich doslova namačkány, což znesnadňovalo manipulaci s nimi.

Rovněž dřívější depozitáře nemůžeme označit za prachotěsné. Zejména v posledním z nich, v domě na Kramolišově, byly v přízemí umístěny dvě hrncířské dílny – přímé zdroje hliněného prachu. Prašnost navíc vzrostla vybudováním tzv. jihozápadního silničního obchvatu města.

Dalším problémem tohoto depozitáře se stala přítomnost textilního škůdce – mola šatního. Přes veškeré pokusy likvidovat ho nejrůznějšími přípravky se ho nepodařilo odstranit. Centrální plynování nemohlo být použito vzhledem k netěsnosti oken v budově a existenci hrnčířských dílen v přízemí domu.

Tyto problémy se staly impulzem ke vzniku myšlenky dalšího, tentokrát již čtvrtého, stěhování textilní sbírky – do centrálního depozitáře ve Frenštátě pod Radhoštěm. Vzhledem k početnosti textilního sbírkového fondu Valašského muzea v přírodě byla práce s ním rozvržena do několika etap (navržení a vybudování nového úložného systému, balení, ošetření v mrazárnách, mechanické čištění, roztřídění podle podskupin a inventárních či přírůstkových čísel, uložení do systému, provedení revizí shody inventárních čísel s předmětem a dokumentací předmětu a následný zápis veškerých změn a zjištěných skutečností do evidenčního systému BACH). První fáze stěhování (cca 10 000 ks předmětů) byla provedena ke konci roku 2005 a v následném roce bylo uloženo a zpracováno 3 100 inventárních čísel. Ještě v témže roce proběhla druhá fáze stěhování (zabaleno a převezeno cca 12 000 ks předmětů). Plánované dokončení uložení je stanoveno do konce roku 2008.

Nový depozitární objekt a státní dotace Ministerstva kultury ČR z programu ISO na ochranu před nepříznivými vlivy prostředí v celkové hodnotě přesahující 2,5 mil. Kč umožnily vybudovat v nových rozsáhlých prostorách dva moderní pojezdové úložné systémy. Hlavním kritériem pro projekci systémů bylo co nejmenší zatížení textilí při ukládání, tzn. minimální počet předmětů visících na ramínkách, většina uložena horizontálně na policích a v zásuvkách, co nejmenší počet přehybů. Dalším neopominutelným faktorem je prachotěsnost systému. Kvalita realizovaného pojezdového systému splňující vysoké nároky na deponování významných dokladů našeho

kulturního dědictví byla oceněna již během prvních dvou let jeho užívání nejen pracovníky Valašského muzea v přírodě, ale také jiných institucí muzejní povahy. Jejich pracovníci se při konzultacích seznámili s uspořádáním jednotlivých částí pojezdového depozitárního systému, technickým zabezpečením i dalšími podmínkami. Nový depozitář Valašského muzea v přírodě se tak stal předlohou nových úložných systémů několika dalších institucí (z realizovaných např. depozitář Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici, z připravovaných např. Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Východočeské muzeum v Hradci Králové).

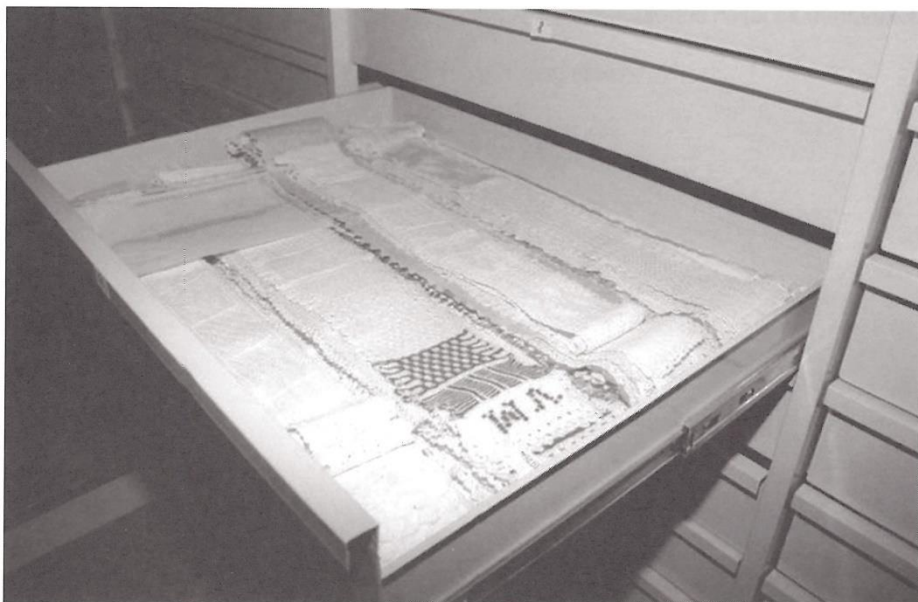
Pohled na jednu pojezdovou skříň – uložení ru-kávců a fěrtochů, fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Přítomnost mola šatního ve starém depozitáři vedla k ošetření textilních sbírek v mrazárnách, kdy po dobu deseti dnů byla většina textilních sbírek ve speciálním balení vystavena hlubokému mrazu.

Ukládání rukávců na výsuvnou polici, fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Uložení vzorníků v zásuvce, fotografie K. Matocha, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě

Hluboký mráz zabíjí spolehlivě jak dospělé jedince škůdců, tak jejich larvy. Asi procento sbírek (např. předměty z hedvábí starší 100 let, předměty kombinované s malbou a polychromií – jako jsou korouhve apod.) nemohlo podstoupit tuto proceduru, budou tedy ošetřeny plynováním.

Po převozu z mrazíren následuje mechanické očištění jednotlivých předmětů od prachu a zbytků škůdců pomocí štětců a vysavače. Dalším krokem je jejich třídění dle podskupin, inventárních a přírůstkových čísel a měření. Takto roztríděné předměty jsou teprve přenášeny do místností s pojezdovými systémy a ukládány na patřičné místo. Při ukládání je zároveň prováděna revize shody inventárního či přírůstkového čísla s předmětem, druhostupňovou dokumentací a fotodokumentací. Veškeré změny jsou pak postupně zaznamenávány do evidenčního systému BACH a případné neshody jsou následně řešeny.

Předměty z textilní sbírky, které jsou užívány demonstrátory při programech, a rovněž materiálový sklad byly po ošetření v mrazárnách a mechanickém očištění

vyčleněny mimo úložný prostor v centrálním depozitáři. Budou deponovány pro jednodušší dostupnost v ředitelské budově muzea. Rovněž však projdou všemi výše zmiňovanými kroky při ukládání a revidování sbírek.

Po ukončení všech popsaných prací budou všechny zjištěné informace a změny zaznamenány v protokolu celkové revize textilní sbírky. Avšak ani tímto práce s textilním fondem Valašského muzea v přírodě nekončí. Již dnes víme, že značné množství předmětů nemá svou fotodokumentaci a druhostupňovou dokumentaci. To je úkol, který nás čeká v dalších letech.

Nynější stěhování textilní sbírky je zatím nejrozsáhlejším a nejnákladnějším zásahem do existence tohoto fondu v dějinách muzea. Podle výše popsaných postupů se jedná o jeden z nejnáročnějších transferů a ošetření sbírkové kolekce Valašského muzea v přírodě v jeho novější historii. Stěží by však bylo možné realizovat takto náročný (několik měsíců probíhající) krok bez týmové spolupráce a nasazení pracovníků Etnografického útvaru muzea. Proto tento příspěvek můžeme uzavřít poděkováním za jejich ochotu.

Lenka Drápalová

POZNÁMKY

¹ Inventární knihy Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

² Především vyšívané části rukávců a mužských košil, dále roušky, šátky, čepce apod.

SUMMARY

Each museum should preserve its collection objects in the best possible conditions. The Wallachian Open-Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm managed to acquire financial resources for building the storage traverse systems for several groups of collection objects, besides the other things also for the textile collection. In the new areas in Frenštát pod Radhoštěm, there has been built a very modern depository of the textile and the similar collection objects, which fulfils all the terms and conditions for the collection preservation for the future generations.

After a special treatment in the freezers, all the collection objects are mechanically cleaned and continuously deposited into the new storage traverse systems. Simultaneously, there is carried out the overall revision of the whole textile collection fund.

VZNIK A VÝVOJ MEZINÁRODNÍ ASOCIACE ZEMĚDĚLSKÝCH MUZEÍ

VÝVOJ PŘED II. SVĚTOVOU VÁLKOU

Mezinárodní organizace zemědělských muzeí byla připravována již koncem dvacátých let a ve 30. letech 20. století. Ke skutečnému vzniku Mezinárodní asociace zemědělských muzeí (AIMA) však došlo až v roce 1966 na první mezinárodní konferenci zemědělských muzeí, konané při příležitosti 75. výročí vzniku Českého (Československého) zemědělského muzea v Praze. Na záměru vytvořit mezinárodní organizaci, zabývající se zemědělským muzejnictvím, a na vzniku a počátečním vývoji Mezinárodní asociace zemědělských muzeí se podílelo více pracovníků z různých institucí, majících vztah k agrární historii a pracovníků, uvědomujících si potřebu osvětového působení na širší okruh veřejnosti. Cílem tohoto snažení bylo od počátku upozornění na význam zemědělství, na změny v zemědělství, probíhající zvláště v 19. a ve 20. století, na potřebu výkladu vývoje zemědělství i světového společenství na základě nových skutečností a poznatků z řady příbuzných oborů a na získávání pochopení těchto změn a hlavních trendů vývoje včetně následující společenské podpory ve vlastním zájmu celé společnosti.

Význam zemědělství, tj. základního vztahu člověka a půdy, jejího obdělávání a využívání k vlastní existenci společnosti, zdůrazňuje agrární hnutí šířené v Evropě od konce 19. století, zvláště pak po hladu a útrapách způsobených velkým množstvím obyčejných lidí během první světové války. Půda a její obdělávání, tj. zemědělství, se vidí jasněji a chápe jako předpoklad a základ existence komunit, národů a států.

„Liberalismus a socialismus prožívají těžké krize v proudění nové doby, jejíž požadavky jsou odlišné od jejich programu. Nastává doba agrarismu. Doba vracení se člověka k odvěkým zákonům půdy, jež jsou nezaměnitelné a ke kterým se lidstvo v době nejtěžších zkoušek a nejbolestnějších zklamání opět a opět utíká.“ – píše a ve svých projevech hlásá Antonín Švehla, předseda československé vlády (1922–1929), Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu a v letech 1918–1924 také první předseda Spolku Českého (Československého) zemědělského muzea – Ústavu pro studium a povznesení venkova. Ve dvacátých letech si činovníci agrární strany uvědomují stále větší potřebu a nutnost mezinárodní spolupráce v zemědělství. V polovině dvacátých let vzniká v Praze, ze Švehlova podnětu, Mezinárodní Agrární Bureau, které vydává informační Bulletin česky, francouzsky a později též německy. Ke spolupráci se přihlásili zemědělci z okolních států a dále z Francie, Nizozemí, Belgie, Švýcarska, Jugoslávie a skandinávských států. Na podzim roku 1927 navrhoval A. Švehla místo volného informačního styku vybudování Mezinárodního Agrárního Bureau v organizaci zemědělských stran se záměrem prohloubení informovanosti a spolupráce v oblasti zemědělské politiky a vzájemného porozumění. V roce 1928, kdy byl Antonín Švehla zvolen předsedou nové mezinárodní zemědělské organizace, byl již velmi nemocen. Jeho záměry a úvahy se však udržovaly i nadále až do druhé světové války.

Myšlenky mezinárodní spolupráce byly samozřejmě živé i v okruhu budovatelů Zemědělského muzea, kde dlouho působili blízcí Švehlovi spolupracovníci a přátelé, zvláště Dr. Josef Kazimour (1881–1933), dlouholetý jednatel Spolku Československého zemědělského muzea, a po něm jednatel Ing. Dr. Eduard Reich (1885–1943). Na potřebu mezinárodní organi-

zace zemědělského muzejnictví a vytčení jednotlivých pracovních směrnic poukázalo Československé zemědělské muzeum na XV. mezinárodním zemědělském kongresu, který byl uspořádán v Praze v roce 1931. Dr. Kazimour podrobně informoval o struktuře a záměrech zemědělského muzejnictví v Československu a upozornil na účelnost dohody o vzájemných stycích a práci.

V tomto období Československé zemědělské muzeum shromažďovalo informace a materiály o zemědělských muzeích, jejich struktuře, činnosti, vybavení, velikosti a programu. Mnohá z těchto muzeí navštívili profesionální pracovníci muzea a členové Spolku muzea při různých příležitostech. Na shromažďování informací o zahraničních zemědělských muzeích a zemědělském muzejnictví v širokém pojetí se podíleli nejvíce Ing. F. Šach, Ing. et Dr.h.c. J. Frič, Ing. A. Špička, Ing. Dr.techn. N. Pume, Ing. M. Jurkovič a Ing. Dr.tech. E. Reich. Přehled zpracoval František Šach a publikoval jej v anketě o zemědělském muzejnictví v Československu.

Návrh na mezinárodní spolupráci v zemědělském muzejnictví podal E. Reich, jednatel Spolku Československého zemědělského muzea, na zasedání Mezinárodní federace zemědělského tisku (FIPA – Fédération Internationale de la Presse Agricole), Mezinárodního pracovního sdružení knihovníků a předsednictva Mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných zemědělců (FITA - Fédération Internationale des Techniciens Agronomes) v roce 1937 v Berlíně. President FITA – Dr. Ing. Feisst ze Švýcarska, který konferenci předsedal, návrh vřele doporučil k přijetí, jeho uskutečnění prohlásil za naléhavý požadavek mezinárodní kulturní zemědělské politiky a jménem prezidia slíbil, že návrh bude projednán na nejbližší schůzi. E. Reich přijatý návrh pak konkretizoval a projednal začátkem roku 1938 na výborových schůzích FITA a FIPA ve Švýcarsku.

E. Reich ve svém návrhu předložil více argumentů pro založení Mezinárodní federace zemědělského muzejnictví. Zdůraznil, že tato muzea různého typu postrádají vzájemný pracovní styk k vlastní škodě i škodě obecné. Upozornil na neobyčejný význam zemědělských muzeí jako kulturních institucí budovaných na vědeckých základech a namnoze představujících významná střediska zemědělského pokroku a účinné propagace, která přináší prospěch svému národu a ve styku mezinárodním mohou přinášet i světovému zemědělství. Význam zemědělského muzejnictví viděl v jeho spolupráci s moderní vědou a v pomoci, kterou vědě poskytuje využíváním staré literatury, dalších pramenů a v podněcování i umožňování studia historie zemědělství. Připomínal potřebu řešení řady problémů studia zemědělské historie za účasti celých skupin států a podobně jejich interpretace v muzejních expozicích. Spolupráci zemědělských muzeí viděl i jako přínos k poznání práce a zemědělského pokroku, vzájemného poznávání i jako práci pro světový mír (1937!). Zvažoval i technické aspekty práce v zemědělských muzeích. Jako předpoklad započetí činnosti navrhoval podrobné zjištění stavu zemědělského muzejnictví a jeho organizace ve všech zemích. V další části pak podal přehled o zemědělském muzejnictví v Československu, jeho organizační struktuře, programu a pracovních metodách.

Správný výbor Československého zemědělského muzea, který zasedal 16. září 1937, reagoval na návrh E. Reicha na vybudování mezinárodní organizace a spolupráce v zemědělském muzejnictví s potěšením a rozhodl, zřejmě v souvislosti s celkovou mezinárodní situací i stavbou budovy v Praze na Letné, že o eventuálním uspořádání prvního kongresu zemědělských muzeí v Československu bude uvažováno později. Druhá světová válka znemožnila pokračovat v zamýšleném díle. Mnohá zemědělská muzea v Evropě byla zničena nebo poškozena. Zcela

zanikla muzea ve Varšavě, Petrohradě a v Berlíně. Poškozena byla muzea v Budapešti, Bratislavě i v českých zemích.

POVÁLEČNÝ VÝVOJ

Začátkem druhé poloviny 20. století došlo v Evropě ke vzniku nových zemědělských muzeí — 1951: Reading v Anglii, 1953: Wels v Rakousku, 1961: Erfurt v Německu, 1963: Alt Schwerin rovněž v Německu, 1964: Szreniawa v Polsku atd., zřejmě jako důsledek stále rychlejších změn v zemědělské výrobě a ve způsobu života na venkově. Prosazovala se snaha tyto změny a zanikající jevy zachytit a uchovat dokumentaci o nich pro potřeby společnosti v budoucnosti. Rozvoj zemědělského muzejnictví byl podporován též rozvojem zemědělské historie, agrární etnografie a sociologie a ovšem i ostatních příbuzných nauk. Některé obory zemědělských a lesnických věd potřebovaly znát hlouběji vlastní obor a jeho vývoj v minulosti. Rovněž některé praktické potřeby vedly ke zvýšení zájmu o historii zemědělství. V padesátých a šedesátých letech došlo v Evropě ke zvýšení zájmu o studium tradičního, historického zemědělského nářadí. V roce 1954 byla v Kodani uspořádána konference o orebném nářadí a založen Mezinárodní sekretariát pro výzkum zemědělského nářadí (Internacional Secretariat for Research on the History of Agricultural Implements). V témže roce byla v Československém zemědělském muzeu v zámku Kačina u Kutné Hory uspořádána konference o zemědělském muzejnictví za účasti F. Szabó, generálního ředitele Maďarského zemědělského muzea, a M. Jurkoviče, ředitele Slovenského muzea v Bratislavě. Docházelo ke kontaktům a navazování pravidelnějších setkání pracovníků z muzeí, univerzit a dalších badatelských institucí. Československé zemědělské muzeum navštívila skupina dánských etnografů vedená A. Steensbergem, B. Bratanič z Jugoslávie, badatelé z Polska, Německa, Nizozemí a dalších evropských států. Koncem padesátých let jsme v Zemědělském

muzeu začali soustavněji shromažďovat informace o zemědělských muzeích a příbuzných institucích, ale politická atmosféra nebyla příznivá pro uspořádání mezinárodní konference o zemědělském muzejnictví (studená válka, 1956 – Maďarsko aj.). Od počátku šedesátých let Československé zemědělské muzeum znovu navazovalo kontakty s Maďarským zemědělským muzeem. Pro uspořádání konference byli oba tehdejší ředitelé těchto muzeí – Ing. Dr. techn. K. Čermák a Dr. J. Matolczi, ale svolání konference odkládali. Maďarské zemědělské muzeum začalo v roce 1962 připravovat archiv historického zemědělského nářadí. Na toto téma uspořádalo v roce 1964 konferenci v Budapešti, které se kromě pracovníků muzea zúčastnilo též několik agrárních etnografů (např. W. Jacobeit z Berlína). Docházelo k častějším kontaktům pracovníků příbuzných institucí a oborů při převážně soukromých, ale občas i služebních cestách.

ZALOŽENÍ AIMA

V 60. letech 20. století nastala poněkud příznivější atmosféra politická, a tak po předběžné dohodě s pracovníky Maďarského zemědělského muzea v Budapešti a ovšem i s některými pracovníky na centrálních československých úřadech – ministerstva zemědělství a lesního hospodářství, ministerstva školství a kultury, zemědělského výzkumu a okruhu pracovníků muzeí, agrárních historiků a etnografů, podalo Československé zemědělské muzeum návrh na uspořádání I. mezinárodní konference zemědělských muzeí k 75. výročí svého vzniku. Konference pod názvem CIMA I (I. Congressus internationalis musaeorum agriculturae) byla uskutečněna ve dnech 11.–14. října 1966 v zámku v Liblicích, nedaleko Prahy, který sloužil jako dům vědeckých pracovníků ČSAV. Součástí konference byly exkurze na hlavní pracoviště muzea v zámku Kačina, na rozsáhlý archeologický výzkum neolitického zemědělského osídlení v Bylanech u Kutné Hory, do dvou velkých zemědělských

závodů (družstva a státního statku) a do některých historicky zajímavých měst.

Konference se zúčastnilo celkem 79 pracovníků z muzeí, vysokých škol (univerzit), vědeckých ústavů a dalších pracovišť. Třicet účastníků bylo ze zahraničí – Francie, Nizozemí, obou německých států, z bývalé Jugoslávie, Sovětského svazu, z Polska, Maďarska, Rakouska a Švédska. Program vycházel do značné míry ze záměrů a představ pracovníků Československého zemědělského muzea z doby před druhou světovou válkou, i když se o tom výslovně a záměrně nikdo nezmíňoval. Cílem konference bylo zhodnotit vývojové tendence zemědělských muzeí, přispět k řešení otázek muzejní dokumentace a vědeckého zpracování vývoje zemědělství a vymezit možnosti mezinárodní spolupráce zemědělských muzeí. Konference byla koncipována z hlediska dějin zemědělství univerzálně tak, aby vyhovovala potřebám pracovníků zemědělských muzeí i dalších institucí zabývajících se historií zemědělství. Proto také bylo dbáno na účast z hlavních integračních okruhů. Na konferenci byli pracovníci muzeí, zemědělských historiků ze škol, ústavů, archivů, agrární etnografové, agronomové a lesníci zabývající se historií ve svých užších oborech. Tento základní směr byl uplatňován i při koncipování dalších konferencí. První konference se tak zúčastnili badatelé intenzivně se zabývající historií zemědělského hospodaření (Slicher van Bath, Janoušek, Lom, Wellmann, Berthold, Křivka, Pátek, Peters, Zytkowicz), agrární etnografové (Jacobeit, Balassa, Jest, Kramařík, Kunz, Markuš, Trathnigg), vývojem historických rádel a pluhů (Bratanič, Kothe, Šach), historií lesnictví (Hošek, Nožička, Urgela), muzejní problematikou (Andreska, Barbarits, Beneš, Franz, Matolcsi, Paweski, Strzemski aj.), retrospektivní bibliografií a rukopisnou literaturou (Bednařík, Lazecký, Střesková, Šmelhaus, Takács), historií techniky (Hupfauer, Gergelyi, Kuttelvašer aj.), ikonografií zemědělských a lesnických činností (Kreuzberg, Navrátil), historií chovu domácích zvířat včetně vete-

rinární péče (Matolcsi, Krasnikov, Loudil), historií pěstovaných plodin (Bachtějev, Lůžek, Tempír) historickou agrární sociologií (Bouza, Kutnar, Kodedová) a otázkami agrárněprávních problémů (Tlapák) či mírami a váhami (Honc) a vývojem zemědělských soustav hospodaření (Hoffmann, Košťál aj.).

Celkem bylo uskutečněno osm odborných zasedání, jimž postupně předsedali: Prof. B. Bratanič, Dr. J. Matolcsi, Prof. H. B. Slicher van Bath, Dr. G. Trathnigg, Prof. M. Hupfauer, Prof. L. Zytkowicz a Prof. G. Franz. Závěrečným zasedání předsedal Prof. R. Berthold. Na něm F. Jeschke přednesl předem připravený a projednaný návrh Československého zemědělského muzea na vytvoření mezinárodní organizace zemědělských muzeí.

Zasedání došlo k závěru vytvořit přípravný výbor se sekretariátem v Praze. Výbor byl zvolen ve složení: Z. Tempír (předseda), V. Šmelhaus (sekretář) – oba z Československa. I. M. G. Van der Poel z Nizozemí, J. Matolcsi a I. Balassa z Maďarska, R. Berthold z bývalé NDR, G. Franz ze Stuttgartu-Hohenheimu z bývalé NSR, G. Trathnigg z Wels v Rakousku, A. S. Krasnikov z Moskvy v bývalém SSSR a A. Eskeröd ze Stockholmu ve Švédsku.

Úkolem výboru bylo připravit statut a program organizace, předložit je účastníkům konference a dalším zemědělským muzeím, projednat případné začlenění organizace k ICOM nebo FAO a připravit druhou mezinárodní konferenci zemědělských muzeí – CIMA II v roce 1969. Místem druhé konference mělo být Německo (NSR), Nizozemí nebo Švédsko podle dodatečné dohody a možností. Byl přijat návrh J. Matolcsiho na uspořádání CIMA III k 75. výročí založení Maďarského zemědělského muzea v roce 1971 v Budapešti. Jako informační časopis zemědělských muzeí byl přijat Věstník zemědělských muzeí (Acta museorum agriculturae – AMA) připravený Československým zemědě-

ským muzeem, jehož první dvojčíslo bylo vydáno již ke konferenci v roce 1966. Československé zemědělské muzeum slíbilo, že jej bude vydávat a rozšiřovat zájemcům z okruhu zemědělských muzeí, příbuzných institucí a dopisujících spolupracovníků. Předpokládalo se, že činnost bude v počátečním stadiu soustředěna na evropské země a teprve později, podle potřeby a množství, rozšířena na ostatní kontinenty.

V dalším období byl připraven statut asociace. Na přípravě se podíleli z Československého zemědělského muzea Z. Tempír a V. Šmelhaus, J. Górnér ze Státního ústředního archivu v Praze a G. Franz ze zemědělské univerzity v Hohenheimu. Po řadě diskusí a ujasnění možností a potřeb asociace bylo na 25. zasedání Exekutivního výboru ICOM 28. července 1968 v Kolíně nad Rýnem dohodnuto přijetí IAMA (AIMA) jako přidružené organizace. Předsedou výkonného výboru ICOM byl v té době antropolog Dr. Jan Jelínek z Moravského muzea z Brna.

Zdeněk Tempír

DALŠÍ ČINNOST AIMA

V následujících letech bylo uspořádáno celkem 14 konferencí Mezinárodní asociace zemědělských muzeí. Po první konferenci v roce 1966 v Československu byla druhá konference uspořádána v Zemědělském muzeu Zemědělské univerzity v Hohenheimu v NSR roku 1969. Třetí, velmi úspěšná konference, byla v Maďarském zemědělském muzeu v Budapešti k již zmíněnému 75. výročí založení muzea v roce 1971. CIMA IV, tj. čtvrtá konference asociace, byla po poněkud složitějším období uspořádána v roce 1976 v Museum of Rural Life v Readingu ve Velké Británii, pátá konference za předsednictví W. Jacobeita v roce 1978 v Neubrandenburgu v bývalé NDR. CIMA VI uspořádalo Nordiska Museet ve Stockholmu, resp. Julita-Gaard ve Švédsku, v roce 1981 a v roce 1984 byla sedmá konference uskutečněna v Paříži (Saint Riquier). Kolegové z Maďarského zemědělského muzea připravili 8. konferenci AIMA v roce 1987 jako již druhou v Budapešti. V roce 1989 byla devátá konference AIMA v jednom z nejstarších zemědělských muzeí na světě, v Dánském zemědělském muzeu, které tak vlastně oslavilo 100. výročí založení (1888–1988) a vybudování nových expozic, depozitářů a dalších objektů v Randers, v novém sídle muzea. CIMA X, jubilejní 10. konference, byla též úspěchem rozvoje zemědělského muzejnictví v Itálii. Místem konference bylo Trento v roce 1992. Na této konferenci se započalo s přípravou nové náplně AIMA. Vždyť nastaly nové podmínky pro setkávání odborníků z obou dosud politicky ne příliš přátelských táborů. Dosud šlo o to, aby lidé z Východu se legálně dostali na setkání s odborníky ze západních zemí. Tento zásadní bod byl zrušen zánikem totalitních států a bylo tedy nutné hledat nový, zásadnější program této organizace. K tomu se ještě přidal generační problém. V přechodném období výměny generací se přípravy a uspořádání 11. mezinárodní konference AIMA ujalo Slovenské zemědělské muzeum v Nitře, kde konference byla v roce 1995. Také další CIMA XII při-

pravená v roce 1998 v polském Národním zemědělském muzeu ve Szreniawě u Poznane pokračovala v nastoleném trendu. Muzeum, které vzniklo po druhé světové válce, navazuje na tradice zemědělského muzea zničeného za druhé světové války. Následoval v roce 2001 německý Lindlar, kde se již zásadním způsobem udal další směr AIMA. Nejvíce se na tom zasloužili Hans Haas z muzea v přírodě v Lindlaru, Josef Vontorčík ze Slovenska, Henryk Nowacki z Polska a Vítězslav Koukal z České republiky. Zatím poslední CIMA XIV se konala v Rožnově pod Radhoštěm v roce 2004, tedy podruhé v Česku, necelých 40 let po založení AIMA a po CIMA I. Na této konferenci se začali velmi aktivně projevat delegáti z amerického kontinentu, a proto se konalo zasedání prezidia AIMA v Kanadě, poprvé mimo území Evropy. V současné době se připravuje setkání v Kulpinu v Srbsku. Tamní zemědělské muzeum je velmi mladé, a proto potřebuje velkou propagaci.

Od roku 1966, kdy Československé zemědělské muzeum začalo vydávat Věstník zemědělských muzeí – AMA, vyšlo do roku 2004 celkem 26 svazků o více než 3000 stranách. Převážně byly publikovány referáty z konferencí AIMA, ale i další články, studie a příspěvky. Na redakční přípravě se v minulém období podíleli jako redaktoři: Z. Tempír, V. Šmelhaus, pak J. Tlapák, znovu Z. Tempír, J. Rychlík, V. Koukal a od roku 1995 redaktoři v jednotlivých zemích pořádajících CIMA. Velmi cenným přínosem byla pomoc redakčních rad od sedmdesátých let. Když v roce 1988 až 1989 bylo zřejmé, že dojde k určitým finančním a organizačním potížím při vydávání AMA, bylo navrženo, aby referáty z konferencí byly vydávány v pořádající zemi a jako informační věstník by mohl sloužit podstatně jednodušší a levněji vyráběný informační list: AMA-News. Předpokládalo se, že by vycházel nepravidelně, většinou dvakrát až třikrát ročně. Číslo 1 a 2 vyšla v roce 1989, ale pro nezáměrnou finanční potíže již další čísla nevyšla.

Mezinárodní asociace zemědělských muzeí – AIMA nepochybně umožnila, podnítila a přispěla svojí činností k rozvoji zemědělského muzejnictví a historie zemědělství v mnoha zemích. I přes značné potíže v rozděleném světě minulého období bylo možné navázat a udržovat kontakty s příbuznými institucemi a rozvíjet osobní kontakty v mnoha dílčích úsecích. AIMA přispěla k rozvoji činnosti pracovníků v řadě disciplín. Připomínám činnost paleoetnobotaniků, paleoetnozoologů, otázky spojené s vývojem zemědělského nářadí, muzejní dokumentaci vývoje zemědělství a venkovského způsobu života. V uplynulých letech byla uskutečněna řada výměň výstav. Činnost AIMA prospěla rozvoji zemědělského muzejnictví v mnoha směrech: inspirovala řešení některých otázek historie zemědělství, prezentace významu a funkcí zemědělství a lesnictví, zvláště v oblasti výživy, ekologických funkcí, způsobu života, prohloubení znalostí o vývoji zemědělství v jednotlivých regionech atd.

Mezinárodní asociace zemědělských muzeí (AIMA) prospěje i v budoucnu rozvoji zemědělského muzejnictví a historii zemědělství a především samotnému zemědělství, které je základem, na němž spočívá současná civilizace.

Vítězslav Koukal

LITERATURA

Acta museorum agriculturatae, 1–21, 1966–1988.

BALASSA, I.: *Die Internationale Vereinigung der Landwirtschaftsmuseen (AIMA)*. Etnologia Europea X, 1977–1978, s. 194–200.

DOSTÁL, V.: *Antonín Švehla*. New York 1989.

KAZIMOUR, J.: *Zemědělské muzeum v zemědělské vědě a Prazi*. Věstník ČSZM 4, 1931, s. 297–300.

REICH, E.: *Založení mezinárodní federace zemědělského muzejnictví*. Věstník ČSZM 11, 1938, s. 7–9.

REICH, E.: *Mezinárodní spolupráce v zemědělském muzejnictví*. Věstník ZM 12, s. 66–67.

ŠACH, F.: *Zemědělská muzea v zahraničí*. Časové otázky zemědělské č. 64. Zemědělské muzejnictví v Československu. Praha 1937, s. 29–37.

ŠKODA, V.: *Mezinárodní spolupráce v zemědělském muzejnictví*. Věstník ČSZM 10, 1937, s. 155–156.

ŠVEHLA, A.: *Tři úvahy o agrarismu*. Praha 1923.

TEMPÍR, Z.: *Mezinárodní asociace zemědělských muzeí*. Vědecké práce Zemědělského muzea 27, 1987–1988, s. 13–18.

SUMMARY

FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ASSOCIATION OF AGRICULTURAL MUSEUMS

The International Association of Agricultural Museums was being prepared already in the late 1930's. However, the Association (AIMA – Association Internationale des Musées d'Agriculture) has been really established in 1966 on the First International Conference of the Agricultural Museums, which took place on the occasion of the 75th anniversary of establishment of the Czech (Czechoslovak) Agricultural Museum in Prague. They were many employees of various institutions that were related to the agrarian history as well as people apprehensive of need to educate wider public, who participated in the goal to form an international organization dealing with the agricultural museology. From the very beginning, this activity aimed to bring attention to the importance of agriculture, to the changes in agriculture that happened especially in the 19th and 20th century, to the need to explain development of agriculture and the world community based on new facts and findings from the various related fields, and to promote understanding of these changes - main development trends including the upcoming public support in the interest of the whole society.

The first hints of international cooperation of the agricultural museums fall into 1920's and 1930's. A special activity showed E. Reich and J. Kazimour, who pointed out that those museums of different type were lacking in the mutual contacts. The World War II made continuation in this work impossible. In the early second half of the 20th century, there have been established new agricultural museums in Europe. Development of the agricultural museology was supported also by development of agricultural historiography, agrarian ethnography and sociology and, of course, by development of the other relative disciplines. On October 11-14, 1966, the Czechoslovak agricultural museum organized the First International Conference of the Agricultural Museums under a name CIMA (Congressus internationalis musaeorum agriculturatae). Objective of this conference was to evaluate the development trends of the agricultural

museums, to contribute to the solution of issues of the museum documentation and scientific elaboration of the agricultural development and to specify possibilities of the international cooperation of the agricultural museums. There were realized eight expert meetings as a whole. They were presided in sequence by: Prof. B. Bratanič, Dr. J. Matolcsi, Prof. H. B. Slicher van Bath, Dr. G. Trathnigg, Prof. M. Hupfauer, Prof. L. Zytkowicz and Prof. G. Franz. The closing meeting was presided by Prof. R. Berthold. There was pushed through a proposal to establish an international organization of the agricultural museums and also established a preparatory committee headed by a chairman (Z. Tempír) and with secretariat in Prague. As an information bulletin, there was accepted the Gazette of the agricultural museums (*Acta museorum agriculturæ – AMA*) prepared by the Czechoslovak Agricultural Museum. The first double-issue was published already at the conference in 1966.

278

In the following years, there were organized overall 14 conferences of the International association of agricultural museums: 1969: Hohenheim, BRD; Budapest, Hungary; 1976: Reading, UK; 1978: Neubrandenburg, DDR; 1981: Stockholm, Sweden; 1984: Paris, France; 1987: Budapest, Mađarsko; 1989: Randers, Denmark; 1992: Trento, Italy (start of preparation of a new scope of AIMA); 1995: Nitra, Slovakia; 1998: Szreniawa, Poland; 2001 Lindlar, Germany (specified a principle orientation of AIMA in the future); 2004: Rožnov pod Radhoštěm, the Czech Republic. At the present time, there is being prepared a meeting in the Serbian Kulpin.

From 1966, when the Czechoslovak agricultural museum began to issue the Gazette of agricultural museums – AMA, there have been published overall 26 volumes with more than 3000 pages. In the former period, the editorial preparation was a matter of the following redactors: Z. Tempír, V. Šmelhaus, later J. Tlapák, again Z. Tempír, J. Rychlík, V. Koukal and from 1995, redactors in the particular countries organizing CIMA. It was recognized in 1988 till 1989 that there would be some troubles with financing and organizing of the AMA publishing, therefore it was proposed to publish the conference papers in the organizing

country and as an information bulletin, there could serve the considerably simpler information bulletin with a low-cost production AMA-News. It was supposed that it would be published irregularly, mostly twice and three times in a year. Numbers 1 and 2 were published in 1989, but the further numbers have not been issued any more because of the lack of interest and financial troubles.

**SLOŽENÍ JEDNOTLIVÝCH
PŘEDSEDNICTEV, SEKRETA-
RIÁTŮ, SEKRETÁŘŮ, REDAKTO-
RŮ, REDAKČNÍCH RAD
A ČESTNÝCH ČLENŮ AIMA
1966–2008**

CIMA I

11.–14. ŘÍJNA 1966, LIBLICE,
ČESKOSLOVENSKO
PŘEDSEDNICTVO 1966–1969
Předseda

Zdeněk TEMPÍR, Československé země-
dělské muzeum, Praha, Československo
Členové předsednictva:

I. M. G. Van der POEL, Holandsko
J. MATOLCZI, Maďarsko
I. BALASSA, Maďarsko
R. BERTHOLD, NDR
G. FRANZ, NSR
G. TRATHNIGG, Rakousko
A. S. KRASNIKOV, Sovětský svaz
A. ESKERÓD, Švédsko

Sekretář

Vratislav ŠMELHAUS, Československé
zemědělské muzeum, Praha, Českoslo-
vensko

Redakce AMA

Zdeněk TEMPÍR, Československé země-
dělské muzeum, Praha, Československo
(vedoucí)

Vratislav ŠMELHAUS, Československé ze-
mědělské muzeum, Praha, Československo
(redaktor)

CIMA II

2.–5. ZÁŘÍ 1969, STUTTART–HOHENHEIM,
NSR
PŘEDSEDNICTVO 1969–1971
Předseda

Günther FRANZ, Landwirtschaftliches Mu-
seum der Universität Hohenheim, NSR

Místopředsedové

Ivan BALASSA, Magyar Mezőgazdasági

Múzeum, Budapešť, Maďarsko
Svend NIELSEN, Landbrugsmuseet, Lyng-
by, Dánsko

Zdeněk TEMPÍR, Československé země-
dělské muzeum, Praha, Československo

Členové předsednictva

V. BUTURA, Muzeul etnografic al Transilva-
niei, Cluj, Rumunsko

E. COLLINS, Museum of Rural Life, Rea-
ding, Velká Británie

A. ESKERÓD, Nordiska Museet, Stockholm,
Švédsko

M. ZOLNIKOV, Centralnij muzej počvo-
vedenija im. V. V. Dokučajeva Leningrad,
Sovětský svaz

Sekretář

Imre WELLMANN, Magyar Mezőgazdasági
Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Redakce AMA

Günter FRANZ, Landwirtschaftliches Mu-
seum der Universität Hohenheim, NSR
(vedoucí)

Vratislav ŠMELHAUS, Československé ze-
mědělské muzeum, Praha, Československo
(redaktor)

CIMA III

19.–23. SRPNA 1971, BUDAPEŠŤ, MAĎARSKO
PŘEDSEDNICTVO 1971–1976

Předsedové

Alex STEENBERG, International Secre-
tariat for Research on the History of Agricul-
tural Implements, Lyngby, Dánsko (do roku
1972)

John HIGGS, Museum of English Rural Life,
Reading, Velká Británie (od roku 1972)

Místopředsedové

Svend NIELSEN, Dansk Landbrugsmuse-
um, Lyngby, Dánsko;

Zdeněk TEMPÍR, Československé země-
dělské muzeum, Praha, Československo
(do roku 1972, odvolán československou
stranou)

Lumír LOUDIL, Československé země-
dělské muzeum, Praha, Československo
(od roku 1972 jmenován československou
stranou)

Imre WELLMANN, Magyar Mezőgazdasági
Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Členové předsednictva

H. H. EI-GHAWAS, Agricultural Museum
Cairo, Spojené Arabské Emiráty

Wolfgang JACOBET, Deutsche Akademie
der Wissenschaft zu Berlin, NDR

C. Andrew JEWELL, Museum of English
Rural Life, Reading, Velká Británie

Arnold LÜHNING, Schleswig-Holsteinisches
Landesmuseum, Schleswig, NSR

Wladislaw ROGALA, Muzeum Rolnictwa,
Szreniawa, Polsko

P. D. SUD, Agricultural Museum, Palampur,
Indie

Sekretář

Grith LERCHE, History of Agricultural, Lyng-
by, Dánsko (do roku 1972)

G. Andrew JEWELL, Museum of English
Rural Life, Reading, Velká Británie (od roku
1972)

Redakce AMA

Alex STEENBERG, International Secretariat
for Research on the History of Agricultural
Implements, Lyngby, Dánsko (vedoucí)

Vratislav ŠMELHAUS, Československé ze-
mědělské muzeum, Praha, Československo
(redaktor)

Čestní členové

G. E. FUSSELL, Velká Británie

Alex STEENBERG, Dánsko

František ŠACH, Československo

J. MATOLCZI, Maďarsko

CIMA IV

5.–10. SRPNA 1976, READING, VELKÁ BRITÁNIE
PŘEDSEDNICTVO 1976–1978

Předseda

Wolfgang JACOBET, Deutsche Akademie
der Wissenschaft zu Berlin, NDR

Místopředsedové: H. H. EI-GHAWAS, Agricul-
tural Museum Cairo, Egypt

John W. Y. HIGGS, Museum of English Ru-
ral Life, Reading, Velká Británie

Svend NIELSEN, Dansk Landbrugsmuse-
um, Lyngby, Dánsko

Členové předsednictva

Jiro IINUMA, Sakyoku, Kioto, Japonsko

Lumír LOUDIL, Zemědělské muzeum, Pra-
ha, Československo

Arnold LÜHNING, Schleswig-Holsteinis-
ches Landesmuseum, NSR

John T. SCHLEBECKER, Duxbury, USA

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Laszló VLCSKÓ, Magyar Mezőgazdasági
Muzeum, Budapešť, Maďarsko

Sekretář

Klaus SCHREINER, Agrarhistorisches Mu-
seum, Alt Schwerin, NDR

Redakce AMA

Wolfgang JACOBET, Deutsche Akademie
der Wissenschaft zu Berlin, NDR (vedoucí)

Vratislav ŠMELHAUS, Zemědělské muze-
um, Praha, Československo (redaktor, do
roku 1977)

Josef TLAPÁK, Zemědělské muzeum,
Praha, Československo (redaktor, od roku
1977)

CIMA V

11.–15. ZÁŘÍ 1978, NEUBRANDENBURG, NDR

PŘEDSEDNICTVO 1978–1981

Předseda

Sune ZACHRISSON, Nordiska Museet,
Stockholm, Švédsko

Místopředsedové

Wolfgang JACOBET, Deutsche Akademie
der Wissenschaft zu Berlin, NDR

Edward L. HAWES, Sangamon State Uni-
versity, USA

Arnold LÜHNING, Schleswig-Holsteinis-
ches Landesmuseum, NSR

Členové předsednictva

Zdeněk KUTTELVAŠER, Zemědělské mu-
zeum, Praha, Československo

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Jiro IINUMA, Sakyoku, Kioto, Japonsko

Henryk NOWACKI, Muzeum Narodowe Rol-
nictwa, Szreniawa, Polsko

Laszló VLCSKÓ, Magyar Mezőgazdasági
Muzeum, Budapešť, Maďarsko

Sadie B. WARD, University of Reading, Vel-
ká Británie

Sekretář

Jonas BERG, Nordiska Museet, Stockholm,
Švédsko

Redakční rada AMA

Josef TLAPÁK, Zemědělské muzeum Pra-
ha, Československo (šéfredaktor)

Klaus SCHREINER, Agrarhistorisches Mu-
seum, Alt Schwerin, NDR

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes

en Science Sociales, Paříž, Francie
John T. SCHLEBECKER, Duxbury, USA
Čestní členové:
Zdeněk TEMPÍR, Československo
Imre WELLMANN, Maďarsko

CIMA VI

6.–11. ZÁŘÍ 1981, STOCKHOLM-JULITA, ŠVÉDSKO

PŘEDSEDNICTVO 1981–1984

Předseda

Jean CUISENIER, Musée National des Arts et Traditions Populaires, Paříž, Francie

Místopředsedové

Wolfgang JACOBET, Humbolt Universität, Berlín, NDR

Lóránd SZABÓ, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Sune ZACHRISSON, Nordiska Museet, Stockholm, Švédsko

Členové předsednictva

Edward L. HAWES, Sangamon State University, USA

Zdeněk KUTTELAŠER, Zemědělské muzeum, Praha, Československo

Arnold LÜHNING, Schleswing-Holsteinisches Landesmuseum, NSR

Henryk NOWACKI, Muzeum Narodowe Rolnictwa, Szreniawa, Polsko

Elfyn SCOURFIELD, Welsh Folk Museum, Cardiff, Velká Británie

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Sekretář

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paříž, Francie

Redakční rada AIMA

Josef TLAPÁK, Zemědělské muzeum, Praha, Československo (šéfredaktor)

Jonas BERG, Nordiska Museet, Stockholm, Švédsko

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes en Science Sociales, Paříž, Francie

Klaus SCHREINER, Agrarhistorisches Museum, Alt Schwerin, NDR

Edward L. HAWES, Sangamon State University, USA

Čestní členové

Mariel Jean-Brunhes DELAMARE, Francie
Gösta BERG, Švédsko; Albert ESKERÖD, Švédsko

CIMA VII

11.–14. ZÁŘÍ 1984, PARIS AND SAINT-RIGUIER, FRANCIE

PŘEDSEDNICTVO 1984–1987

Předseda

Lóránd SZABÓ, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Místopředsedové

Edward L. HAWES, Sangamon State University, USA

Svend NIELSEN, Dansk Landbrugsmuseum, Dánsko

Wolfgang JACOBET, Universität Humbolt, NDR

Členové předsednictva

Hugues HAIRY, Centre Culturel de f Abbaye de Saint-Riquier, Francie

Arnold LÜHNING, Schleswing-Holsteinisches Landesmuseum, NSR

Sunil K. SEN, Rabindra Bharati University, Indie

Zdeněk TEMPÍR, Zemědělské muzeum, Československo

Wanda TERLECKA, Muzeum Wsi Lubelskiej, Polsko

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Sune ZACHRISSON, Nordiska Museet, Stockholm, Švédsko

Sekretář

Mille Anna SZABÓ, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Redakční rada AMA

Zdeněk TEMPÍR, Zemědělské muzeum, Československo (šéfredaktor)

Marie Ch. AUBIN, Chartrer, Francie

Edward L. HAWES, Sangamon State University, USA

Klaus SCHREINER, Agrarhistorisches Museum, Alt Schwenn, NDR

Čestní členové

A. G. HAUDRICOURT, Francie

Josef TLAPÁK, Československo

CIMA VIII

7.–11. ZÁŘÍ 1987, BUDAPEŠŤ, MAĎARSKO

PŘEDSEDNICTVO 1978–1989

Předseda

Svend NIELSEN, Dansk Landbrugsmuseum, Lyngby, Dánsko

Místopředsedové

Lóránd SZABÓ, Magyar Mezőgazdasági
Muzeum, Budapešť, Maďarsko;

Edward L. HAVES, Sangamon State Univer-
sity, USA

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Členové předsednictva

Sune ZACHRISSON, Nordiska Museet,
Stockholm, Švédsko

Nis-Rudolf NISSEN, Dithmarscher Lan-
desmuseum, Meldorf/Holstein, NSR

Jan PETERS, Akademie der Wissenschaften
der DDR, Berlín, NDR

Wanda TERLECKA, Muzeum Wsi Lubelski-
ej, Polsko

Zdeněk TEMPÍR, Zemědělské muzeum,
Praha, Československo;

Hugues HAIRY, Centre Culturel de l'Abbaye
de Saint-Riquier, Francie

Sunil K. SEN, Rabindra Bharati University,
Indie

Sekretář

Eli GINDESGAARD, Dansk Landbrugsmu-
seum, Lyngby, Dánsko

Redakční rada AMA

Zdeněk TEMPÍR, Zemědělské muzeum,
Praha, Československo

Edward L. HAWES, Sangamon State Uni-
versity, USA

Sune ZACHRISSON, Nordiska Museet,
Stockholm, Švédsko

Marie Ch. AUBIN, Chartre, Francie

Čestní členové

Wolfgang JACOBET, NDR

Arnold LÜHNING, NSR

John T. SCHLEBECKER, USA

Ivan BALASSA, Maďarsko

Jiro IINUMA, Japonsko

Shmuel AVITSUR, Izrael

CIMA IX

4.–8. ZÁŘÍ 1989, RANDERS, DÁNSKO

PŘEDSEDNICTVO 1989–1992

Předseda

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Místopředsedové

Svend NIELSEN, Landbrugsmuseet, Lyng-
by, Dánsko

Zdeněk TEMPÍR, Zemědělské muzeum,
Praha, Československo

Sune ZACHRISSON, Nordiska Museet,
Stockholm, Švédsko

Členové předsednictva

Nis-Rudolf NISSEN, Dithmarscher, Lan-
desmuseum, Meldorf/Holstein, NSR

Jan PETERS, Akademie der Wissenschaften
der DDR, Berlín, NDR

Wanda TERLECKA, Muzeum Wsi Lubelski-
ej, Polsko

Lóránd SZABÓ, Magyar Mezőgazdasági
Muzeum, Budapešť, Maďarsko

Edward L. HAWES, Sangamon State Uni-
versity, USA

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes en
Sciences Sociales, Paříž, Francie

Poradci s právy členů předsednictva

Alexander FENTON, Velká Británie (Skot-
sko)

Jan BIELEMAN, Holandsko

T. A. BROWN, Kanada

Sekretář

Siegfried W.de RACHEWILTZ, Museo Pro-
vinciale di Castel Tirolo, Itálie

Redakční rada AMA

Zdeněk TEMPÍR, Zemědělské muzeum,
Praha, Československo (šéfredaktor, do
roku 1989)

Edward L. HAVES, Sangamon State Uni-
versity, USA

Marie Ch. AUBIN, Chartre, Francie

Klaus SCHREINER, Agrarhistorisches Mu-
seum, Alt Schwerin, NDR

Jan RYCHLÍK, Zemědělské muzeum, Pra-
ha, Československo (od roku 1989)

CIMA X

27.–30. ZÁŘÍ 1992, TRENTO, ITÁLIE

PŘEDSEDNICTVO 1992–1995

Předseda

Jozef VONTORČÍK, Poľnohospodárské mú-
zeum, Nitra, Československo

Místopředsedové

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes
en Science Sociales, Paříž, Francie

Sune ZACHRISSON, Museet Julita Gard,
Švédsko

Členové předsednictva:

Corneliu BUCUR, Muzeul Civilizatiei Popula-
re Traditionale „ASTRA“, Sibiu, Rumunsko

Klaus HERRMANN, Landwirtschaftliches Museum der Universität Hohenheim, SRN
Edward L. HAWES, Sangamon State University, USA

Sándor OROSZI, Mezőgazdasági Múzeum, Budapest, Maďarsko

Gavin SPROT, National Museum of Scotland, Edinburgh, Velká Británie (Skotsko)

Jean-Jacques van MOL, Ecomusée des Technologies rurales et du Machinisme Agricole, Treigne, Belgie

Poradci s právy členů předsednictva

E. J. T. COLLINS, Rural History Centre, University of Reading, Velká Británie

Siegfried W. de RACHEWILTZ, Museo Provinciale di Castel Tirolo, Itálie

Jean Claude DUCLOS, Musée Dauphinois, Grenoble, Francie

Sekretář

Vítězslav KOUKAL, Národní zemědělské muzeum v Praze, Valtice, Československo

Redakční rada AMA

Vítězslav KOUKAL, Národní zemědělské muzeum v Praze, Valtice, Československo (šéfredaktor)

E. J. T. COLLINS, Rural History Centre, University of Reading, Velká Británie

Klaus HERRMANN, Landwirtschaftliches Museum der Universität Hohenheim, SRN

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes en Science Sociales, Paříž, Francie

Čestní členové

Giuseppe SEBESTA, Itálie

Lóránd SZABÓ, Maďarsko

Svend NIELSEN, Dánsko

CIMA XI

25.–29. ZÁŘÍ 1995, NITRA, SLOVENSKÁ

REPUBLIKA

PŘEDSEDNICTVO 1995–1998

Předseda

Henryk NOWACKI, Muzeum Narodowe Rolnictwa, Szreniawa, Polsko

Místopředsedové

Jozef VONTORČÍK, Poľnohospodárske muzeum, Nitra, Slovenská republika

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes en Science Sociales, Paříž, Francie

Členové předsednictva

Jean-Jacques van MOL, Ecomusée des Technologies rurales et du Machinisme Agricole, Treigne, Belgie

Janken MYRDAL, Nordiska Museet, Stockholm, Švédsko

Edward L. HAWES, Sangamon State University, USA

E. J. T. COLLINS, Rural History Centre, University of Reading, Velká Británie

Corneliu BUCUR, Muzeul Civilizatiei Populare Traditionale „ASTRA“, Sibiu, Rumunsko

György FEHÉR, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest, Maďarsko

Poradci s právy členů předsednictva

Vítězslav KOUKAL, Národní zemědělské muzeum v Praze, Valtice, Česká republika

Klaus HERRMANN, Landwirtschaftliches Museum der Universität Hohenheim, SRN

Jean Claude DUCLOS, Musée Dauphinois, Grenoble, Francie

Sekretář

Hanka WAWRUCH, Muzeum Narodowe Rolnictwa, Szreniawa, Polsko

Redakční rada AMA

Vítězslav KOUKAL, Národní zemědělské muzeum v Praze, Valtice, Česká republika (šéfredaktor)

Francois SIGAUT, Ecole des Hautes Etudes en Science Sociales, Paříž, Francie

E. J. T. COLLINS, Rural History Centre, University of Reading, Velká Británie

Hans HAAS, Bergisches Freilicht-museum, Lindlar, SRN

Čestní členové

Zdeněk KUTTELVAŠER, Česká republika;

Sune ZACHRISSON, Švédsko

Gaetano FORNI, Itálie

CIMA XII

12.–16. ŘÍJEN 1998, POZNAŇ–SZRENIAWA, POLSKO

PŘEDSEDNICTVO 1998-2001

Předseda

Hans HAAS, Bergisches Freilichtmuseum f. Ekologie und bäuerlich-handwerkliche Kultur, Lindlar, SRN

Místopředsedové

Henryk NOWACKI, Muzeum Narodowe Rol-

nictva, Szreniawa, Polsko

Josef VONTORČÍK, Agrokomplex – poľnohospodárske Múzeum, Nitra, Slovenská republika

Edward J. T. COLLINS, Rural History Centre, University of Reading, Veľká Británie

Členové predsedníctva

Roberto TOGNI, Università di Trento, Itálie

Jean-Jacques VAN MOL, Ecomusée des Technologies rurales et du Machinisme Agricole, Treigne, Belgie

Janken MYRDAL, Nordiska Museet, Stockholm, Švédsko

Vítězslav KOUKAL, Národní zemědělské muzeum v Praze, Česká republika

Geörgy FEHÉR, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Waine RANDOLPH, Historical Agricultural Specialist Colonial Williamsburg Foundation, Williamsburg, USA

Henrik, VENSILD, Landburgsmuseum Gl. Strup, Dánsko

Francois SIGAUT, Exile des Hautes en Science Sociales, Paříž, Francie

Marián ŠVIKRUHA, Agrokomplex – poľnohospodárske Múzeum, Nitra, Slovenská republika

Generální sekretariát

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Rožnov pod Radhoštěm, Česká republika

Generální sekretář

Vítězslav KOUKAL, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Rožnov pod Radhoštěm, Česká republika

Redakční rada

Vítězslav KOUKAL, Národní zemědělské muzeum v Praze, Valtice, Česká republika (šéfredaktor)

E. J. T. COLLINS, Rural History Centre, University of Reading, Veľká Británie

Hans HAAS, Bergisches Freilicht-museum, Lindlar, SRN

Geörgy FEHÉR, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapešť, Maďarsko

CIMA XIII

24.–28. ZÁŘÍ 2001, LINDLAR, SPOLKOVÁ

REPUBLIKA NĚMECKO

PŘEDSEDNICTVO 2001–2004

Předseda

Vítězslav KOUKAL, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Česká republika

Místopředsedové

Hans HAAS, Bergisches Freilicht-museum, Lindlar, SRN

Geörgy FEHÉR, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapešť, Maďarsko

Else-Marie STRESE, Švédské národní zemědělské muzeum, Julita, Švédsko

Členové

Michelle DONDO-TARDIFF, Canada Agriculture Museum, Kanada

Hisaschi HORIO, Nada-Ku Rokko-Dai-Cho Kobe, Japonsko

Jan MAČKOWIAK, Muzeum Narodowe Rolnictwa, Szreniawa, Polsko

Zdravka MICHAILOVA, Nacionálem Selskopsanskij Muzej, Sofia, Bulharsko

Wayne RANDOLPH, Historical Agricultural Specialist Colonial Williamsburg Foundation, Williamsburg, USA

Marian ŠVIKRUHA, Agrokomplex – poľnohospodárske Múzeum, Nitra, Slovenská republika

Poradci s právy členů predsedníctva

Franz KLINGENDER, Canada Science and Technology Muzeum, Ottawa, Kanada

Debra A. REID, History Department, Eastern Illinois University, USA

Generální sekretariát

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Rožnov pod Radhoštěm, Česká republika

Generální sekretář

Radek HASALÍK, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Česká republika (do roku 2003)

Radoslav VLK, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Česká republika (od roku 2003)

CIMA XIV

2004, ROŽNOV POD RADHOŠTĚM,

ČESKÁ REPUBLIKA

PŘEDSEDNICTVO 2004–2008

Předseda:

Jan KISGETZI, Poljoprivredni muzej, Kulpin, Serbija

Místopředsedové

Vítězslav KOUKAL, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Česká republika

György FEHÉR, Mezőgazdasági Múzeum Budapest, Maďarsko

Michelle DONDO-TARDIFF, Canada Agriculture Museum, Kanada

Členové

Jan MAČKOWIAK, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Polsko

Zdravka MICHAILOVA, Nacionálem Selskopanskij Muzej, Sofia, Bulharsko

Marian ŠVIKRUHA, Agrokomplex – Slovenské poľnohospodárske múzeum v Nitre, Slovenská republika

Debra A. REID, History Department, Eastern Illinois University, USA

Peter LUMMEL, Freilichtmuseum Domäne, Drhlen, SRN

Mitsutoshi TOKUNAGA, Institute for Research in Economic History of Japan, Japonsko

Roy BRIDGEN, Museum of English Rural Life, University of Reading, Velká Británie

Henning BAATZ, Agrarhistorisches Museum Alt Schwerin, Ferment, SRN

Razvan CIUCA, Muzeul National al Agriculturii, Slobozia-Ialomita, Rumunsko

Generální sekretariát

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Rožnov pod Radhoštěm, Česká republika

Generální sekretář

Radoslav VLK, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Česká republika

Redakční rada AMA

Edward HAVES, Brunswick, USA

Vítězslav KOUKAL, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Česká republika

Michael KAMP, Allgeuer Bergbauermuseum in Immenstadt, SRN

Jan MAČKOWIAK, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Polsko

Pavel NOVÁK, Národní zemědělské muzeum v Praze, Česká republika

Petra DITTMAR, Landslandschaftsverband Rheinland, Bergisches freilichtmuseum Lindlar, SRN

Vítězslav Koukal

STATUT MEZINÁRODNÍ ASOCIACE ZEMĚDĚLSKÝCH MUZEÍ AIMA

(přiját 1978, změny provedeny a přijaty Plenárním zasedáním, Česká republika, 2004)

I. NÁZEV

Mezinárodní asociace zemědělských muzeí - AIMA.

II. CHARAKTERISTIKA A SÍDLO AIMA

AIMA je organizací, která je přidružená k mezinárodní radě muzeí ICOM. Místo sídla AIMA, jejího sekretariátu a redakce AIMA určuje řádné shromáždění členů ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

III. CÍLE A ÚKOLY

AIMA zahrnuje zemědělská muzea (včetně muzeí zemědělské technologie, potravinářského průmyslu, lesů, zahradnictví, vinařství, rybářství, lovectví a dalších zemědělských služeb a průmyslových procesů). Taktéž muzea v přírodě a muzea která mají zemědělská oddělení nebo sbírky a vědecké pracovníky pracující v této oblasti. AIMA uskutečňuje spolupráci mezi těmito kategoriemi zemědělských muzeí tím, že pomáhá při mezinárodní výměně výstav a exponátů, pomáhá v oblasti sběrů a dokumentace a při zpracovávání výsledků výzkumů.

AIMA usiluje o stimulaci výstavní aktivity nejen v prezentaci vývoje zemědělské výroby, ale i změn v pracovní činnosti a vývoje života vesnické populace, sociálního složení v jednotlivých historických časových úsecích, v tomto smyslu AIMA objektivně podporuje práci zemědělských muzeí v oblasti výzkumu, dokumentace a reprezentace zemědělského vývoje s ohledem na současnost, čímž podporuje a přispívá ke vzdělávání především s ohledem na rozvojové země.

Podle těchto uvedených aktivit AIMA spolupracuje s ICOM a klade důraz na vážnou úlohu, kterou hrají muzea a muzejní činnost v každé společnosti, aby se národy mohly lépe poznat na základě vzájemného porozumění (ICOM, Statut 1974, sekce 3, článek 7).

IV. PUBLIKACE AMA

AIMA publikuje jednání ze svých setkání, AMA (Acta Museorum Agriculturae), příležitostných bulletinů a jiných materiálů, které mají v úmyslu v budoucnu vypracovat další zlepšení tohoto programu v pracovní sekci 3 výše. AMA řídí mezinárodní redakční rada, ve které je pět členů, volených prezidentem a Poradním výborem prezídia. Prezídium může stanovit poplatek k pokrytí nákladů za publikace podle kongresových poplatků nebo samostatně.

V. ČLENSTVÍ

AIMA sdružuje dvě kategorie členů: instituce a individuální osoby, a dva typy členů: aktivní a neaktivní. Instituce a osoby definované podle Sekce 3 se mohou stát aktivními nebo neaktivními členy. Aktivní členové jiných kategorií jsou oprávněni hlasovat v Generálním sněmu, zastávat úřady a obdržet všechny publikace asociace, neaktivní členové jiných kategorií obdrží pochopitelně pouze oznámení kongresů.

1. Aktivní jednotliví členové jsou osoby, které se účastnily předchozího kongresu a které před nadcházejícím kongresem deklarovaly zájem pokračovat ve členství. Pokud prezídium stanoví členský poplatek pro aktivní členy během tříleté periody mezi kongresy, osoba musí mít stanovena vhodný příspěvek.
2. Aktivní institucionální členové jsou instituce, které se účastnily předchozího kongresu a které před nadcházejícím kongresem deklarovaly zájem pokračovat ve členství. Pokud prezídium stanoví členský poplatek pro aktivní

institucionální členy během tříleté periody mezi kongresy, instituce musí mít stanovená vhodný příspěvek. Očekáváme, že výše zmíněná zemědělská muzea ve světě se stanou aktivními členy nebo budou v aktivním členství pokračovat.

3. Aktivní členové jiné kategorie se účastní generálních sněmů a jiných událostí AIMA. Mají právo hlasovat, volit a být voleni. Mohou obdržet AMA. Je doporučeno členství v ICOM. Každá aktivní instituce a jednotliví členové mají jeden hlas. Prezídium rozhoduje o přijímání nebo vylučování. Pokud je to nezbytné, generální sněm smí dosáhnout konečného rozhodnutí prostou většinou.
4. Titul „čestný člen“ může být uložen řádným shromážděním osobám, které význačně přispívaly k vývoji zemědělské muzejní práce nebo AIMA. Čestní členové mají rovná práva jako řádní aktivní členové.

VI. ORGÁNY AIMA

AIMA sdružuje následující složky:

1. Řádné shromáždění
2. Prezídium
3. Sekretariát
4. Redakční radu AMA
5. Národní výbory

1. Řádné shromáždění

Nejvyšším orgánem AIMA je řádné shromáždění. Zasedá každé tři roky, pokud možno současně s mezinárodní vědeckou konferencí. V principu řeší všechny dané problémy. Řádné shromáždění se svolává písemně, minimálně dva měsíce předem. Návrh o změně statutu musí být zařazen do agendy. Pro schopnost usnášení řádného zasedání se požaduje přítomnost více jak poloviny řádných členů. Jestliže členové nedosáhnou usnášení schopného počtu na řádném zasedání, toto se seje znovu na stejném místě po 24 hodinách a potom může přijmout řešení. Změna statutu je možná se souhlasem 2/3 většiny členů

přítomných na řádném shromáždění. Další požadavky mohou být schváleny prostou většinou hlasů. Řádné shromáždění volí prezidenta, tři viceprezidenty a další členy prezidia a rozhodne hlasováním o konání dalšího řádného shromáždění.

Změny v procesu statutů mohou být navrženy kterýmkoliv členem AIMA. Tyto dodatky musejí být posouzeny prezidiem dříve než je řádný sněm uzná a prezídium je může upravit. Jsou prezentovány řádnému sněmu navrhovatelem nebo jiným členem AIMA ke zvážení s doporučením prezidia. Sněm přijímá návrh úplný nebo částečný dočasně, upravuje a přijímá dočasně nebo zamítá. K úplnému přijetí dochází po znovuzvážení v řádném sněmu na následujícím kongresu.

2. Prezídium

a. Členství: Prezídium se skládá z deseti až čtrnácti členů: prezidenta, tří viceprezidentů, šesti až deseti přísedících členů a sekretariátu.

Nominace výboru voleného vzešlým prezidiem nominuje členy na následné tříleté období. Výbor prezentuje své návrhy v řádném shromáždění, které hlasuje akla- mací. Členové prezidia slouží dvě období, potom musejí být obměněni. Po jedné periodě přestávky v prezidiu může člen AIMA znovu sloužit na další dvě období. Prezidenti může sloužit tři období po sobě, přičemž jedno jako prezident. Předpokládá se, že prezident pro příští tři roky bude hostitelem dalšího kongresu. *Prezident má tříleté období a může sloužit tři následující roky jako člen prezidia. Prezident může pozvat v případě absence člena prezidia, vyslaného jako host do zasedání prezidia (supplementum prezidia, Lindlar, 11/1999).*

Alternující členové prezidia: Podporuje pokračování v řízení organizace, prezídium (nebo prezident jednající během zasedání prezidia) může jmenovat alternujícího člena, který bude účasten zasedání hlasem místo řádného člena prezidia, pokud řádný

člen není schopen se účastnit. Předpokládá se, že tímto alternujícím členem může být bývalý člen prezidia nebo osoba zajišťující se o službu pro budoucnost.

b. Funkce prezidenta: Prezident řídí během období mezi zasedáními řádného shromáždění aktivity asociace podle linie v souhlasu s pracovním programem. V případě volna, prezidium nebo úřadující prezident může mezitím, tj. do příštího řádného shromáždění kooptovat ochotného člena AIMA ke službě mimo období, pokud alternující člen nebyl zvolen.

c. Funkce prezidenta: Prezident je reprezentant asociace respektující ICOM a také jiné mezinárodní a národní organizace. Svolává řádné shromáždění a zasedání prezidia a řídí obě schůze. Může být ve své práci zastoupen jedním z viceprezidentů.

3. Stálý sekretariát

Stálý sekretariát je orgán prezidia a je řízen generálním sekretářem AIMA. Stálý sekretariát je schválen řádným sněm každé tři roky.

Sekretariát CIMA je orgán prezidenta a je zodpovědný za přípravu a průběh CIMA a za vydání referátů CIMA. Sekretariát CIMA slouží tři roky.

Úkoly sekretariátu zahrnují následující:

1. Udržuje stálé záznamy členů AIMA a pravidelně je aktualizuje.
2. Udržuje finanční záznamy, dohlíží na nezbytné účty.
3. Spolupracuje s Redakční radou na publikování referátů a článků z kongresových jednání.
4. Spolupracuje s Redakční radou na výrobě a publikování jiných materiálů pro AIMA.
5. Asistuje při přípravě příštího kongresu, včetně korespondence, sbírek referátů a jiných materiálů.
6. Koresponduje se členy národních a regionálních výborů AIMA.
7. Je napojen na ICOM a UNESCO, včetně

ně oznamování setkání, atd.

8. Je napojen na výše uvedená zemědělská muzea ve světě.
9. Podporuje mezinárodní muzejní výměny, včetně výstav, literatury, osob atd.
10. Spravuje archiv AIMA, včetně AMA a jiných publikací.

4. Redakční rada AMA

AMA je redigován mezinárodní redakční radou, která se skládá z vedoucího redaktora a čtyř členů. Redakční rada odpovídá za mezinárodní charakter AMA a zabezpečuje jeho pravidelnost. Redakční rada je jmenovaná prezidiem a schází se jednou ročně.

5. Národní výbory

Národní výbory, pokud existují jsou v jednotlivých zemích tvořeny členy z těchto zemí. Národní výbory zprostředkovávají komunikaci mezi řídicími orgány asociace a jejich členy v různých zemích. Oblast jejich činnosti je vymezena články 24–30 statutu ICOM z roku 1974.

VII. JEDNACÍ ŘEČ

Jednací řeči AIMA jsou angličtina, francouzština, němčina, ruština.

Jednací řeči CIMA jsou angličtina, francouzština, němčina, ruština a jazyk pořadatelské země.

VIII. VZTAH K MEZINÁRODNÍ RADĚ MUZEÍ (ICOM)

Vztah mezi AIMA a ICOM vysvětluje článek 34 statutu ICOM z roku 1974.

IX. ZRUŠENÍ

AIMA může být rozpuštěna pouze v případě, že 2/3 členů hlasují pro. Hlasování o rozpuštění AIMA se může konat také písemnou formou. V případě rozpuštění se majetek AIMA stává majetkem ICOM.

Valašské muzeum v přírodě

Rožnov pod Radhoštěm

24. 9. 2004

STATUTES OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF AGRICULTURAL MUSEUMS AIMA

(adopted in 1978, with revisions adopted by the General Assembly meeting in Czech republic 2004)

I. NAME

International Association of Agricultural Museums (Abbr. AIMA)

II. CHARACTER AND REGISTERED ADDRESS

AIMA is an organization affiliated to the International Council of Museums (ICOM). The registered address of the association, its secretariat and the editorial address for an international bulletin have been determined by the General Assembly as the Wallachian Open Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm.

III. OBJECTIVES AND TASKS

AIMA comprises agricultural museums (including museum of agricultural technology, the food industry, forestry, horticulture, viticulture, fishing, hunting and other agricultural servicing and processing industries), as well as open air museums and museums which have large agricultural departments or collections and research workers engaged in this field.

AIMA promotes cooperation between these categories of museums by aiding the exchange of exhibitions and exhibits, making detailed recommendations for collecting and documentation, and by providing a vehicle for the exchange of information relating especially to exhibition techniques and didactics. AIMA endeavors to stimulate research and exhibition activity to encompass not only the development of agricultural production but also changes

in the work and way of life of the rural population (the social background) over successive historical periods. In this sense, AIMA intends to extend the work of agricultural museums to cover research, collection and the representation of agricultural development up to the present day, and through so doing to make an educational contribution - especially in the so for less developed countries.

By these means, AIMA is anxious to support the objectives of ICOM in emphasizing the „important part played by the museums and the museal profession in every community as well as in becoming better acquainted with and mutually understanding the nations“ (ICOM -Statute 1974, section III, Art. 7).

IV. BULLETIN (AIMA)

AIMA publishes a proceedings of its meetings, AMA (Acta Museorum Agriculturae), occasional bulletins and other materials. These are intended to further cooperation and advance the programme outlined in Section 3 above.

AMA is managed by an international editorial committee of five persons selected by the president with the advice of the Praesidium. The Praesidium may set a fee to cover the costs of publication in conjunction with Congress fees or separately.

V. MEMBERSHIP

AIMA has two categories of membership, institutional and individual members; and two classes of membership, active and inactive. The institutions and persons defined under Section 3 may become active or inactive members. Active members of either category are entitled to vote in the General Assembly and hold office and may receive all publications of the association; inactive members of either category receive, as a matter of course, only the announcements of congresses.

1. Active individual members are persons who have participated in the previous congress, and whom before the next congress declare their intentions to continue membership. If the Praesidium sets a membership fee structure, to be an active member during the three year period before the congress, the person must have made the appropriate contribution.

2. Active institutional members are institutions that have sent a representative to the previous congress and declare their intention to continue membership before the next one. If the Praesidium sets a membership fee structure, to be an active institutional member during the three year period before the congress, the institution must have made the appropriate contribution. It is expected that the major agricultural museums of the world will become or continue as active members.

3. The active members of either category take part in the general assemblies and other AIMA events. They have the right to vote, to elect and be elected. They may receive the AMA. An ICOM membership for members is recommended. Each active institution and individual member has one vote. The Praesidium decides on inclusion or exclusion. If necessary the General Assembly may reach a final decision by simple majority.

4. The title „honorary member“ may be bestowed by the General Assembly on persons who have contributed significantly to the development of agricultural museological work or to AIMA. Honorary members have equal rights with ordinary active members.

VI. ORGANS OF AIMA

AIMA has the following organs:

1. General Assembly
2. Praesidium
3. Secretariat
4. Editorial Committee of AIMA
5. National Committees

1. General Assembly

The General Assembly, as the body of all members is the supreme organ. It meets at least every three years. If possible in conjunction with an international scientific congress and may, as a matter of principle, deal with any questions that arise. The General Assembly shall be convened in writing not later than two months prior to its session. Proposal for amendment to the statutes should be included in the agenda. For a quorum of the General Assembly the presence of more than half the ordinary members is required. Should this number not be reached, the General Assembly shall meet again at the same place within 24 hours and is then regarded as having a quorum.

Decisions on an amendment to the statutes and the budget require a two-third majority of the General Assembly. Any other issues are decided by a simple majority. The General Assembly elects the president, three vice-presidents and other members of the Praesidium and decides on the venue and date of the next General Assembly.

Changes in the provisions of the Statutes may be proposed by any AIMA member. These amendments must be reviewed by the presidium before the General Assembly considers them and the Presidium may modify them. They are presented to the General Assembly by the proposer or another AIMA member for consideration with a recommendation from the Presidium. The Assembly adopts the proposal in all or parts provisionally, modifies and adopts provisionally, or rejects. Final adoption takes place after

reconsideration at the General Assembly of the following Congress.

2. Praesidium

a. Membership: The Praesidium consists of ten to fourteen members i.e. the president, three vice-presidents, six to ten additional members and ex-officio the Secretary of AIMA.

A nominating committee chosen by the outgoing presidium nominates members for the following three year period. The committee presents its proposals at the General Assembly which votes by acclamation. Presidium members may serve two terms, then must rotate off. After one term off the Presidium, an AIMA member may again serve for another two terms. The presidents may serve three continuous terms, including the one in which they serve as president. The assumption is that the president for the following three years is the host of the next congress. The president has a three years term (of office) and may serve three continuous terms as a member of the Presidium. The president may invite, in case of absence of a Presidium member, deputies as guests to the Presidium sessions (supplementation of the Presidium, Lindlar, 11/1999).

Alternate Presidium Members: To encourage continuity in the governing of the organization, the Presidium (or the president acting between presidium meetings) may designate alternate members who will attend meetings in vote in place of a regular presidium member if the regular member is unable to attend. It is assumed that this alternate may be a past presidium members or a person interested in serving in the future.

b. Functions of the Presidium: The Presidium directs, during the time between the sessions of the General Assembly, the activities of the association along the lines of the agreed working programme.

Should a vacancy arise, the Presidium (or the President acting between presidium meetings) may in the meantime, i.e. until the next General Assembly, co-opt a willing and interested member of AIMA to serve out the term, if an Alternate Member has not been already chosen.

c. Functions of the President: The President is the representative of the association in respect of the International Council of Museums (ICOM) as well as other international and national organizations. He convenes the General Assembly and the sessions of the Presidium and chairs both these gatherings. He may be represented in his work by one of the vice-presidents.

3. The Permanent Secretariat

The Permanent Secretariate is the organ of the Presidium and is directed by the General Secretary of AIMA. The General Secretariate is approved by the General Assembly every three years.

CIMA secretary is the organ of the president and is responsible for preparation for and proceeding of CIMA and for the publication of papers from CIMA. The CIMA secretary serves for three years.

The tasks of the secretariate include the following:

1. Keeping the permanent records of AIMA membership, and regularly updating them.
2. Keeping financial record, and developing and monitoring a budget as necessary.
3. Working with the Editorial Committee to publish papers and articles in the congress proceedings.
4. Working with the Editorial Committee to develop and publish other materials for AIMA.
5. Assisting in the preparation of the next congress, including correspondence, collection of papers and other materials.

6. Correspondence with members, national and regional AIMA committees.
7. Liaison with ICOM and UNESCO, including arranging for announcements of meetings, etc.
8. Liaison with major agricultural museums in the world.
9. Encouraging international museum exchanges, including exhibitions, literature, personnel, etc.
10. Maintaining the AIMA archive, including all AMAs and other publications.

in written form. In case of dissolution the assets of the Association shall become the property of the International Council of Museums (ICOM).

Wallachian open-air museum in Rožnov pod Radhoštěm, Czech Republic
24th September 2004

4. Editorial Committee of AMA

AMA is edited by an international committee which consists of a managing editor and four members. The Editorial Committee is responsible for the international character of AMA and for its-continuous issue. The committee is convened by the presidium and meets, once every year.

292

5. National Committees

The National Committees, in so far as they exist in individual countries, consist of members residing in those countries. The National Committees have the task of communicating between the leading organs of the association and its members in the various countries. Their field of activity is laid down in articles 24-30 of the ICOM Statute of 1974.

VII. OFFICIAL LANGUAGES

The official languages of AIMA are English, French, German and Russian. The official languages of CIMA are English, French, German, Russian, and the language of the host country.

VIII. RELATIONSHIP TO THE INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS (ICOM)

The relations between AIMA and ICOM is laid down in Article 34 of the ICOM Statute of 1974.

IX. DISSOLUTION

AIMA cannot be dissolved unless two thirds of its members vote that way. A vote of dissolution may also take place

STATUTS DE L'ASSOCIATION INTERNATIONALE DES MUSÉES D'AGRICULTURE AIMA

(Adoptés en 1978, avec révisions adoptées par l'Assemblée générale en Pologne en 1998, et par l'Assemblée générale en République tchèque en 2004)

I. NOM

Association internationale des musées d'agriculture (Abréviation: AIMA)

II. NATURE ET ADRESSE LÉGALE

L'AIMA est une organisation affiliée au Conseil international des musées (ICOM). L'adresse légale de l'Association, son secrétariat et l'adresse de la rédaction d'un bulletin international ont été déterminés par l'Assemblée générale, au Musée en plein air de Valachie, à Rožnov pod Radhoštěm.

III. OBJECTIFS ET TÂCHES

L'AIMA se compose de musées agricoles (y compris des musées de la technologie agricole, de l'industrie de l'alimentation, de la foresterie, de l'horticulture, de la viticulture, de la pêche, de la chasse et autres industries de services agricoles et de transformation), ainsi que des musées en plein air et des musées qui comptent d'importants services agricoles ou d'importantes collections et de nombreux chercheurs dans ces domaines.

L'AIMA favorise la coopération entre les diverses catégories de musées en facilitant l'échange d'expositions et d'objets d'exposition, en formulant des recommandations détaillées pour la collecte et la documentation et en servant de véhicule pour le partage de renseignements se rapportant spécifiquement aux techniques et à la didactique d'exposition. L'AIMA s'emploie à stimuler les activités

de recherche et d'exposition, afin de démontrer non seulement l'amélioration de la production agricole, mais également l'évolution du travail et du mode de vie de la population rurale (le contexte social) au cours des périodes historiques successives. En ce sens, l'AIMA entend étendre la portée du travail des musées d'agriculture de manière à y inclure la recherche, la collecte et la représentation du développement de l'agriculture jusqu'à nos jours et, ce faisant, contribuer à l'éducation, surtout dans les pays moins développés.

Par ces moyens, l'AIMA souhaite ardemment appuyer les objectifs de l'ICOM en faisant ressortir le « rôle important que jouent les musées et la profession muséale dans toutes les collectivités, en plus d'apprendre à mieux connaître et à mieux comprendre les nations » [Traduction] (ICOM – Statuts 1974, section III, Art. 7).

IV. BULLETIN (AIMA)

L'AIMA publie les comptes rendus de ses réunions, l'AMA (Acts Museorum Agriculturae), des bulletins occasionnels et d'autres documents. Ceux-ci ont pour objet de promouvoir la coopération et de faire progresser le programme exposé à la Section 3 ci-dessus.

L'AMA est gérée par un comité de rédaction composé de cinq personnes choisies par le président sur les conseils du Præsidium. Le Præsidium peut fixer des droits pour couvrir les coûts de publication qui seront inclus dans les droits d'admission au congrès ou qui seront payables séparément.

V. MEMBRES

L'AIMA compte deux catégories de membres, soit les membres institutionnels et les membres individuels, et deux classes de membres, à savoir les membres actifs et les membres inactifs. Les organismes et les personnes, selon la définition contenue à la Section 3, peuvent devenir des membres actifs ou des membres inactifs.

Les membres actifs des deux catégories peuvent voter à l'assemblée générale et occuper des postes, ainsi que recevoir toutes les publications de l'Association; les membres inactifs des deux catégories reçoivent, tout naturellement, uniquement les avis de convocation aux congrès.

personnes qui se sont distinguées par leur contribution importante à la promotion du travail muséologique sur l'agriculture ou de l'AIMA. Les membres honoraires jouissent des mêmes droits que les membres ordinaires actifs.

1. Les membres individuels actifs sont des personnes qui ont assisté au dernier congrès et qui déclarent, avant la tenue du prochain congrès, leur intention de renouveler leur adhésion. Si le Præsidium fixe des droits d'adhésion, pour être un membre actif durant la période de trois ans précédant le congrès, la personne doit avoir acquitté les droits appropriés.
2. Les membres institutionnels sont des organismes qui ont délégué des représentants au dernier congrès et qui déclarent, avant la tenue du prochain congrès, leur intention de renouveler leur adhésion. Si le Præsidium fixe des droits d'adhésion, pour être un membre actif durant la période de trois ans précédant le congrès, l'organisme doit avoir acquitté les droits appropriés. On s'attend à ce que les principaux musées d'agriculture dans le monde deviennent ou restent des membres actifs.
3. Les membres actifs des deux catégories participent aux assemblées générales et aux autres événements de l'AIMA. Ils ont le droit de voter, d'élire et d'être élus. Ils peuvent recevoir l'AMA. L'adhésion à l'ICOM est recommandée aux membres. Tous les organismes actifs et tous les membres individuels actifs ont droit à un vote. Le Præsidium tranche quant à l'inclusion ou à l'exclusion. Au besoin, l'Assemblée générale peut rendre une décision finale sur simple majorité.
4. L'Assemblée générale peut conférer le titre de « membre honoraire » aux

VI. ORGANES DE L'AIMA

L'AIMA compte les organes ci-dessous:

1. Assemblée générale
2. Præsidium
3. Secrétariat
4. Comité de rédaction de l'AIMA
5. Comités nationaux

1. Assemblée générale

L'Assemblée générale, en tant qu'entité regroupant tous les membres, constitue l'organe suprême. Elle se réunit au moins tous les trois ans, si possible à l'occasion d'un congrès scientifique international, et elle peut, par principe, traiter les questions qui sont soulevées. L'Assemblée générale est convoquée par écrit au plus tard deux mois avant sa tenue. L'Ordre du jour doit comprendre les propositions en vue de modifier les statuts. Pour qu'il y ait quorum de l'Assemblée générale, au moins la moitié des membres ordinaires doivent être présents. Si le quorum n'est pas atteint, l'Assemblée générale doit se réunir à nouveau au même endroit dans les 24 heures et on considère alors qu'il y a quorum.

Les décisions concernant la modification des statuts et le budget exigent une majorité à deux tiers de l'Assemblée générale. Une simple majorité suffit pour trancher les autres questions. L'Assemblée générale élit le président, trois vice-présidents et les autres membres du Præsidium et elle choisit le lieu et la date de la prochaine assemblée générale.

N'importe quel membre de l'AIMA peut proposer des modifications aux statuts. Toutefois, ces modifications doivent être examinées par le Præsidium avant que l'Assemblée générale ne les prenne en

considération et le Præsidium peut les modifier. Les propositions sont présentées à des fins de considération à l'Assemblée générale par leur auteur ou par un autre membre de l'AIMA, accompagnées d'une recommandation par le Præsidium. L'Assemblée générale adopte la totalité ou des parties des propositions, à titre provisoire, les modifie et les adopte à titre provisoire ou les rejette. L'adoption finale se fait à l'assemblée générale du congrès suivant.

2. Præsidium

a. Membres: Le Præsidium se compose de dix à quatorze membres, c'est-à-dire le président, trois vice-présidents, six à dix membres supplémentaires et, d'office, le secrétaire de l'AIMA.

Un comité de nomination, dont les membres sont choisis par le Præsidium sortant, nomme les membres pour le triennat suivant. Le comité présente ses propositions à l'Assemblée générale, laquelle vote par acclamation. Les membres du Præsidium peuvent remplir deux mandats, puis ils doivent céder leur place. Après une période sans faire partie du Præsidium, un membre de l'AIMA peut à nouveau remplir deux mandats. Les présidents peuvent remplir trois mandats consécutifs, dont l'un en tant que président. On suppose que le président du prochain triennat agira comme hôte du prochain congrès. Le président remplit un mandat de trois ans (en fonction) et peut remplir trois mandats consécutifs en tant que membre du Præsidium. Le président peut convier, en cas d'absence d'un membre du Præsidium, des invités qui agiront comme substituts aux réunions du Præsidium (suppléance au sein du Præsidium, Lindlar, 11/1999).

Membres suppléants au sein du Præsidium: Afin de faciliter la continuité dans la gouvernance de l'Association, le Præsidium (ou le président en fonction entre deux réunions du Præsidium) peut désigner

des membres suppléants qui assisteront aux réunions et voteront à la place de membres réguliers d'un Præsidium qui sont incapables d'y assister. On suppose que ces suppléants sont des membres d'anciens Præsidium ou des personnes qui souhaitent le devenir à l'avenir.

b. Fonctions du Præsidium: Le Præsidium dirige, durant l'intervalle entre deux sessions de l'Assemblée générale, les activités de l'Association en se fondant sur le programme de travail qui a été adopté. S'il se produit une vacance, le Præsidium (ou le président en fonction entre des réunions du Præsidium) peut, entre-temps, c'est-à-dire jusqu'à la prochaine Assemblée générale, coopter un membre de l'AIMA disposé et intéressé à remplir le mandat, pourvu qu'un membre suppléant n'ait pas déjà été choisi.

c. Fonctions du président: Le président est le représentant de l'Association en ce qui concerne le Conseil international des musées (ICOM) ainsi que d'autres organismes internationaux et nationaux. Il convoque l'Assemblée générale et les réunions du Præsidium et préside ces réunions. Il peut se faire représenter dans ses fonctions par l'un des vice-présidents.

3. Le Secrétariat permanent

Le Secrétariat permanent est l'organe du Præsidium et relève du secrétaire général de l'AIMA. La composition du Secrétariat général est approuvée par l'Assemblée générale tous les trois ans.

Le secrétaire de CIMA est l'organe du président et est responsable de l'organisation et des comptes rendus des activités de CIMA et de la publication des documents émis par CIMA. Le mandat du secrétaire de CIMA s'étend sur trois ans.

Tâches du Secrétariat:

1. Tenue et mise à jour des dossiers permanents sur les membres de l'AIMA.

2. Tenue des dossiers financiers et préparation et suivi d'un budget au besoin.
3. Collaboration avec le Comité de rédaction en vue de la publication de documents et d'articles dans le cadre des congrès.
4. Collaboration avec le Comité de rédaction en vue de la création et de la publication d'autres documents pour l'AIMA.
5. Participation à la préparation du prochain congrès, y compris la correspondance, la collecte de documents et autres articles.
6. Correspondance avec les membres et les comités nationaux et régionaux de l'AIMA.
7. Liaison avec l'ICOM et l'UNESCO, y compris l'organisation de la diffusion des convocations aux réunions, etc.
8. Liaison avec les principaux musées d'agriculture dans le monde.
9. Promotion des échanges avec les musées de divers pays, y compris les expositions, la documentation, le personnel, etc.
10. Conservation des archives de l'AIMA, y compris tous les bulletins AMA et les autres publications.

articles 24 à 30 des statuts de 1974 de l'ICOM.

VII. LANGUES OFFICIELLES

Les langues officielles de l'AIMA sont l'anglais, le français, l'allemand et le russe. Les langues officielles de CIMA sont l'anglais, le français, l'allemand, le russe et la langue du pays hôte.

VIII. LIENS AVEC LE CONSEIL INTERNATIONAL DES MUSÉES (ICOM)

Les liens entre l'AIMA et l'ICOM sont précisés à l'article 34 des statuts de 1974 de l'ICOM

IX. DISSOLUTION

L'AIMA ne peut pas être dissoute si moins que les deux tiers de ses membres ne votent pour qu'il en soit ainsi. Un vote de dissolution peut également se faire par écrit. En cas de dissolution, les avoirs de l'Association deviendraient la propriété du Conseil international des musées (ICOM).

Musée en plein air de Valachie, à Rožnov
République tchèque
le 24 septembre 2004

4. Comité de rédaction de l'AMA

L'AMA est rédigé par un comité d'envergure internationale composé d'un directeur de rédaction et de quatre membres. Le Comité de rédaction doit veiller à maintenir le caractère international de l'AMA et assurer sa publication régulière. Convoqué par le Præsidium, le Comité se réunit une fois par année.

5. Comités nationaux

Les comités nationaux, dans la mesure où ils existent dans les pays individuels, se composent de membres résidant dans les pays en question. Les comités nationaux ont comme mandat de communiquer avec les principaux organes de l'Association et ses membres dans les divers pays. Leurs sphères d'activités sont décrites dans les

THE NEW MUSEUM OF ENGLISH RURAL LIFE

The Museum of English Rural Life at the University of Reading has recently re-located to a new building. For the first time, all the collections are now properly accommodated and accessible. The project has also provided an opportunity to re-think the presentation of rural and agricultural material for a largely urban audience.

Le Musée de la Vie Rurale Anglaise à l'Université de Reading s'est installé récemment dans de nouveaux locaux. Pour la première fois, toutes les collections ont trouvé un encadrement de taille et sont accessibles au public. Ce projet a également fourni une occasion pour repenser toute la façon de présenter les collections d'objets d'origine rurale et agricole à un public majoritairement urbain.

The Museum of English Rural Life (MERL) was founded by the University of Reading in 1951 in recognition of the great changes then sweeping through the post-War countryside. With its own heritage in agricultural teaching and research, the University set out to collect and record material evidence of the rural past before it was lost entirely to modernisation. Over the following half century, these collections grew inexorably into a nationally-important museum, archive and library: a unique resource for the study and interpretation of the English countryside. So comprehensive was this growth that the available accommodation was completely overwhelmed and a new and more appropriate home had to be found.

A solution has come through the imaginative re-use of one of the University's historic

The Museum's Victorian frontage leads on to the new exhibition building behind.

sites. A listed Victorian property, originally the home of Reading biscuit-magnate Alfred Palmer which was extended in 1911 and turned into a hall of residence, has been renovated and converted to provide secure and environmentally controlled housing for the library and archive collections, together with study and teaching facilities. In addition, where once was a later dining hall extension, there now stands a large new gallery and workshop to take the whole of the Museum's object collections.

The three-year capital project has for the first time brought all the collections together in one place, in the right conditions, with enhanced access and greater capacity for associated activity. Niall Phillips Architects of Bristol have succeeded in meeting a complex brief in some style in spite of the obvious constraints of working with and around an historic building designed for a quite different purpose. The cost of the works has been £10.76m, with £5.17m of that coming from the Heritage Lottery Fund and most of the rest from the University and from public donations.

The new gallery extends to 1400 sq m over two floors, with the upper floor in the centre of the building serving both as an accessible store for a galaxy of densely arranged material, and as a viewing point for some of the displays

below. With its cool contemporary lines and wide open spaces, the look and feel is more akin to an art gallery than what might usually be associated with a rural museum. Presentation style follows the same approach, using objects as sculptures, highlighting their form and taking opportunities to elevate them and show them from unexpected angles. The imaginative deployment of multiples of the same thing – there are forty-two ploughs, for example – became a virtue borne of the necessity of having the whole collection in the one space.

Accessible storage on the first floor of the building

The final section includes a multi-screen film presentation looking at the past, present and future of the countryside

Developing the interpretive theme of the new MERL demanded some new thinking to connect with the audience. This being a rural museum in a town, interest in large quantities of old farming equipment is limited, particularly amongst the young for whom much of the collection is entirely alien. Connectivity, then, has to come in other forms. Sustainability is the big issue of our time, affecting the future of the environment and of our way of life, and one that finds instant resonance with the younger generation irrespective of their background. The collection suddenly acquires new relevance when framed in this context, for it is all about a version of sustainability: living off the land; relying on local renewable resources for many everyday needs; doing things

for yourself; doing things by hand; and being dependent on another renewable, the horse, for power and transport. The collection, in short, is about the universal truths of life on this planet but stripped down to the essentials and unfettered by all the paraphernalia of modern living. By drawing out the differences and the contrasts, the objective is to give people some sense of perspective on their own lives and use the past as a way of thinking about the future.

The way in to these questions in the exhibition is through the material things are made from because wood or leather or whatever represent a shared baseline of understanding from which ideas can then be drawn. So this forms the structure of the presentation, with the various materials being zoned and colour coded, and each one exploring different aspects of the underlying theme via a hierarchy of graphics from large vertical banners incorporating the main messages down to detailed individual tags, like large luggage labels, on key objects. The audience, younger members especially, are switched on to all of this at the beginning through an entertaining and visually arresting 8mx3m introductory a/v show in which a 1930s harvest photograph comes to life and the character, Bill Hook, makes the linkages between the objects and the lives of the people behind them.

Bringing the story up to date, and making the great leap from the past into the present and on into the future, is the real and necessary challenge to make the story relevant. It is made all the more exacting because rural museums generally don't have the capacity to house the machinery and other kit of the contemporary countryside. Three devices are employed here in the final part of the exhibition. In the first place, a giant specially-commissioned 8m wide mural moves imperceptibly through a working rural landscape from 1850 to 1950 with activity finely detailed to provide a spring-board for storytelling and discussion about change. That is followed by a multi-screen film presentation in which experts from the University, backed by a wealth of both old and contemporary film footage, round up their thoughts on the last half century and look towards the countryside of the future. Finally, another large mural uses a rural fly-tipping scene with a confetti of recent newspaper headlines to represent the stress points between town and country and the great issues affecting the countryside of today. At that point, visitors have the opportunity to add their thoughts, and their hopes and fears for the future, graffiti style, onto a wall panel. If we can get people to respond, react and discuss, then the effort will have been worth it and the Museum will be doing its job.

Roy Brigden

INTERNATIONAL MUSEUM OF AGRICULTURE AND AGRICULTURAL – FOOD INDUSTRY IN SZRENIAWA (The Institution of Autonomy of Wielkopolska Voivodship)

ul. Dworcowa 5, 62-052 Komorniki
tel. +48 (0) 61 81-07-629, 81-07-645
fax. +48 (0)61 81-07-642
www.muzeum-szreniawa.pl
e-mail: muzeum@muzeum-szreniawa.pl
manager: dr. Jan Mackowiak

300

Kemna Breslau – steam engine from 1927

„Retro Show 2004” – a show of old agricultural machinery at the National Museum of Agriculture in Szreniawa

The Museum is located almost 10 kilometers south of Poznań near the main road to Wrocław and Zielona Góra also near the railway to Wolsztyn. Location near Wielkopolska National Park and on so called tourist “Kórnicka Route” is in fact the tourist and recreational attraction. It is the only one and the biggest agricultural museum in Poland and one of the few in Europe.

The Museum was created in 1964. It received the status of national museum in 1975. In its activity it is based on over 130 years of tradition of Polish agricultural museology. It is the successor of created in 1875 in Warsaw the Museum of Industry and Agriculture, which collection were almost completely destroyed in 1939. It is the member of Association of Polish Museums – Wielkopolska Branch and Association of Outdoor Museums in Poland. It also belongs to Association of International Museums of Agriculture (AIMA). In 1998 the Museum organized XII Congress of this association.

The Museum accumulates, elaborates and gives access to historical objects concerning the history of Polish village, agriculture and agricultural – food industry from the area of the whole Poland. It has over 20 thousands of museum objects evidencing the goods of several generations of Polish village inhabitants as far as material and spiritual culture is concerned. In the group of technical objects there is very rare collection of seven steam loco mobiles. The oldest one is the small English loco mobile Robey & Company from 1895, the newest – the big self-acting loco mobile Kemna – Breslau from 1927. Still interesting is the collection of tractors produced by companies: Lanz, Deutz, Zetor, Ursus and Fordson.

Among the ethnographic objects one of the most important is the collection of folk wooden sculpture and the collection of folk pottery representing almost all pottery centers in Poland.

Powering devices, second half 19th century, made by Hipolit Cegielski

The artistic collection contains painting concerning rural matters such as pictures by Aleksander Orłowski, Wojciech Gerson, Leon Wyczółkowski, Józef Chełmoński, Jan Stanisławski, Julian Fałat, Zofia Stryjeńska, Włodzimierz Wodzinowski and Zbigniew Pronaszko.

The Museum has the big library collection with near 34 thousands volumes. The most valuable is the collection of tens of old prints coming from XVI–XVIII century.

The archival accumulation consists of over 5 thousands of archival units, amongst which there are original hand-written acts and documents and prints copied from XVII–XX century.

The Museum has interesting iconographic collection. It consists of positive photographs, also negatives, slides, films and postcards. There are over 10 thousands of photographic units. The collection of over 1100 films is very rare and interesting. They are short and medium celluloid popular scientific films, mainly black and white, created since 1950 to 1986.

The Museum exhibition is situated on the area of 10 hectares including the fragment of the former court park and farm in Szreniawa with the historical agricultural buildings coming from the middle of XIX century. The exhibition is located in dozen of exhibitory pavilions, in the palace rooms and also outdoors. The outdoor exhibitions are – bee-keeping open-air museum, the machines and devices connected with sugar industry, treadmills and the devices set connected with supplying agriculture and villages with water. On the area of the farm there is also the exhibition presenting breeding alive animals of preventive races.

The Museum organizes many educational and recreational events. The particular attractions are the shows of the historical machines, agricultural devices and farm animals in action.

BRANCHES OF INTERNATIONAL MUSEUM OF AGRICULTURE AND AGRICULTURAL – FOOD INDUSTRY IN SZRENIAWA

– MUSEUM OF NATURAL ENVIRONMENT AND HUNTING OF WIELKOPOLSKA REGION IN UZARZEWO is situated 15

A part of the exhibition entitled „Adam Smorawinski's Hunting Trophies” at the Museum of Hunting and natural History in Uzarzewo (a division of the National Museum of Agriculture in Szreniawa)

302

kilometers from Poznań on the so called Piastowski Route to Gniezno. The main attraction is the exhibition “Hunting Trophies of Adam Smorawiński” presenting fauna specimen from all of the world continents. It is the only exhibition of that kind in Poland.
62-006 Kobylnica, Uzarzewo,
ul. Akacjowa 12
tel./fax. +48(0)61 818-12-11

– MUSEUM OF BASKETRY AND HOP GROWING IN NOWY TOMYŚL is located 50 kilometers west of Poznań on the crossroads to Grodzisk, Wolsztyn and Zbąszyń and by the railway from Poznań to Rzepin. The museum organizes the annual Polish Basketry Open-Air where one can see how to create outstanding, artistic and usable objects made of wicker.
64-300 Nowy Tomyśl, ul. Olchowa 10
tel. +48 (0) 61 442-23-11

– MUSEUM OF MILLING AND WATER EQUIPMENT OF RURAL INDUSTRY IN JARACZ is located 40 kilometers north of Poznań towards Piła in the old mill settlement on the Wełna River on the east border of Nadnotecka forest. The

touring values Jaracz surroundings – the beauty of Wełna River, magnificent forests and museum accommodation base help to organize walking and bicycle excursions and canoeing.
64-610 Rogoźno, Jaracz
tel./fax. +48 (0) 67 261-05-15

– BEE-KEEPING MUSEUM N. A. PROF. RYSZARD KOSTECKI IN SWARZĘDZ is on the area of existing since 1961 known not only in Poland bee-keeping outdoor museum. It is situated 10 kilometers east of Poznań by the road to Warsaw on the area of the small park. Apart from the unique beehives, in the spring and summer period one can see plots with over 100 mellifluous and polliniferous plant species.
62-020 Swarzędz, ul. Poznańska 35
tel. +48 (0) 61 651-18-17

– MUSEUM OF MEAT INDUSTRY IN SIELINKO is near Opalenica 40 kilometres west of Poznań. It is the only museum of that kind in Poland and one of the few in Europe. It presents the collection of objects from the history of butchery and meat industry and the history of butcher guilds.
64-330 Opalenica, Sielinko,
ul. Parkowa 2
tel. +48 (0) 61 447-36-14

Jan Mackowiak

